

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ
РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР З НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ
ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕЖАВНІ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ
ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛТЕХНІКА»
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В.Н. КАРАЗІНА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛТЕХНІКА»
БЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТУ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

**Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної
конференції
(11 грудня 2019 р.)**

Полтава 2019

УДК 35.07/08 (1-21) (477)
М65

Редакційна колегія:

Лозинська Т.М. – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії, д.держ.упр., професор (*відповідальний редактор*);

Дорофєєв О.В. – професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії, д.е.н., доцент (*заступник відповідального редактора*).

М65 *Місьцеве самоврядування в Україні: теорія та практика* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 грудня 2019 року. / за заг. ред. Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва. Полтава : ПДАА, 2019. 204 с.

У матеріалах конференції висвітлені результати наукових досліджень з актуальних проблем місцевого самоврядування і пошуку шляхів їх розв'язання за тематичними напрямками: «Розвиток нормативно-правової бази місцевого самоврядування», «Управління розвитком територіальних громад: проблеми та перспективи», «Соціальна основа місцевого самоврядування», «Місьцеве самоврядування та бізнес-середовище», «Формування місцевих бюджетів», «Політичні аспекти функціонування самоврядної влади».

Для наукових, науково-педагогічних працівників, аспірантів, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, представників органів влади, громадських діячів України, а також усіх, хто досліджує питання трансформації управління місцевим розвитком в умовах децентралізації влади.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Аранчій Д.С., Штанько І.О.

Організаційно-правові основи діяльності
держпродспоживслужби України 8

Гончаренко А.С.

Реформа адміністративно територіального устрою 12

Компанець О.І.

Кадрове забезпечення органів публічної влади 15

Лайкова К.М.

Трансформація підходів до просторового розвитку в
контексті децентралізації влади 18

Ланцевич А.Ю.

Правові засади фінансів місцевого самоврядування 23

Липій Є.А., Шведенко П.Ю.

Деякі особливості дисциплінарної відповідальності
державних службовців в Україні 26

Овсяннікова С.М.

Досвід електронної демократії Естонії 29

Родіонов В.Д., Манелюк Д.А.

Огляд законодавчо-нормативної бази України щодо
поняття «публічна служба» 32

Сьомич М.І., Демидкін О.І.

Професіоналізм посадових осіб органів місцевого
самоврядування, його значення у державотворенні 36

Щетініна Т.О.

Система місцевого самоврядування: правові засади,
поняття та ознаки 40

Дорофєєв О.В., Якубенко О.П.

Реалізація «розумного регулювання» в практиці місцевого
самоврядування 43

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬ- НИХ ГРОМАД: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Глазов О.М.

Об'єднання територіальних громад у контексті
забезпечення їх спроможності 46

<i>Гуторов О.І., Гуторова О.О.</i>	
Стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій у рамках концепту децентралізації	49
<i>Жорняк Р.В., Мокляк Л.В.</i>	
Практика реалізації місцевих проектів енергоефективності <i>Загурська-Антонюк В.Ф., Майорова О.А.</i>	54
Система місцевого самоврядування у Польщі як еталонна модель децентралізації в Україні	60
<i>Ісаєнко М.В.</i>	
Нові підходи розвитку сільських територій в умовах децентралізації	63
<i>Колісник О.Д.</i>	
Світовий досвід регіонального управління	66
<i>Лещенко І.В.</i>	
Наслідки децентралізації для Білоцерківської сільської об'єднаної територіальної громади Великобагачанського району Полтавської області	69
<i>Литвин Д.В.</i>	
Роль місцевого самоврядування у розвитку регіону	71
<i>Лозинська Т.М., Піхуля В.С.</i>	
Зміни до Конституції України та їх вплив на розвиток місцевих громад	73
<i>Малюченко К.О.</i>	
Вплив органів місцевого самоврядування на заробітну плату найманих працівників аграрних підприємств	77
<i>Микитченко К.Р.</i>	
Світовий досвід регіонального управління	80
<i>Рябоконт О.П.</i>	
Основні аспекти сталості реформи децентралізації та роль органу місцевого самоврядування в цьому процесі	83
<i>Сердюк О.І., Аранчій Я.С.</i>	
Розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг в Україні	86
<i>Сергієнко Л.В., Новосьолов І.В.</i>	
Урбанізація в Україні: тенденції та ризики	91
<i>Поліщук С.П., Поліщук Т.В.</i>	
Децентралізація та реформування місцевого самоврядування в Україні	95

<i>Яковлева О.С.</i> Удосконалення інформаційного висвітлення роботи органів місцевого самоврядування	99
---	----

СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

<i>Арбузова Т.В.</i> Міжнародний досвід державної підтримки інфраструктури сільської місцевості	103
<i>Дудник Д.О.</i> Соціальна інфраструктура регіонів України	108
<i>Лобунець В.І.</i> Місце органів місцевого самоврядування у розвитку соціальної сфери	110
<i>Ситник А.П., Клименко А.В.</i> Реалізація соціальних функцій місцевого самоврядування як чинник його позитивного іміджу	113
<i>Сокольська Т.В.</i> Соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування в розвитку сільських територій	117
<i>Шупта І.М.</i> Роль та місце моральної компоненти в інформаційній структурі здоров'я державного службовця	120
<i>Явтушенко С.П.</i> Система партнерської взаємодії між закладом загальної середньої освіти та органами місцевого самоврядування ...	124

СЕКЦІЯ 4. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА БІЗНЕС- СЕРЕДОВИЩЕ

<i>Гнаток Є.М.</i> Вдосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю на регіональному рівні	130
<i>Дика О.С., Войтенко О.А.</i> Управління природоохоронною діяльністю на місцевому рівні	133
<i>Іванова Л.С., Білик О.В.</i> Державно-приватне партнерство – основа розвитку підприємництва сільських територій	137

<i>Левченко А.Ю.</i>	
Інтеграційні процеси та їх вплив на розвиток регіональної економіки України	142
<i>Пиляк І.І.</i>	
Аналіз розвитку зовнішньої торгівлі на регіональному рівні	144
<i>Рукавиця О.Ю.</i>	
Взаємодія влади і бізнесу	147
<i>Сасенко О.П.</i>	
Реалізація державної аграрної політики на місцевому рівні	154

СЕКЦІЯ 5. ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

<i>Кириленко А.О.</i>	
Структура бюджету об'єднаних територіальних громад	158
<i>Копішинська О.П., Ухналь Л.В.</i>	
Дослідження впливу цільових державних програм підтримки сільгоспвиробників на результативні показники аграрних підприємств полтавської області	161
<i>Кравцова Я.В.</i>	
Бюджетна децентралізація та її вплив на фінансове забезпечення територіальних громад	165
<i>Кусік Н.Б., Швець І.А.</i>	
Місцеві фінанси як важливий ресурс місцевого самоврядування: теоретичний підхід	169
<i>Меланченко Т.С.</i>	
Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів	171
<i>Ніжегольцева О.А.</i>	
Формування місцевих бюджетів в умовах створення об'єднаних територіальних громад	175
<i>Прокопець А.А.</i>	
Реформування бюджетної системи пирятинської об'єднаної територіальної громади	178
<i>Супрунова І.В., Пшевлоцький В.В.</i>	
Особливості формування місцевих бюджетів	181
<i>Шерстюк Л.М.</i>	
Практика використання парципаторного бюджетування та її удосконалення	185

СЕКЦІЯ 6. ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ САМОВРЯДНОЇ ВЛАДИ

Батраченко І.Г., Чумак І.В.

Харчова поведінка громадян як об'єкт управлінського впливу в контексті агроекологічної політики органів місцевого самоврядування 189

Дембіцький Н.В.

Аспекти реалізації державної антикорупційної політики 192

Мирна О.В., Тацій Ю.В.

Публічні закупівлі в системі цінностей центрів безоплатної правової допомоги 197

Наумчук К.М.

Формування та реалізації державної антикорупційної політики та її особливості 200

СЕКЦІЯ 1
РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Аранчій Д.С., Штанько І.О.,
здобувачі вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ УКРАЇНИ

Інституційно-функціональне забезпечення державного управління в галузі ветеринарної медицини в Україні здійснюється через чинне законодавство, яке юридично визначає інституційні (систему органів, їх структуру) та функціональні засади (компетенцію вказаних органів, їх взаємодію між собою та з іншими органами) у сфері державного регулювання сільського господарства. Недосконалість такого забезпечення проявляється в тому, що постійно відбувається реорганізація органів державного регулювання цієї галузі в Україні. Ще недостатньо дослідженими є питання розмежування їх повноважень та функціональної взаємодії. Тому дослідження проблеми удосконалення ефективності функціонування системи органів державного управління в галузі ветеринарної медицини є актуальним. Через півроку після реєстрації Держпродспоживслужби (ДПС) була погоджена її організаційна структура центрального апарату. Структуру апарату ДПС затверджує її голова.

Постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) затверджено Положення про ДПС [1], відповідно до нього ДПС є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ (табл. 1).

Таблиця 1

Засоби та сфери регулювання ДПС України відповідно до Положення про ДПС

Напрями реалізації держаної політики	Здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням законодавства:	Права
галузь ветеринарної медицини	про захист прав споживачів	безперешкодного доступу у межах повноважень, передбачених законом, до потужностей та інших об'єктів державного нагляду (контролю)
безпека та окремі показників якості харчових продуктів	дотриманням вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін	
ідентифікації та реєстрації тварин		
карантин та захист рослин	здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю	вимагати відповідно до закону від суб'єктів господарювання усунення виявлених порушень та інші.
ринковий нагляд в межах сфери відповідальності		
метрологічний нагляд	про захист прав споживачів	одержувати безоплатно від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових осіб, а також громадян та громадських об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань і функцій, у тому числі з метою планування здійснення заходів державного нагляду (контролю)
санітарне законодавства		
попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення	здійснення контролю за виконанням фітосанітарних заходів та інші	
насія і насінництва та розсадництва (в частині сертифікації садівного матеріалу, охорони прав на сорти рослин)	про рекламу в частині захисту прав споживачів реклами	
державний контроль за додержанням законодавства про захист прав споживачів і рекламу в цій сфері		

Джерело: узагальнено автором

Голова даного органу призначається та звільняється з посади КМУ за поданням Прем'єр-міністра України.

Питання створення Держпродспоживслужби передбачено постановою КМУ від 10.09.2014 р. № 442 [2]. Дана служба утворена шляхом реорганізації Державної ветеринарної та фітосанітарної служби, до якої приєднано Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів і Державну санітарно-епідеміологічну службу України. Згідно оновленого переліку органів ліцензування, затвердженого постановою КМУ від 05.08.2015 р. № 609 [3], ДПС займатиметься ліцензуванням господарської діяльності з ветеринарної практики.

У процесі розвитку адміністративних відносин структура суб'єктів державного регулювання ветеринарної медицини та їх функції зазнають певних змін, але суть їх діяльності залишається сталою і полягає у впливі на об'єкти державного регулювання з метою ефективної реалізації державної політики в галузі ветеринарної медицини.

Оскільки галузь ветеринарної медицини є складовою агропромислової сфери, то визначимо, які саме інституції виступають суб'єктами державного управління. Так, Курило В.І. до суб'єктів державного управління аграрним сектором економіки відносить органи виконавчої влади, що здійснюють розробку та реалізацію державної аграрної політики; координаційні та дорадчі органи, що утворюються цими органами та при них; державні інспекційні служби; державні організації й установи із особливим статусом [4, с. 59-61].

До органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної аграрної політики, передусім належать КМУ, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, відповідні служби, департаменти агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій.

Координаційні та дорадчі органи, що утворюються органами виконавчої влади, та інші органи, які утворюються при них, здійснюють координаційні та допоміжні функції – це Урядовий комітет з реформування аграрного сектору, Координаційна рада з питань аграрної політики при Кабінеті Міністрів України, Колегія Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Науково-технічна рада, Галузева рада по роботі з кадрами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, інші інститути подібного типу

при органах виконавчої влади різного рівня.

У ст. 3 Закону України «Про ветеринарну медицину» [5] прописані основні завданнями держави в галузі ветеринарної медицини.

Основні завдання ДПС можна об'єднати у такі блоки діяльності: координація та організація діяльності державних інституцій, контроль та нагляд у галузі ветеринарної медицини, забезпечення епізоотичного благополуччя, дозвільна діяльність, фітосанітарна безпека, сприяння.

На рівні ДПС об'єднано дві функції контролю в аграрній сфері: ветеринарна галузь та забезпечення карантину і захисту рослин. На нашу думку, таке поєднання функціональних сфер є цілком раціональним, оскільки галузі рослинництва і тваринництва є органічно взаємопов'язаними, забезпечення епізоотичного благополуччя та карантину рослин повинно здійснюватися у межах одного суб'єкта управління, в складі якого створюються відповідні структурні підрозділи.

Наведений у вищезазначеному Положенні перелік завдань чітко визначає сферу функціональної компетенції ДПС. У своїй діяльності ДПС здійснює контрольні-наглядові, виконавчо-розпорядчі й представницькі функції.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження положення про Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF/card2#Card>. (дата звернення 11.05.2019)

2. Про оптимізацію системи Центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/442-2014-%D0%BF/ed20150403> (дата звернення 11.05.2019)

3. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов КМУ : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-%D0%BF> (дата звернення 11.05.2019)

4. Курило В.І. Адміністративні правочини у сільському

господарстві України: сучасна парадигма [монографія] / за заг. ред. В.К. Шкарупи. Київ : Магістр-XXI сторіччя, 2007. 312 с.

5. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. № 2498-ХІІ / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст. 531.

Гончаренко А.С.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія,
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

РЕФОРМА АДМІНІСТРАТИВНО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Поточна система місцевого самоврядування вже не сприймається українцями, а регіони хочуть отримати більше коштів, тому влада вирішила провести адміністративно-територіальну реформу. За останні роки це одна з найсерйозніших і найважливіших реформ.

Концепція реформи адміністративно-територіального устрою України визначає: основні засади до організації адміністративно-територіального устрою України та формування адміністративно-територіальних утворень, їх типологію; організацію відповідно до адміністративно-територіального устрою публічної влади на відповідних рівнях; законодавче забезпечення проведення адміністративно-територіальної реформи та етапи її проведення.

Серед основних проблем сучасного адміністративно-територіального устрою України: невпорядкованість його структури ; відсутність єдиної класифікації адміністративно-територіальних одиниць та застарілість порядку і критеріїв їх віднесення до відповідних категорій; значна диспропорція в

ресурсному забезпеченні та рівнях соціально-економічного розвитку між адміністративно-територіальними одиницями одного рівня; невідповідність статусу багатьох адміністративно-територіальних одиниць їх ресурсному потенціалу; наявність у складі адміністративно-територіальної одиниці інших адміністративно-територіальних одиниць цього ж рівня; невідповідність адміністративно-територіальних одиниць рекомендаціям до адміністративно-територіальних одиниць Європейського Союзу; наявність у межах території деяких адміністративно-територіальних одиниць територій, що належать іншим адміністративно-територіальним одиницям цього ж рівня адміністративно-територіального устрою; нераціональне розмежування між окремими адміністративно-територіальними одиницями; надмірну подрібненість адміністративно-територіальних одиниць базового (понад 12 тис.) та районного рівня (понад 500), що знижує ефективність надання ними відповідних послуг та контролю.

Основним завданням реформи адміністративно-територіального устрою є забезпечення доступності та якості надання соціальних та адміністративних послуг населенню, ефективного використання ресурсного потенціалу, сталого розвитку територій, здатності адекватно реагувати на соціальні та економічні виклики та реалізації державної регіональної політики.

Громада є базовим рівнем адміністративно-територіального устрою в Україні.

Громада формується, як правило, шляхом об'єднання поселень разом з прилеглими до них територіями навколо поселення (місто, селище) - центру економічної активності, де розміщені основні місця працевлаштування мешканців навколишніх поселень та наявні кращі, ніж у найближчих поселеннях, елементи бюджетної та інженерної інфраструктури та транспортної доступності.

Максимальна віддаленість поселень від центру громади визначається, як правило, базовими вимогами надання соціальних послуг на цьому рівні, насамперед: терміном надання невідкладної медичної допомоги (15-20 хв.), терміном доставки учнів до загальноосвітньої школи шкільним автобусом

(15-20 хв.), терміном прибуття рятувальників для ліквідації надзвичайної ситуації (до 15 хв.).

У разі якщо сформувати громаду на базі центру економічної активності неможливо, то з дотриманням критеріїв щодо доступності соціальних послуг, громада формується навколо села – центру соціального розвитку, що визначається як поселення, найближче розташоване до географічного центру новоутвореної сформованої громади.

Впровадження реформи також вимагає розроблення галузевих стандартів та критеріїв оцінки надання відповідних послуг; внесення змін до інших законів та підзаконних актів галузевого характеру у зв'язку зі змінами в адміністративно-територіальному устрої.

Здійснення реформи адміністративно-територіального устрою повинно бути синхронізоване з проведенням реформи місцевого самоврядування та територіальної організації виконавчої влади.

Впровадження Концепції дасть можливість: упорядкувати адміністративно-територіальні одиниці, здійснити їх уніфікацію, систематизацію, забезпечить їх порівнюваність; підвищити ефективність використання бюджетних коштів, зумовити зростання доходної частини місцевих бюджетів; покращити якість та просторово-часову доступність соціальних послуг для населення; зупинити деградацію сільської поселенської мережі, зменшити соціально-культурну різницю між містом та селом; вирішити ряд інфраструктурних проблем, таких, як транспортне сполучення, вивезення та утилізація сміття, водопостачання, утримання та ремонт доріг; створити просторову основу регіонального розвитку, покращити просторове планування розвитку територій; покращити передумови для поживлення залучення інвестицій; покращити управління земельними ресурсами, знизити корупційну вразливість операцій із землею; удосконалити систему управління територіями.

Отже, реформа адміністративно-територіального устрою відкриває перспективи проведення ряду реформ. Пришвидшується інвентаризація землі, розроблення планів використання земель. З'являються перспективи для проведення податкової реформи, судоустрою, введення страхової медицини.

Передача ряду повноважень із районного рівня на рівень громади супроводжуватиметься змінами в органах управління. На третьому етапі реформи передбачається поступове зменшення кількості районних державних адміністрацій. Крім цього, очікується вивільнення значної кількості штатів у сільських радах у зв'язку з їх реформуванням. Переважна більшість вказаних працівників буде працевлаштована в органах управління громад створених, в першу чергу, на базі міст районного значення, селищ.

Список використаних джерел:

1. Адміністративно-територіальна реформа: переформатування районів і префекти-прокурори. *delo.ua* : веб-сайт. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/administrativno-teritorialna-reforma-pereformatuvannja-rajoniv-234545/> (дата звернення: 31.11.2019).
2. Підтримка децентралізації в Україні. *Швейцарсько-український проект DESPRO* : веб-сайт. URL: <https://despro.org.ua/img/upload/koncept> (дата звернення: 31.11.2019).

Компанець О.І.,
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Відсутність тривалої традиції управління суспільними процесами на демократичних засадах і суспільне невдоволення результативністю державного управління сформували об'єктивні умови для проведення реформи державної служби. Разом із цим розпочато процес децентралізації влади, у ході якого виявлено слабкість кадрового потенціалу, необхідного для виконання управлінських функцій в публічній сфері. Перш, ніж перейти до висвітлення основних проблем кадрового

забезпечення органів публічної влади, звернемо увагу на поступовий відхід від використання терміну «кадри», яким позначається знеособлена спільнота працівників, і його заміну терміном «персонал». Пов'язано це як з наявністю відмінних за правовим статусом і способами формування органів публічної влади на місцевому рівні (місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування), так і з осучасненням підходів до укомплектування штатів організацій, зокрема залучення фахівців на принципах аутсорсингу тощо. Таким чином зараз до роботи організацій публічної сфери долучаються фахівці, що працюють поза штатом на тимчасовій основі, за сумісництвом, за короткостроковими трудовими угодами тощо, тобто вони є персоналом організацій, але не належать до постійного штатного складу кваліфікованих працівників, діяльність яких чітко формалізована [1; 2;3]. Усе більше уваги звертається на персоніфікований склад органу публічної влади (сукупність людей з індивідуальними характеристиками особистості, досвідом роботи, взаєминами з роботодавцями тощо).

З огляду на виявлені тенденції як у сфері державної служби, так і в органах місцевого самоврядування поширюється уявлення, що «...персонал організації — це люди зі складним комплексом індивідуальних якостей (соціальних, психологічних, професійних, мотиваційних тощо), наявність яких і відрізняє їх від безособового терміну «кадри» [4]. Законодавче закріплення функції управління персоналом за фахівцями органів публічної влади спостерігаємо з 2015 р. з прийняттям Закону України «Про державну службу», яким передбачено утворення в органі державної влади служби управління персоналом [5]. Якщо звернутися до функціональних обов'язків керівника служби персоналу органу державної влади, передбачених законом, то слід констатувати, що значна їх частина може бути притаманна і керівникам відповідних підрозділів органів місцевого самоврядування, зокрема таких, як: добір персоналу, планування й організація заходів з підвищення кваліфікації та рівні професійної підготовки, ведення документації тощо.

Не зважаючи на посилення уваги щодо кадрового

забезпечення органів публічної влади, на сьогодні ми все ще маємо цілий комплекс складних проблем з посилення кадрового потенціалу – добору персоналу, його навчання, запобігання конфлікту інтересів, ротації тощо. Як у місцевих органах виконавчої влади, так і в органах місцевого самоврядування спостерігається залежність персоналу від політичних змін і політизація кадрових призначень, нерідко на шкоду професіоналізму працівників; плинність кадрів, викликана не стільки організаційною доцільністю, скільки незадовільними умовами роботи та оплати праці; низьким рівнем компетентності посадових осіб, обумовленим відсутністю досвіду управлінської роботи, спеціальної освіти та знання законодавства.

З розвитком електронного урядування усе більшої ваги набувають навички володіння інформаційними технологіями, уміння працювати з електронними документами і користуватися системами електронно-інформаційного забезпечення органів влади. Низький рівень мотивації та недостатня соціальна захищеність державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування є перешкодою для приваблення здібної молоді із бізнес-середовища. У 2019 р. були внесені зміни до окремих законів, що стосуються кадрового забезпечення органів державної влади і спрямовуються на розв'язання зазначених проблем, однією з яких є конкурсний відбір претендентів на посади [6]. Вироблення моделі управління персоналом органів публічної влади на основі використання HR-технологій сприятиме формуванню нової парадигми кадрової політики, побудованій на принципі досягнення соціальної ефективності.

Список використаних джерел:

1. Щёкин Г.В. Основы кадрового менеджмента : учебник. 5-е изд., стереотип. Киев: МАУП, 2004. 280 с.
2. Дембіцька С. Кадрове забезпечення органів державної влади в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2014. № 782. С. 33-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_782_9 (дата звернення: 14.01.2020).

3. Бугайчук К. Кадрова політика та кадрове забезпечення публічного адміністрування в органах національної поліції. *Адміністративне право і процес*. 2019. №5. С. 125-131. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/5/23.pdf> (дата звернення: 14.01.2020).

4. Мацокін А. «Легким движением руки...» кадрову службу перетворюємо на службу персоналу. *Держслужбовець*. 2016. №4. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2016/april/issue-4/article-17095.html> (дата звернення 14.01.2020).

5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_sluzhbu.htm (дата звернення 14.01.2020 р.).

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади : Закон України від 19.09.2019 № 117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/117-20> (дата звернення 14.01.2020).

Лайкова К.М.,
аспірантка кафедри менеджменту
Національного університету «Запорізька Політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

На сьогоднішній день Україна, як європейська держава потребує значної кількості змін, насамперед проведення реформ та перетворень майже в усіх сферах життя. Значимість реформи передбачена Указом Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12 січня 2015 року №5/2015, у тому числі в частині децентралізації.

Децентралізація влади як один із елементів державної політики просторового розвитку регіонів є одним із важливих етапів у порядку денному реформ в Україні. Вона створила основу для значних інституційних перетворень, а саме: підвищення якості життя громадян, зміна якості управління територіями і т.д. Поділ владних повноважень між

центральними та місцевими органами влади в Україні фактично трансформують нову систему взаємовідносин між ними.

Метою даної роботи є визначення шляхів трансформації підходів до просторового розвитку в контексті децентралізації влади. Саме тому, поняття просторовий розвиток виступає сферою реалізації основних пріоритетів державної і регіональної політики. Воно виділилося, з одного боку, на тлі надзвичайно популярних для «глобального мислення» другої половини ХХ століття різного роду «розвитків» (з визначеннями «стійке», «екологічне», «збалансоване» і т.п.), і, з іншого боку, в рамках галузевої термінології, узагальнивши і політично трансформували такі концепти як просторове або регіональне планування. У сучасному європейському контексті це поняття позначає комплекс організованих дій з управління елементами і зв'язками територій, систему дій і політик, спрямованих на оптимізацію просторових змін (розвитку) [1].

Стосовно поняття «децентралізація», то у теоретичних і практичних дослідженнях воно є багатоаспектним та розглядається різнопланово. На семантичному рівні децентралізація (від латинського *de* – протиставлення, *centralis* – центральний) трактується як знищення, ослаблення або скасування централізації [2, с. 249]. Тобто – це система розподілу функцій і повноважень між державним і місцевими рівнями управління із розширенням прав останніх. Роль децентралізації управління в процесах становлення інституту місцевого самоврядування є визначальною. Адже децентралізація є своєрідною системою управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до органів місцевого самоврядування [3].

Протягом тривалого періоду в Україні зберігався адміністративно-територіальний устрій, сформований ще за часів СРСР. Даний устрій відповідав характеру тоталітарної політичної системи, що проявлялося через забезпечення повного контролю державної влади над громадянами, адміністративно-територіальними одиницями й місцевим самоврядуванням. Формування усіх владних інституцій здійснювалося бюрократичним шляхом, через закриті для суспільства канали.

Успішна реалізація процесів децентралізації як пріоритетного напрямку Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» можлива лише на основі започаткування й функціонування реального взаємозацікавленого партнерства рівноправних партнерів у форматі «Українська держава – посадові особи органів місцевого самоврядування – територіальна громада – громадянин» [4]. В умовах проведення комплексної модернізації державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, яка закладає підвалини прозорості, ефективності та конкурентоспроможності владних інституцій, важко переоцінити значення людського потенціалу, ролі професіоналізму і компетентності, спроможності результативно працювати в умовах змін зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Процеси децентралізації, адміністративно-територіальна реформа в Україні покликані оптимізувати систему управління територіями, упорядкувати взаємовідносини органів влади різних ієрархічних рівнів, а в кінцевому результаті – сприяти підвищенню рівня життя кожного громадянина в кожному міському чи сільському населеному пункті.

Схвалена Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 року Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні викликана політичними процесами, що відбуваються в державі й суспільстві на шляху євроінтеграції. Вона передбачає децентралізацію, створення належних матеріальних (майно, зокрема земля, що перебувають у власності територіальних громад), фінансових (податки та збори, що пов'язані з територією відповідної адміністративно територіальної одиниці) та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень [5, с. 22]. Крім того, територіальні громади отримують права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати свої майно та ресурси в рамках співробітництва територіальних громад для виконання спільних програм та більш ефективного надання публічних послуг населенню суміжних територіальних громад [6].

Згідно із Законом України від 05.02.2015 р. № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» було створено об'єднані територіальні громади, які отримали більш ширші повноваження та дещо збільшені ресурсні можливості. Але тим самим з'явилися проблеми, які загрожують успішності реформи. Виникнення цих проблем пов'язано з недостатнім врахуванням методологічних засад побудови системи адміністративно-територіального устрою держави, але і в організаційних та інституційних недоліках процесу практичного втілення реформи.

Процес децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування не обійшло стороною і Запорізький регіон. Сьогодні Запоріжжя йде в ногу з часом, стрімко розвивається і не боїться змін. Через кілька років після старту реформи, громадам Запорізької області, є чим пишатися. Так, аналізуючи результати досліджень реалізації завдань реформи, варто відзначити позитивні (сильні) сторони, насамперед за параметром «Площа спроможних громад» (об'єднані територіальні громади, міста обласного значення) (65,3%) – I місце, «Кількість районів у області, де не утворено ОТГ і відсутні територіальні громади, що не приєдналися до ОТГ чи МОЗ» (0%) – I місце, за показником «Покриття перспективними планами території області» (100%) – I місце, «Кількість територіальних громад, що не об'єдналися та не приєдналися» (35,8%) – II місце [7]. Чотири райони повністю покриті громадами. Два з них у форматі один район – одна громада. Загалом у регіоні створено 52 об'єднані територіальні громади. Наша область була і є лідером упровадження реформи децентралізації в Україні.

Відповідно до моніторингу процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування, який щомісяця проводиться Мінрегіоном, за станом на 10 лютого 2019 року змінилася п'ятірка областей – лідерів з формування спроможних громад. За новими параметрами на перше місце в рейтингу повернулася Житомирщина, друге місце посідає Дніпропетровщина, яка минулого місяця була лише на восьмій позиції. Запорізька область залишається в «зеленій» зоні лідерів децентралізації та посідає у рейтингу III місце. Замикає п'ятірку

Хмельниччина. За оновленими критеріями моніторингу Запорізька область посідає перші місця за кількома показниками [7].

Таким чином, трансформування просторового розвитку передбачає три основні підходи, які здійснюються через економіко-правові механізми (децентралізацію влади), економічні – стратегію, організаційні – утворення ОТГ, які здійснюються в результаті змін конфігурації просторового розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Просторовий розвиток у Європі. Словар-довідник. URL: <http://vasilieva.narod.ru/mu/csipfo/kpr/frames/guide/spatdevelopment.htm> (дата звернення: 04.12.2019).

2. Романенко О.Р. Фінанси. Київ: ЦНЛ, 2003. 312 с.

3. Бутурлакiна Т.О., Мiнкович В.Т. Фiнансова децентралiзацiя як фактор економічного зростання регіонів. *Наук. вісн. Ужгород, ун-ту. Сер. : «Економіка»*. 2010. № 31. URL: www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekoii/2010_31/statti/4_8.htm (дата звернення: 28.11.2019).

4. Гошовська В.А. Лідерство в місцевому самоврядуванні як виклик сьогодення. *Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи*: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 15 квітня 2015 року). Київ : Фактор, 2015. С.7-9.

5. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні : колективна монографія / кол. авт. ; за заг. ред. Р.М. Плюща. Київ : РІДНА МОВА, 2016. 744 с.

6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80/print1393831896865827> (дата звернення: 03.12.2019).

7. Запорізька область покращила показники у впровадженні реформи децентралізації влади. *Запорізька обласна державна адміністрація*: веб-сайт. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/44364/zaporizka-oblast-pokrashila-pokazniki-u-vprovadzhenni-reformi-detsentralizatsiji-vladi.html> (дата звернення: 30.11.2019).

Ланцевич А.Ю.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки на упорядкування населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення населення.

Що стосується визначення поняття «місцеві бюджети», в літературі немає єдиної думки.

В. Кравченко характеризує місцевий бюджет у трьох аспектах. По-перше, це правовий акт, згідно з яким виконавчі органи влади отримують легітимне право на розпорядження певними фондами грошових ресурсів. По-друге, це план (кошторис) видатків і доходів відповідного місцевого органу влади чи самоврядування. По-третє, це економічна категорія [2, с. 119].

С.І. Юрій вважає, що зміст бюджету не може бути визначений однозначно, його суть проявляється, в першу чергу, в процесах, що формують, використовують кошти централізованого загальнодержавного фонду фінансових ресурсів [3, с. 6].

Бюджетний кодекс України, всупереч положенням норм Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», розмежовує поняття «місцевий бюджет» та «бюджети місцевого самоврядування». Так, ст. 5 Бюджетного кодексу України [1, с. 13] визначає, що бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань, в свою чергу, місцевими бюджетами є бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування.

Отже, поняття місцевого бюджету можна сформулювати як фонд фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади відповідного органу місцевого самоврядування для виконання покладених на нього функцій, передбачених конституцією.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначається фінансова незалежність місцевого самоврядування. Це: самостійність розробки, розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів; внесення змін до місцевих бюджетів; встановлення місцевих податків і зборів та розмірів їхніх ставок в межах, визначених законодавством; надання пільг за місцевими податками та зборами; випуск місцевих позик, лотерей та інших цінних паперів; отримання позик з інших місцевих бюджетів та інших джерел; передача коштів з відповідного місцевого бюджету до інших місцевих бюджетів; розміщення належних органам місцевого самоврядування коштів у банках, отримання відсотків, зарахування їх до доходів місцевих бюджетів; утворення позабюджетних цільових (у тому числі валютних) фондів; розпорядження комунальним майном; встановлення в порядку і в межах, визначених законодавством, тарифів на послуги, які надаються підприємствами та організаціями комунальної власності; право створення комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ.

А в зарубіжних країнах важливою функцією органів місцевого самоврядування є фінансове планування. Воно зводиться до розробки двох основних документів – довгострокового фінансового плану і щорічного бюджету. Розробка цих двох документів місцевими органами влади в

багатьох країнах є вимогою, встановленою в законодавчому порядку. У Нідерландах, наприклад, крім щорічного бюджету, органи місцевого самоврядування зобов'язані розробляти фінансовий план на чотири роки. Місцеві органи влади зарубіжних країн здійснюють довгострокове планування відповідно до основних напрямків їхньої діяльності. Так, шестирічні програми комунальних послуг, капіталовкладень і фінансової політики розробляють місцеві органи США.

Як показує досвід зарубіжних країн, доцільно розробити цю систему фінансового планування і в Україні, яка б включала в себе кілька ланок. Це перспективне фінансове прогнозування і довгострокові програми інвестицій та середньострокове п'ятирічне фінансове планування і щорічні бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Нинішня модель бюджетних відносин в Україні характеризується надмірною централізацією фінансових ресурсів, асиметрією між зобов'язаннями та доходами органів місцевого самоврядування, складністю та неефективністю механізмів бюджетних трансфертів та відсутністю системи дієвих стимулів нарощування доходів у регіонах.

Отже, одною з основних причин недостатньої ефективності системи міжбюджетних відносин є відсутність чітко визначеного рівня децентралізації коштів у бюджетній системі.

І для того, щоб забезпечити успіх бюджетної децентралізації потрібно:

1. Чітко розподілити функціональні повноваження органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

2. Підпорядкувати систему управління об'єктами комунальної власності, а у випадку необхідності – здійснити їх перерозподіл між органами державної влади і органами місцевого самоврядування відповідно до розподілу повноважень з подачі суспільних благ та послуг.

3. Завершити передачу соціальної сфери підприємств місцевих органам влади.

4. Знизити частку трансфертів у доходах місцевих бюджетів та розширити податкові гарантії за рахунок частини податку на прибуток і податку на добавлену вартість, установив при цьому більш справедливі норми їх міжрегіонального розподілу.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Редакція від 01.01.2020 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 37–38. Ст. 189.
2. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України. Київ : Знання, 1999. 487 с.
3. Юрій С.І. Концептуальні засади сутності бюджету. *Фінанси України*. 2001. № 10. С. 3–10.

Липій Є.А.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри підприємництва і права
Полтавської державної аграрної академії*

Шведенко П.Ю.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри підприємництва і права
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

В Україні поняття державного службовця визначається на законодавчому рівні, а саме у статті 1 Закону України «Про державну службу». Відповідно до неї державний службовець є громадянином України, який займає посаду в державному органі, отримує заробітну плату за рахунок державного бюджету, має відповідний спектр повноважень, безпосередньо пов'язаних з виконанням завдань і функцій такого державного органу і дотримується принципів державної служби [1].

У теорії українського законодавства існує основний спеціально-дозвільний принцип, що безпосередньо стосується суб'єктів публічної адміністрації та їхніх службовців. Так, державним службовцям як представникам держави забороняється все, що прямо не дозволено законом. Такий принцип логічний для демократичної і правової держави,

оскільки значно обмежує свавілля державних службовців і тим самим захищає права, свободи та інтереси приватних осіб. Для забезпечення належного функціонування вищезазначеного принципу правового регулювання існує ряд вимог до державних службовців, правових та етичних.

Щодо правових вимог до державних службовців, такі вимоги визначаються Законом України «Про державну службу».

Окремі обмеження у діяльності державних службовців встановлені Законом України «Про запобігання корупції». Так, Розділ IV встановлює обмеження стосовно використання службового становища в особистих цілях, обмеження щодо отримання подарунків та неправомірної вигоди, обмеження щодо спільної роботи близьких осіб. На відміну від вимог передбачених законодавством ЄС, що містить припис стосовно роботи подружжя, якщо така робота може перешкоджати виконанню функцій державного службовця, українське законодавство забороняє пряме підпорядкування близьких осіб загалом, а не лише подружжя.

Етичні вимоги до державних службовців в Україні конкретизуються Загальними правилами етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затвердженими наказом Національного агентства України з питань державної служби 2016 року [2].

Законодавство про дисциплінарну відповідальність залишалось майже без змін за всі роки української незалежності, можна згадати лише нові дисциплінарні статuti Національної поліції та Збройних сил України. Також особлива увага на концепцію дисциплінарної відповідальності не зверталась і у правовій доктрині. Як зазначає Т.О. Коломоєць, вона переважно розглядалась лише в рамках підручників із адміністративного права та трудового права; у зв'язку з вадами законодавства та малодослідженістю все більше осіб незаконно притягалось до дисциплінарної відповідальності [3, с. 6-7].

До недавнього часу державна служба в Україні вважалась комплексним інститутом, що перебувала на межі кількох галузей права (адміністративного та трудового). Такий підхід є застарілим та відображає вплив радянського права.

Оскільки за своєю сутністю державна служба має публічно-правовий характер, то цілком обґрунтованим є врегулювання дисциплінарної відповідальності лише на рівні спеціального законодавства про державну службу, що і відбулося у 2015 році із прийняттям нового закону.

Закон України «Про державну службу» 2015 р. не закріпив визначення поняття дисциплінарної відповідальності, а лише встановив підстави для притягнення державного службовця до неї. Так, ст. 64 Закону передбачає, що державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності за невиконання або неналежне виконання обов'язків, порушення правил етичної поведінки та інші порушення службової дисципліни. Відтак, виходячи із зазначеного положення Закону, можна зробити висновок, що дисциплінарна відповідальність є одним із видів забезпечення службової дисципліни, до якої, зокрема належать порушення правил етичної поведінки та невиконання або неналежне виконання службових обов'язків. Саме поняття службової дисципліни визначається у п. 10 ч. 1 ст.2 Закону як неухильне додержання Присяги державного службовця, сумлінне виконання службових обов'язків та правил внутрішнього службового розпорядку [1].

Юридичною підставою для притягнення службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, перелік яких міститься у ч. 2 ст. 65 Закону і є вичерпним.

Варто наголосити, що чинний законодавчий перелік дисциплінарних проступків піддавався критиці у юридичній літературі за неточне формулювання деяких із них.

До дисциплінарних стягнень ст. 66 Закону віднесено зауваження, догану, попередження про неповну службу відповідність, звільнення з посади та деталізовано, які види дисциплінарних стягнень можна застосовувати за вчинення конкретних проступків. Наприклад, за порушення правил етичної поведінки до державного службовця може бути застосовано такий вид стягнення як попередження про неповну службу відповідність, а за прояв неповаги до держави чи державних символів України особа може бути звільнена із посади державної служби [1].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що українська модель регулювання може бути охарактеризована як детальна, оскільки, наприклад, чітко визначено, які стягнення застосовуються за конкретні проступки, яка процедура та які права і обов'язки у кожного учасника [4].

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

2. Загальні правила етичної поведінки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : затверджені наказом Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. *Офіційний вісник України*. 2016. № 74. Ст. 51.

3. Дисциплінарно-деліктне право України : навчальний посібник / Т.С. Аніщенко та ін. ; за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова ; Запоріж. нац. ун-т. Київ : Ін Юре, 2016. 464 с.

4. Regulation No 31 (EEC), 11 (EAEC), laying down the Staff Regulations of Officials and the Conditions of Employment of Other Servants of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. *Official Journal of the European Union*. 1962. № 1385. P. 35.

Овсяннікова С.М.,

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЕСТОНІЇ

Ідея електронного голосування (е-голосування) виникла на початку 2001 року, була підтримана урядом і втілена в життя вперше в 2005 році на виборах до органів місцевого самоврядування. Саме тоді Естонія стала першою країною в світі, яка використала систему е-голосування на загальнодержавних виборах. Вибори останніх років довели

актуальність і зростаючу популярність цього способу голосування через Інтернет.

2001 рік можна вважати роком зародження електронної демократії (е-демократії) в Естонії, так як саме в цьому році відкрився портал участі «Сьогодні вирішую Я». Метою portalу було створення нового каналу для участі громадян Естонії в різних політичних процесах. Всі зареєстровані користувачі могли висловлювати свою думку і обговорювати теми, що стосуються естонського суспільства. Портал надав перший урок, спираючись на який, і відбувся подальший розвиток е-демократії в Естонії.

А саме, крім високорозвинених інформаційно технологічних рішень для розвитку е-демократії, виникла необхідність як підвищення обізнаності всіх членів суспільства, так і підвищення навичок і поява бажання у державної влади спілкуватися з народом новим способом.

Програма Академії Електронного Управління по е-демократії якраз і з'явилася завдяки критичному аналізу того, що відбувається в Естонії.

Все почалося зі святкування дня народження portalу, де замість урочистого настрою переважала дискусія з приводу нечисленних користувачів portalу та його сумнівної результативності. Таким чином, починаючи з 2005 року, Академія Електронного Управління вирішила стартувати програму по е-демократії для того, щоб протягнути руку допомоги розвитку е-демократії в Естонії.

На міжнародному рівні термін «електронне голосування» відноситься, як до стаціонарної форми голосування за допомогою спеціального обладнання, так і до дистанційної форми голосування за допомогою комп'ютерів та інтернету в будь-якій точці світу. В Естонії цей термін використовується виключно для позначення дистанційного голосування через Інтернет.

Порядок голосування через Інтернет є можливим при достроковому голосуванні за 10 - 4 дні до дня виборів. У цей період можливо неодноразово змінювати своє рішення двома способами:

- через Інтернет;

- традиційним шляхом.

Такий порядок проведення виборів робить неможливим спробу впливу на виборця, забезпечує свободу і тайну голосування, зберігає принцип «одна людина - один голос», так як зараховується останній або електронний голос, або паперовий виборчий бюлетень.

Е-голосування здійснюється через будь-який комп'ютер, що має доступ до Інтернету. Центральну роль грає ІД-карта, яка є державним документом, що засвідчує особистість, а саме «смарткарта» з вбудованим електронним чіпом. ІД-карта дає можливість як безпечної віддаленої аутентифікації, так і цифрового підпису. Вперше ВД-карти були видані в 2002 році, на даний момент практично кожен житель Естонії має ІД-карту.

Для того щоб проголосувати через Інтернет, необхідно:

- ІД-карта з діючими паролями та сертифікатами. При втраті паролів можна звернутися до відділу громадянства і міграції департаменту поліції і прикордонної охорони або в банківську установу;

- комп'ютер з інтернет з'єднанням;

- зчитувач ІД-карти;

- установлені на комп'ютері драйвера для використання ІД-карти.

Е-голосування можливо поділити на наступні етапи:

- переконатися в наявності вищезазначених інструментів;

- вставити ІД-карту у зчитувач ІД-карт;

- зайти на веб-сторінку Державної Виборчої Комісії і скачати безкоштовну програму виборця;

- ввести перший пароль для ідентифікації особи;

- зробити свій вибір зі списку кандидатів, що з'явився на веб-сторінці;

- ввести другий пароль для закріплення вибору, як електронний підпис.

Досвід Естонії показав, що:

- за остаточною оцінкою Ради Європи та ОБСЄ е-голосування є демократичним способом віддачі голосу;

- е-голосування було швидко прийнято більшістю виборців і має зростаючу значимість як спосіб віддачі голосу;

– е-голосування політично нейтральне і використовується всіма виборцями, незалежно від віку та інших характеристик.

На нашу думку, розвиток ІКТ впливає на демократію вже зараз і буде впливати ще більше в майбутньому.

Досвід Естонії показує і доводить, що Інтернет – це не статичний інформаційний простір, а жива соціальна мережа, що надає безліч нових можливостей по оновленню і зміцненню демократії.

Список використаних джерел:

1. A Typology of Electronic Democracy. *martin-hagen.net* : веб-сайт. URL: <http://martin-hagen.net/publikationen/elektronische-demokratie/typology-of-electronic-democracy/> (дата звернення: 10.12.2019).

2. Електронна демократія : навчальний посібник / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловйов ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н.В. Грицяк. Київ : НАДУ, 2015. 66 с.

Родіонов В.Д., Манелюк Д.А.,
здобувачі вищої освіти СВО Бакалавр,
Криворізький національний університет
Науковий керівник: Ярова А.Б.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
Криворізького національного університету,
м. Кривий Ріг, Україна

ОГЛЯД ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНОЇ БАЗИ УКРАЇНИ ЩОДО ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА СЛУЖБА»

На сьогоднішній день в Україні поняття «публічна служба» згадується лише у пункті 17 статті 4 Кодексу адміністративного судочинства України у котрому визначається, що «публічна служба – діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова)

служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування» [1].

Отже, сьогодні можна стверджувати що публічний службовець – це службовець, який обіймає посаду в державному органі або органі місцевого самоврядування. Відповідно до статті 2 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» «посадовою особою місцевого самоврядування є особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету» [2].

В Законі України «Про державну службу» посадовою особою називають лише керівника державної служби в державному органі. Згідно тексту пункту 3 статті 2 Закону України «Про державну службу» керівник державної служби в державному органі – це посадова особа, яка займає вищу посаду державної служби в державному органі, до посадових обов'язків якої належить здійснення повноважень з питань державної служби та організації роботи інших працівників у цьому органі [3].

Також з'явилося узагальнене визначення поняття публічного службовця, визначене Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. У праці «План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування» впроваджується термін «публічні службовці», який «об'єднує осіб, уповноважених на виконання функцій держави (від Президента, вищих посадовців, державних службовців до керівників державних підприємств, установ, організацій) та посадових осіб органів місцевого самоврядування» [4].

Виходячи з вище наведеного, потрібно розглядати нормативно-правові акти котрі регулюють «державну службу» та «службу в органах місцевого самоврядування», оскільки лише одного визначення поняття «публічної служби» недостатньо задля проведення якісного аналізу діючих нормативно-правових актів в Україні щодо поняття «публічна

служба». Але в пункті 1 статті 1 Закону України «Про державну службу» визначено, що «державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави...», отже можна використовувати Закон України «Про державну службу» [3].

Вищий адміністративний суд України вказав, що «визначальним при вирішенні видів публічної служби для правозастосування є правове регулювання їх діяльності, відповідно до якого можна визначити наступні види публічної діяльності, які заслуговують на увагу, це: діяльність на державних політичних посадах; професійна діяльність суддів; державна служба; служба в органах місцевого самоврядування» [5].

Отже, в Україні найчастіше дослідники вивчають поняття публічного службовця як посадової особи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Однак варто відмітити, що в юридичній практиці існує також визначення поняття «публічний службовець» як громадянина України, який обіймає посаду в державному органі або органі місцевого самоврядування, здійснює публічну діяльність на професійній основі і наділений повноваженнями щодо реалізації визначених завдань і функцій [6].

Розглянемо поняття «публічний службовець» з позицій правознавства та адміністративного права:

– з позиції правознавства публічний службовець – це учасник специфічного правовідношення, оскільки вступає, з однієї сторони, у трудові правовідносини, пов'язані з особистим професійним становищем, трудовими правами та обов'язками, із самим процесом праці, а з іншої сторони – в адміністративні, пов'язані з виконанням вимог служби, управлінських функцій. Отже, з цієї позиції можна стверджувати, що публічний службовець – суб'єкт подвійного правовідношення. Виходячи з цих міркувань, більшу увагу потрібно приділити питанню правового регулювання статусу публічного службовця, специфіці його повноважень, змісту його обов'язків тощо. Для того, щоб визначити, чи є той чи інший одиничний предмет елементом обсягу певного поняття, необхідно перевірити, чи

належать йому всі суттєві ознаки, що складають зміст цього поняття.

– з позиції адміністративного права при розгляді діяльності публічного службовця як службової особи є деякі моменти, що вказують на обов'язкову наявність такого предмету як посади. Посада є складовим елементом структури публічної інституції, проявом її компетенції, наділеною певними повноваженнями, які не відносяться до конкретного службовця. У разі найму службовця за контрактом його повноваження визначаються в залежності від умов контракту.

Огляд законодавчо-нормативної бази щодо поняття «публічна служба» виявив неточності та недосконалі формулювання щодо даного поняття, що потребує їх доповнення більш чіткими формулюваннями та визначення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 04.11.2018 №2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 23.11.2019).

2. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 11.10.2017 р. №2493-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14> (дата звернення: 23.11.2019).

3. Про державну службу : Закон України від 01.01.2019 р. №889-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 23.11.2019).

4. План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування / А. Вишневський та ін. ; за ред. Т. Мотренка. Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. С. 200.

5. Про вивчення та узагальнення практики розгляду адміністративними судами спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби : аналітична довідка Вищого адміністративного суду України від 1 лютого 2009 р. URL:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0006760-09>
(дата звернення: 22.11.2019).

6. Цуркан М.І. Особливості судового розгляду спорів щодо проходження публічної служби в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2009. 18 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1385> (дата звернення: 22.11.2019).

Сьомич М.І.,
*кандидат наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії*
Демидкін О.І.
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ДЕРЖАВОТВОРЕННІ

Діяльність органів місцевого самоврядування потребує спеціально підготовлених фахівців. Відповідно, управління персоналом в органах місцевого самоврядування має свою специфіку.

В сучасних умовах реформування економічних інститутів України, вирішення питання формування системної кадрової політики в органах місцевого самоврядування може стати вирішальним фактором подолання негативних процесів в економіці і в соціальному житті країни, її регіонах, так як здатність влади ефективно управляти прямо залежить від професійного рівня її управлінців. Зрозуміло, що жодна реформа, закон, будь-які нормативно-правові акти, розумні меморандуми та універсали не зможуть бути реалізовані і залишаться лише добрими намірами, якщо не буде звертатись увага на «людський фактор» управлінських кадрів.

На даний час будь-які починання, що проводяться в Україні, наштовхуються на такі складнощі, як:

- існування кадрів, які не можуть повною мірою відповідати новим цілям, що стоять перед Україною;

- «текучість» в органах влади, відсутність реального матеріального стимулювання і системи кадрового росту не дозволяють створювати реальний кадровий резерв і готувати компетентних фахівців;

- відсутність реально працюючих системних антикорупційних механізмів;

- відсутність єдиної підходу до культури управління в органах влади на всіх рівнях.

При удосконаленні нормативно-правової бази антикорупційного контролю слід зосередити увагу на створенні прозорої системи добору кадрів, просуванні по службі на основі професійних знань, ділових навичок і службових здобутків, на підвищенні рівня соціального захисту, розмежуванні професійної державної служби від політичної діяльності, запровадженні стандартів відкритості та прозорості, покращенні умов доступу громадян до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Виділяють основні блоки, що забезпечують успішність діяльності посадової особи органу місцевого самоврядування.

1. Соціально-психологічні властивості керівника, потребностно-мотиваційна система і емоційно-вольова сфера його особистості, відповідальність, доброзичливість, вимогливість, схильність до взаємодопомоги, схильність до співпраці, врівноваженість і стриманість.

2. Професійні навички: знання, як результат розумової діяльності, включеної в процес управління та засвоєння фактів, понять, законів і т. д., рівень знань, їх невпинне поповнення, освоєння суті справи, всебічний аналіз ситуації, виділення ключової проблеми, здатність знайти конструктивне рішення ключової проблеми, стаж роботи.

3. Мотивація праці до тих чи інших досягнень, стилю життя, побудові кар'єри, яка припускає взаємодію внутрішніх і зовнішніх збудників до дії. Мотивація у людини виникає далеко

не випадково. Досвідчені керівники і психологи розуміють, що бажання, прагнення до наслідування, стилю, способу життя багато в чому можна виховати в людині. Однак процес виховання, на відміну від безпосереднього мотивування, більш тривалий, пов'язаний з ідеологічною концепцією організації або структури, більш послідовний і більш трудомісткий. Зате результатом з'явиться стійка мотивація до суспільно корисної діяльності, в набагато меншому ступені залежить від егоїстичних бажань конкретного індивіда.

Вищевказаний підхід до підбору персоналу в органи місцевого самоврядування майже відсутній. Винятком є вже добре розвинута інфраструктура навчання та розвитку кадрів державної служби, що складається з мережі навчальних закладів з підготовки магістрів державного управління та державної служби, центрів підвищення кваліфікації і короткотермінових курсів.

Для інших функцій управління персоналом, як то пошук та підбір кадрів, їх оцінка, мотивування, формування соціально-психологічного клімату, організаційної культури спеціальної інфраструктури для органів державної влади та місцевого самоврядування не існує.

Окремо має бути аналізована проблематика делегування власних повноважень від керівника підлеглим, оскільки управлінська філософія, заснована на принципах командування та контролю, на жаль, в теперішніх умовах не застосовується і є предметом подальших досліджень.

Враховуючи вищенаведене, вважається за доцільне, зробити певні висновки, а саме:

1. На сьогодні в системі органів місцевого самоврядування, незважаючи на наявність мережі навчальних закладів з підготовки магістрів з державного управління та державної служби, центрів підвищення кваліфікації, все ж таки відсутні дієві умови для забезпечення реалізації механізму ефективної сучасної інноваційної моделі державної кадрової політики та підготовки управлінських кадрів нової генерації.

2. Завдяки постійній «текучості» в органах влади, відсутності реального матеріального стимулювання і системи кадрового росту існують складнощі у створенні реального кадрового

резерву компетентних фахівців.

3. Пріоритетним завданням держави є: створення ефективних і надійних антикорупційних механізмів, створення умов для поширення єдиної культури управління на всіх рівнях влади, забезпечення успішності діяльності службовця органу місцевого самоврядування шляхом підвищення його мотивації до тих чи інших досягнень, стилю життя, побудови кар'єри.

4. Підхід до підбору персоналу в органи місцевого самоврядування необхідно змінювати, користуючись зарубіжним досвідом, який регламентує стиль діяльності службовців, та впроваджувати технології оцінки кадрів, на основі яких можна було б визначити кваліфікаційний рівень керівника і фахівця.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 24.11.2019).

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 24.11.2019).

3. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закону України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14> (дата звернення: 24.11.2019).

4. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 № 4050-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 24.11.2019).

5. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки : Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/2012> (дата звернення: 22.11.2019).

6. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106-2019-п. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-п (дата звернення: 23.11.2019).

7. Колесніков Б.П. Традиційні та новітні функції в органах виконавчої влади. *Проблеми підготовки управлінських кадрів на регіональному рівні* : Матеріали регіон. наук.-практ. конф. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2004. С. 27-30.

Щетініна Т.О.,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

У світлі адміністративної реформи в Україні, спрямованої на децентралізацію влади, значно посилюється роль місцевого самоврядування в життя суспільства. Це підтверджує і той факт, що зміни в організації життя громад на рівні місцевого самоврядування мають бути закріплені в оновлених положеннях Конституції України [1]. Такі тенденції актуалізують питання про теоретичні засади самого поняття «місцеве самоврядування», його ознак та змісту.

Зрозуміло, що визначення поняття місцевого самоврядування закріплено і у відповідному Законі України, його тлумачення цілком співвідноситься з визначенням, закріпленим у Європейській Хартії місцевого самоврядування. Але на практиці та в сприйнятті широким громадським загалом місцеве самоврядування трактується як система або як частина системи публічного управління. На жаль ще й досі місцеве самоврядування помилково розглядається громадянами як частина системи державної виконавчої влади, але суто на регіональному рівні. Звертає на себе увагу, що навіть за умов невідповідного трактування, місцеве самоврядування сприймається як система, з тією лише різницею, що воно віднесено до більшої загальної системи державного управління, а не визначається як окрема самостійна система.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» містить статтю 2, яка має назву «Поняття місцевого самоврядування», норми якої вказують, що місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Стаття 5 того ж закону визначає систему місцевого самоврядування, яка відповідає загальнонауковому, філософському розумінню системи як взаємозв'язку елементів. Власне стаття перелічує елементи, з яких складається система місцевого самоврядування:

- територіальна громада;
- сільська, селищна, міська рада;
- сільський, селищний, міський голова;
- виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;
- староста;
- районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст;
- органи самоорганізації населення.

Тобто у відповідності до чинного законодавства необхідно розрізнити «місцеве самоврядування» як право, що базується на реальній здатності громади до самоорганізації, та систему місцевого самоврядування.

Зокрема, Г.В. Атаманчук вказує такі основні ознаки системи місцевого самоврядування:

- 1) уособлює собою поєднання держави та суспільства;
- 2) в ній мають місце сполучення громадських форм та владних повноважень;
- 3) є засобом реалізації ініціативи та практичного здійснення самодіяльності, втілення творчої енергії та відповідальності населення за місцем проживання;
- 4) виступає однією з форм реалізації прав та свобод людини і громадянина [2, с. 133].

Зауважимо, що з вказаних ознак, такі як «уособлення поєднання держави та суспільства», «одна з форм реалізації прав та свобод людини і громадянина» більшою мірою є ознаками місцевого самоврядування як поняття, а не його системи. В той же час базовими ознаками системи місцевого самоврядування дійсно є сполучення громадських форм та владних повноважень, реалізації ініціативи та практичного здійснення самодіяльності населення.

В.В. Мамонова надає енциклопедичне визначення саме системі місцевого самоврядування: «Система місцевого самоврядування є складовою частиною публічного управління в державі поряд із системою державного управління. За своєю природою ... є децентралізованим компонентом системи публічного управління, виступає організаційно-політичною структурою із забезпечення життєдіяльності населення відповідно до державних стандартів» [3, с. 342].

Така увага до трактування системи місцевого самоврядування цілком виправдана з огляду на ті зміни, які продиктовані адміністративною реформою. Адже концепція децентралізації влади передбачає зміни саме системи місцевого самоврядування, певної трансформації зазнають елементи цієї системи. У той же час поняття місцевого самоврядування як певного права територіальної громади залишається незмінним, набуваючи глибинного змісту та більшої можливості для реалізації.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) : Проект Закону України від 13.12.2019 року. *Верховна Рада України* : офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 (дата звернення 10.12.2019).

2. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления : курс лекций. Москва : Юрид. лит., 1997. 400 с.

3. Мамонова В.В. Система місцевого самоврядування. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (гол.) та ін. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2011. Т. 5. С. 342–344.

Дорофєєв О.В.,
*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії*
Якубенко О.П.,
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ «РОЗУМНОГО РЕГУЛЮВАННЯ» В ПРАКТИЦІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Реалізуючи досить успішно реформу децентралізації, Україна сьогодні повинна вирішити на рівні місцевого самоврядування завдання випереджаючого розвитку, випереджаючого підходу до системи управління. Таким підходом є використання концепції «розумного регулювання», заснованої на надсучасних інформаційних технологіях, які дозволяють принципово по-новому підходити до взаємодії на рівні «громадянин–влада» та принципово по-новому налаштовувати систему надання адміністративних послуг в публічному управлінні.

В ЄС була проголошена орієнтація на «розумне регулювання» («smart regulation»), концепція якої є академічною розробкою кінця 90-х – початку 2000-х рр., спрямованої на подолання розриву між прихильниками розширення державного контролю та нагляду, з одного боку, та прихильниками дерегулювання – з іншого [1].

Українські науковці цілком слушно наголошують, що сучасні міста є рушійною силою економіки країни, осередком культури й освіти, майданчиком для реалізації технологічних і соціальних інновацій. Наявність комфортної інфраструктури впливає на економічні показники територіальної громади, роблячи її привабливою для кваліфікованих кадрів та інвесторів. Створення «розумного» міста передбачає комплексні соціальні та технологічні трансформації через використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, розроблення нових

стандартів енергоефективності та моделі взаємодії органів місцевої владою з громадськістю [2, с. 87-88].

За основу моделі smart-розвитку можливо взяти модель розвитку європейських «розумних» міст, яка заснована на взаємодії шести характеристик, синергія яких дає концепцію «розумного» регіону [1]:

- розумної економіки;
- розумного управління;
- розумного життя;
- розумної мобільності;
- розумних людей;
- розумного оточення.

Як правило, коли говорять про smart-технології для місцевого самоврядування, в першу чергу це сприймається як технології необхідні для розвитку великих потужних міст з мільйонним населенням. Значною мірою цьому сприяло розповсюдження в засобах масової інформації та наукових виданнях матеріалів щодо практики застосування smart-технології для облаштування життя у ряді найбільших європейських міст. Майже хрестоматійним можна назвати приклад з налагодженням на основі використання smart-технології транспортного забезпечення Лондона.

Вирішуючи питання удосконалення інфраструктури, в першу чергу, транспортної, влада Лондона орієнтувалася не тільки на проблематику, а й на побажання муніципальних служб. Спочатку місто створило цифрову карту ключових дій, після чого поетапно впровадило стратегію Transport For London, що сьогодні є одним із кращих прикладів для наслідування. Проект, який зібрав інвестиції в розмірі десятків мільйонів фунтів стерлінгів, дозволив «розвантажити» дороги, поліпшити трафік, посилити безпеку та комфорт парковок. Крім того, столиця Великобританії славиться унікальним рішенням Heathrow pod – першою у своєму роді оперативною транзитною системою, яку запустили в лондонському аеропорту Хітроу з урахуванням побажань його працівників і пасажирів. Транзит повністю виключив необхідність регулярних переміщень на автобусах по території аеропорту, які раніше здійснювали понад 70 тисяч поїздок на рік [3].

На фоні таких масштабів smart-технології не виглядають придатними для невеликих за чисельністю населення та інфраструктурою окремих обласних центрів, а тим більше, районних центрів України. У той же час сучасні smart-технології є необхідними, а їх запровадження – в край потрібним саме для середньостатистичних населених пунктів, довкола яких формуються об'єднання територіальних громад, тобто формується середовище публічного управління на найближчу історичну перспективу. Потрібно розуміти, що сучасні технології покликані сприяти не лише вирішенню масштабних завдань на рівні потужних інфраструктурних об'єктів, але й покращенню середовища невеликих міст у таких напрямках як: енергозбереження, доступність послуг для осіб похилого віку, людей з обмеженими можливостями через стан здоров'я, для віддалених населених пунктів тощо. Вирішення подібних завдань є цілком актуальними для сучасної України, а їх розв'язання є одним з пріоритетних завдань реформи децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Вишиванюк М.В. Впровадження стратегічного державного SMART- управління регіонами. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=476> (дата звернення 11.11.2019).
2. Васильєва О.І., Васильєва Н.В. Концептуальні засади впровадження smart-технологій сталого розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 86-89.
3. Чубатюк Ю. Smart-city: як правильно застосувати світовий досвід в Україні. *EVEREST: Платформа «штучний інтелект»* : веб-сайт. URL: <https://www.everest.ua/ai-platform/dumka-avtora/smart-city-yak-pravylnno-zastosuvaty-svitovyy-dosvid-v-ukrayini/> (дата звернення 11.11.2019).

СЕКЦІЯ 2

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Глазов О.М.,
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ СПРОМОЖНОСТІ

В Україні, з самого початку набуття нею незалежності, на різних рівнях широко дискутуються питання організації влади в державі, визначення ролі органів місцевого самоврядування та вибору пріоритетів при закріпленні владних повноважень за органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Орієнтація в публічному управлінні на дотримання принципу субсидіарності обумовлює збільшення ваги органів місцевого самоврядування і територіальних громад в цілому в управлінні життєзабезпеченням населення. Така акцентуація пов'язана не лише з правом громад самостійно розв'язувати місцеві проблеми, а й з їх спроможністю визначати ці проблеми, розробляти проекти і програми розвитку, забезпечувати ресурсний і фінансовий супровід їх виконання, вчасно реагувати на зміни. Останніми роками забезпечення спроможності територіальних громад стало одним із головних завдань реформи публічної влади в Україні, активний етап якої припадає на період 2014-2019 рр.

Увага щодо забезпечення спроможності територіальних громад посилилася із прийняттям законів України «Про співробітництво територіальних громад» і «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1; 2]. Об'єднання територіальних громад на добровільній основі і проведення паралельно з цим фінансової децентралізації стали ключовими складовими реформи децентралізації, очолюваної Національною радою реформи, обласними державними адміністраціями та

Центрами розвитку місцевого самоврядування. На сьогоднішній день в Україні створено близько 1 тис. об'єднаних територіальних громад (ОТГ), до складу яких увійшли близько 4,5 тис. місцевих рад [3], що спонукає урядовців говорити про завершальний етап реформи місцевого самоврядування.

Проте статистика щодо кількості об'єднаних територіальних громад, аналіз спроможності ОТГ за сукупністю визначених Методикою формування спроможних територіальних громад критеріїв [4], а також оцінка практики управління ОТГ свідчать про незавершеність реформи та наявність критичних проблем у підтримці та посиленні спроможності новостворених громад. Зокрема, ще близько 6,5 тис. місцевих громад залишаються поза межами процесу створення ОТГ, тому уряд наполягає на доцільності відмови від принципу добровільності і використанні адміністративного підходу щодо укрупнення громад [3]. Слід також визнати, що частина ОТГ отримала статус спроможних громад із політичних міркувань, насправді, навіть після укрупнення, залишаючись громадами, не здатними самотужки забезпечити надання усього спектру адміністративних та інших послуг і високу їх якість. Аналітики офісів реформ наголошують, що окремі громади, маючи сформовану соціальну інфраструктуру, інколи не можуть забезпечити задовільний рівень надання послуг через нестачу кваліфікованих кадрів, відсутність раціонального підходу при використанні бюджетних коштів, пасивність самої громади, а, відтак, і наявність ознак корупції тощо.

Але чинне законодавство не зобов'язує ОТГ мати в комунальній власності усі необхідні для надання послуг об'єкти інфраструктури, органи місцевого самоврядування можуть знаходити будь-які можливості для виконання своїх повноважень, зокрема спираючись на норми Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [1]. У багатьох випадках використання можливостей співробітництва в умовах обмеження ресурсів створює більші ефекти для розвитку громад і дозволяє сформувати оптимальнішу мережу об'єктів надання послуг (ЦНАПів, лікарень, бібліотек, закладів відпочинку і оздоровлення тощо).

Уже зараз територіальні громади, сформовані шляхом

механічного укрупнення, мають ретельно прораховувати варіанти створення можливостей для соціально-економічного розвитку, керуючись загальним положенням Методики формування спроможних територіальних громад щодо забезпечення належного рівня надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці [4]. Наприкінці 2019 р. Міністерство розвитку громад та територій України (Мінрегіон) розробило Методичні рекомендації щодо оцінки рівня спроможності територіальних громад [5], які попри дискусійність критеріїв оцінки, орієнтують ради громад на застосування економічного обґрунтування створення та експлуатації закладів комунальної власності. Мінрегіон спільно з іншими міністерствами поставив за мету у короткі терміни провести інвентаризацію інфраструктурних об'єктів, що знаходяться у власності громад, з метою оптимізації цієї мережі і, у подальшому, запровадженні державної підтримки лише тих об'єктів, що входять до мережі.

Таким чином, можна зробити висновок, що зміцнення економічного потенціалу ОТГ є базою для посилення їх спроможності, а можливості використання потенціалу громад зростають за умови налагодження співпраці між усіма суб'єктами публічного управління, зокрема за умови співробітництва територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1508-18> (дата звернення 28.11.2019).
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/157-19> (дата звернення 28.11.2019).
3. Чи об'єднуватимуть об'єднаних: нові критерії спроможності громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11777> (дата звернення 5.12.2019).
4. Про затвердження Методики формування спроможних

територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п> (дата звернення 4.12.2019).

Гуторов О.І.,
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування
Харківського національного аграрного
університету ім. В.В. Докучаєва*

Гуторова О.О.,
*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту і адміністрування
Харківського національного аграрного
університету ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна*

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У РАМКАХ КОНЦЕПТУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сучасна соціально-економічна ситуація сільських територій України характеризується проблемами, що перешкоджають їх переходу до сталого розвитку. Зокрема, досі не досягнуто дореформеного рівня виробництва в аграрному секторі, зберігається тенденція скорочення ресурсного потенціалу сільського господарства, не завершено процес формування економічно активних суб'єктів сільського бізнесу. Погіршується демографічна та екологічна ситуація, продовжується руйнування соціальної інфраструктури, знижується тривалість життя сільського населення.

Серед очікуваних наслідків, що зумовлюють тенденцію передачі більшого обсягу повноважень та відповідальності сільським громадам у процесі децентралізації, можна виділити такі: ефективніший місцевий розвиток і впровадження демократії та захист прав громадян. Проте, сучасною наукою і практикою ще не розроблена достатня кількість моделей та інструментів, які б забезпечили сталий розвиток сільських

територій в умовах децентралізації на принципах екологічно збалансованого природокористування [1].

В поліфункціональному механізмі сталого розвитку сільських територій домінуючу роль щодо впорядкування взаємодії екологічного, соціально-організаційного та інституціонально-правового механізмів забезпечення децентралізованого впливу на об'єкти управління сталим розвитком відіграє економічний механізм. Такими об'єктами визначено: сільгоспвиробництво, навколишнє природне середовище, землі та ґрунти, культурну спадщину і традиції, соціальний капітал, інтелектуальний потенціал, трудові ресурси тощо.

У рамках визначеного концепту децентралізованого сталого розвитку сільських територій пропонуємо до структурного складу інструментів економічного механізму включити фіскальну групу інструментів. Це сприятиме фінансовому забезпеченню екологічної компоненти та охопить процеси оподаткування, кредитування, субсидювання, страхування і ціноутворення.

У цьому напрямі пріоритетним завданням визначено методологічне обґрунтування концепту сталого розвитку сільських територій із зосередженням зусиль держави та бізнесу на вирішенні нагальних економічних, соціальних й екологічних проблем села, підвищенні рівня та якості життя селян на інноваційній основі. Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку сільських територій залежить передусім від стану галузей, які мають безпосереднє відношення до використання природно-ресурсного потенціалу. Таким чином, перспективи розвитку ключових галузей сільського господарства потребують першочергової уваги щодо дотримання принципів екологічно збалансованого природокористування.

Важливим інструментом державного забезпечення збалансованого природокористування на засадах розвитку об'єднаних територіальних громад визначено вдосконалення бюджетної політики. Покращення існуючої методології бюджетування можливо здійснити шляхом установа

чіткого взаємозв'язку між витраченими ресурсами та отриманими результатами щодо задоволення інтересів громади. При цьому особлива роль відводиться моніторингу, що виконує функцію інструмента відстеження впровадження відповідних програм, а також виявлення відхилень поточних показників від планових. Моніторинг варто концентрувати саме на циклічності співвідношення існуючих та потенційних проблем і його відображення в оцінці етапів реалізації програм.

Якісний стан сільських територій України обумовлюється тенденціями трансформації виробничо-господарської діяльності та їх впливом на навколишнє природне середовище. У цьому напрямі, на підставі ключових зіставлень характеристик довкілля із загальними параметрами розвитку агросфери, з'ясовано, що забезпечення великих обсягів виробництва валової продукції сільського господарства та прагнення до продовольчої безпеки й отримання високої врожайності сприяє використанню мінеральних добрив та пестицидів, застосування яких не завжди приносячи користь навколишньому природному середовищу. Інтенсивна хімізація сільського господарства сьогодні, з економічного погляду, є дійсно вигідною, але з екологічного – досить небезпечною: нераціональне сільськогосподарське виробництво призводить до інтенсивного забруднення довкілля сільських територій [2].

У контексті забезпечення реальної децентралізації процесу сталого розвитку сільських територій пріоритетною є фінансова складова економічного механізму. Причому першочергову увагу варто приділяти впорядкуванню моделі бюджетного процесу за програмно-цільовим методом, яка формується відповідно до загальних тенденцій трансформації державного управління в напрямі перенесення управлінських дій на рівень об'єднаних територіальних громад. Фінансово-економічний механізм реалізації децентралізованої моделі сталого розвитку сільських територій повинен враховувати особливості й переваги процесу децентралізації системи управління, відображати фундаментальну роль територіальних громад, охоплювати взаємоінтегровані механізми формування, акумулювати та використовувати фінансові ресурси.

Найгострішими проблемами охорони довкілля є недостатнє фінансування природоохоронних заходів, основним джерелом якого є фінанси цільових фондів охорони навколишнього природного середовища, що формуються за рахунок екологічного податку та збору за його забруднення, грошових стягнень за порушення норм і правил охорони довкілля та шкоду, заподіяну порушенням природоохоронного законодавства в результаті господарської діяльності [3].

Незважаючи на те, що фінансування відтворення та охорони природних ресурсів залежить від надходжень екологічних платежів до Державного та місцевих бюджетів, найбільші обсяги капітальних інвестицій на охорону довкілля здійснюються за рахунок власних коштів підприємств, організацій і установ. Нарощування обсягів природоохоронних інвестицій повинно супроводжуватися диверсифікацією їх джерел: за рахунок грантів, міжнародних договорів, угод державно-приватного партнерства, банківських кредитів.

З метою збільшення надходжень до місцевих бюджетів від плати за землю доцільно вдосконалити адміністрування цих платежів, завершити процес інвентаризації земель та її грошової переоцінки, передбачати в договорах оренди земельних ділянок обов'язкову незалежну оцінку якості землі на початок та кінець терміну дії договору, а також забезпечити безперервний моніторинг її якісних характеристик. Одним із шляхів здійснення контролю використання земельних ділянок за призначенням є надання більших повноважень адміністративним комісіям при сільських радах.

Спираючись на концепт децентралізованого сталого розвитку сільських територій, який формується на засадах ефективного використання фінансів природно-ресурсного спрямування, доцільним є реалізація такої моделі саме в інноваційній площині. У змістовному аспекті модель інноваційного, екологічно спрямованого розвитку територіального простору передбачає: формування інвестиційно забезпеченого виробництва, інноваційно інтегрованих структур, пов'язаних з механізмом розвитку державно-приватного партнерства. Крім того важливим аспектом є забезпечення умов для

збалансованого розвитку інвестиційного та фінансового ринків, створення системи сучасних механізмів впливу держави на інноваційну спрямованість сільського господарства, підвищення ролі інноваційної компоненти у процесі збереження та відтворення людського потенціалу сільських територій, пов'язаної з економізацією соціальних та екологічних відносин на засадах використання ефекту інноваційних інвестицій.

На основі вивчення проблемних питань інвестиційно-інноваційного забезпечення сільських територій Харківського регіону визначено пріоритетні напрями його поліпшення за рахунок: вдосконалення сучасного механізму платежів і зборів за використання природних ресурсів на рентних засадах, зокрема в частині поглибленого врахування екологічних втрат громад; розширення форм і джерел фінансування відтворення природно-ресурсного потенціалу та покращення природокористування на основі імплементації рентних відносин у систему децентралізованого управління сталим розвитком сільських територій. Удосконалення механізмів та нормативної бази платності за використання природних ресурсів може відбуватися на засадах розгортання процесів капіталізації, корпоратизації, інституціоналізації, диверсифікації та сек'юритизації природно-ресурсної діяльності в ринкових умовах.

Формування децентралізованої моделі сталого розвитку сільських територій потребує відповідної трансформації системи цільових соціогуманітарних орієнтирів. Структурні орієнтири стратегії соціогуманітарного розвитку територіальних громад повинні включати підвищення активності населення, продуктивне використання місцевих природних, матеріальних, фінансових, людських ресурсів на засадах розвитку сімейної економіки, диверсифікація прибуткових видів діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. Гуторов О.І. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Випуск № 2. С. 820-823.
2. Стегней М.І. Сталий розвиток сільських територій в

умовах децентралізації: від теорії до практики : монографія. Миколаїв : ФОП Швець В.Д., 2014. 484 с.

3. Гуторов О.І. Проблеми формування збалансованої системи природокористування у сільському господарстві. *Збалансоване природокористування*. 2014. № 3. С. 5-9.

Жорняк Р.В., Мокляк Л.В.,
здобувачі вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ПРОЕКТІВ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

20 грудня 2017 р. Уряд затвердив статут державної установи – Фонд енергоефективності, та ухвалив механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті 2018 року. Серед основних функціональних повноважень Фонду енергоефективності виділимо: підтримку ініціатив щодо енергоефективності; впровадження інструментів стимулювання і підтримку здійснення заходів з підвищення рівня енергетичної ефективності будівель та енергозбереження в житловому секторі; забезпечення дотримання Україною міжнародних зобов'язань у сфері енергоефективності.

У 2018 р. з державного бюджету заплановано виділити на енергоефективність 2 млрд грн, з яких 400 млн грн на реалізацію Державної цільової економічної програми з енергозбереження – «теплі кредити» (очікується, що більше 120 тисяч родин отримає допомогу від держави на утеплення осель), а 1,6 млрд грн – це масштабні проекти енергомодернізації, які будуть реалізовуватися Фондом енергоефективності. Державні проекти енергомодернізації реалізуються в комплексі із програмами

запровадження ефективного споживання ресурсів, а також суттєвого збільшення видобутку власного газу.

У 2018 р. м. Кременчук залучило фінансування для реалізації програм енергоефективності в державному секторі. Назва програми розвитку енергозбереження: «Енергоефективність у громадських будівлях м. Кременчук». Проект кваліфікований як інвестиція GET (Green Economy Transition – «Перехід до «зеленої» економіки») завдяки енергозбереженню та скороченню викидів вуглекислого газу. Кошти надійшли в рамках затвердженої 13 грудня 2017 р. Програми фінансування енергоефективності в державному секторі (PSEEF) ЄБРР, яка складається з кредитної лінії ЄБРР на 100млн євро та співфінансування з боку ФЧП у розмірі 15 млн євро. Ці кредити будуть забезпечені гарантією міста.

Станом на 01 січня 2019 р. реалізовано і продовжують реалізацію важливих заходів з підвищення енергоефективності у більш ніж половині громадських будівель міста, в тому числі лікарні, школи та дошкільні заклади. Реалізація заходів дозволила підвищити комфорт перебування у таких будівлях, в перспективі знизить рівень витрат міського бюджету на енергоносії, дозволить зменшити рівень викидів вуглекислого газу та збільшити термін експлуатації будівель соціальної інфраструктури.

Відмітимо, що станом на 01 січня 2019 р. у м. Кременчук нараховується понад 120 громадських будівель, які споживають удвічі більше енергії, ніж подібні будівлі у Центральній Європі. Більшість цих будівель потребує теплоізоляції, модернізації енергорозподільчих систем, встановлення індивідуальних теплопунктів, заміни вікон тощо.

Міському комунальному підприємству «Кременчуцька муніципальна енергосервісна компанія» ЄБРР надає пакет фінансування обсягом 9 млн євро, який складатиметься з довгострокового кредиту банку на суму до 6 млн євро, пільгового кредиту від ФЧТ в розмірі 1,5 млн євро та гранту зі Спеціального фонду акціонерів ЄБРР в розмірі 1,5 млн євро. Фінансування допоможе забезпечити економію 19,5 ГВтч енергії (або 1,3 млн євро) на рік у 66 міських будівлях.

Розробниками проекту було проведено техніко-економічне обґрунтування, включаючи передінвестиційний, технічний, екологічний і соціальний аналіз. Середня вартість окремого завдання становитиме до 200 тис. євро і покриватиметься в рамках Програми технічного співробітництва для Програми енергоефективності у державному секторі України, фінансування для якої надане зі спільного фонду Шведського агентства міжнародного розвитку та ЄБРР з енергоефективності та екологічних консультацій (SWUK). Вартість підтримки закупівель і реалізації проекту, моніторингу реалізації заходів з енергоефективності та перевірки досягнення гарантованих обсягів енергозбереження становить до 300 тис. євро і покриватиметься в рамках вищезазначених програм.

Отже, дана інвестиція дозволить профінансувати заходи з енергоефективності у 66 громадських будівлях міста, включаючи 38 дитячих садочків, 23 школи та 5 лікарень на основі договорів енергосервісного підяду, які будуть виконуватися приватними будівельними, інженерними або енергосервісними компаніями, відібраними на конкурсних засадах.

За оцінками спеціалістів ЄБРР загальні потреби в інвестиціях у громадські будівлі в Україні складають до 5 млрд євро. Такі інвестиції можуть забезпечити до 60 % економії витрат на енергоносії. Заходи з підвищення енергоефективності сприятимуть подовженню терміну використання громадських будівель на 30-50 років та дозволять покращити комфортність проживання в них.

З 2015 р. Миргородською міською владою реалізується проект GIZ «Енергоефективність у громадах» [1].

В рамках проекту українсько-німецького технічного співробітництва GIZ «Енергоефективність у громадах» Миргородською міською радою у 2014, 2015, 2016, 2017 і 2018 роках було прийнято активну участь у реалізації 7, 6, 10, 3 та 11 заходів відповідно, серед них: семінари, конференції, вебінари, тренінги, вивчення міжнародного досвіду.

У 2012 році розпочалися роботи по санації пілотного об'єкта під час реалізації проекту GIZ «Енергоефективність у будівлях». Для проведення енергоефективних заходів була вибрана будівля

ДНЗ № 5 «Сонечко». Проект було розраховано на 2012-2015 роки. Загальна вартість проекту 1 415 тис. грн, з яких 420,0 тис. грн кошти проекту, 995 тис. грн кошти міського бюджету.

У 2012 році проведено заміну всіх 38-ми дерев'яних вікон та 5-ти дверей на енергоефективні з подвійним склопакетом, заповнений аргоном та енергозберігаючими стеклами чи сандвіч-панелями. Також, розроблено проектно-кошторисну документацію для здійснення утеплення огорожуючих конструкцій та надбудови шатрового даху. Роботи були профінансовано за рахунок коштів проекту GIZ на загальну суму 220,0 тис. грн. У 2013 році проведено роботи по утепленню стін та цоколю будівлі мінераловатними плитами товщиною 150 мм. Вартість виконаних робіт становила 320 тис. грн.

У 2014 році продовжились роботи в межах проекту та проводились роботи із реконструкції покрівлі з надбудовою шатрової покрівлі з утеплення горішнього поверху мінераловатними плитами, товщиною 150 мм. Вартість виконаних робіт становить 385 тис. грн. Також проектом GIZ «Енергоефективність у громадах», у рамках проведення Європейського тижня сталої енергії, було передано та встановлено вакуумну геліосистему підігріву води для потреб гарячого водоспоживання. Геліосистема складається із сорока вакуумних трубок, встановлених на металевій рамі під кутом 45 °С до горизонту, накопичувального баку об'ємом 300 літрів та блоку управління із циркуляційним насосом. Встановлена система дозволяє виробляти близько 7 тис. кВт-год./рік теплової енергії. Вартість впровадженої геліосистеми становить 120 тис. грн. У першій половині 2015 року встановлено індивідуальний тепловий пункт з погодозалежною автоматикою, утеплено цоколь будівлі, улаштовано відмостку та встановлені козирки над дверима. Вартість виконаних робіт становить 204 тис. грн [1].

Наприкінці 2014 році у співпраці із проектом GIZ «Енергоефективність у громадах» та громадською організацією м. Миргород «За нами майбутнє» та міською радою, реалізовано проект, спрямований на покращення мережі вуличного освітлення, а саме – ліквідацію недостатності освітленості

нерегульованих пішохідних переходів. У рамках проекту було використано LED-світильники, що працюють на сонячних батареях та мають автоматичні контролери роботи. До складу LED-світильника входять залізобетонні стовпи, монтажні бокси, фотоелектричний модуль потужністю 145 Вт, LED-світильник – потужністю 30 Вт, акумуляторна батарея, контролер заряду та блок управління.

У центральній частині міста, в межах пішохідних переходів було встановлено 10 автономних світильників, а саме: вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі ЦРЛ); вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі художньо-промислового коледжу ім. Гоголя); вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі ЗОШ № 1); вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі алеї «Слави»); вул. Сорочинська, (пішохідний перехід в районі музичної школи ім. Коломійця); вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі гімназії Т.Г. Шевченко); вул. Д. Апостола, (пішохідний перехід в районі магазину «Барвінок»); вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі ТЦ «Фуршет»); вул. Гоголя, (пішохідний перехід в районі ЗОШ № 3); вул. Гоголя, (центральний вхід до «Миргородкурорт»). Загальна вартість проекту становить 200 тис. грн.

6 лютого 2014 року було підписано Меморандум про співпрацю між проектом GIZ «Енергоефективність у громадах» та консорціумом міст, в тому числі і м. Миргород, на чолі з Полтавською обласною державною адміністрацією. Для участі в проекті було створено консорціум міст Миргород, Лубни, Полтава та Горішні Плавні, лідером якого виступила Полтавська обласна державна адміністрація, яка 17 квітня 2015 р. організувала проведення тематичного семінару.

Метою цього проекту є підтримка здатності місцевого самоврядування виконувати роль провідної сили в Україні щодо впровадження заходів з енергоефективності. Проект підтримуватиме відповідні заходи міст-партнерів різними засобами, в тому числі сприянням у доступі до фондів та кредитних ліній для фінансування таких заходів.

18 липня 2016 року в рамках проекту GIZ «Енергоефективність у громадах» відбувся семінар за темою «Проведення інформаційних кампаній для житлового та громадського сектору», на якому дискутували щодо механізму

просування енергоефективних та економічних заходів у громадських та житлових будівлях, проведення кампаній по інформуванню серед населення.

Станом на 01 січня 2019 р. у м. Миргород розробляють і впроваджують План дій зі сталого енергетичного розвитку. Показовим можна визнати приклад встановлення геліосистеми гарячого водопостачання в місцевому дитячому садочку. В реалізацію проекту «Енергоефективна реновація дошкільного навчального закладу № 5 «Сонечко», м. Миргород протягом 2012-2015 рр. було вкладено 1,0 млн. грн. Фінансові ресурси залучили за принципом співфінансування з джерел: Миргородської міської ради, Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини через проекти «Енергоефективність у будівлях» та «Енергоефективність у громадах», що впроваджуються GIZ.

Дієвим, на нашу думку, механізмом підтримки реалізації заходів з енергозбереження є програма IQ energy ЄБРР як фінансовий інструмент для сприяння удосконаленням у сфері енергоефективності в житловому секторі України у відповідності до європейських стандартів енергоефективності.

В Полтавській області напрацьовано досвід успішного впровадження інноваційних енергоефективних заходів на основі термомодернізації будівель (Дошкільний навчальний заклад № 5 «Сонечко», м. Миргород), відновлювальної сонячної енергії (Лохвицька Центральна районна лікарня), встановлення автономного вуличного освітлення (с. Покровське Решетилівського району) тощо, який доцільно поширити в практичну діяльність інших територіальних громад, оскільки реалізовані місцеві проекти енергоефективності дозволили отримати позитивні соціально-економічні наслідки.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт міста Миргород. *Миргородська міська рада* : офіційний веб-сайт. URL: <http://myrgorod.pl.ua/page/proekty-mista/giz-energoefektyvnist-u-gromadah> (дата звернення: 01.04.2019).

Загурська-Антонюк В.Ф.,
*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Майорова О.А.,
*здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна*

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПОЛЬЩІ ЯК ЕТАЛОННА МОДЕЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Однією із пріоритетних державних реформ в Україні, які реалізуються на сучасному етапі є реформа децентралізації влади. Тому надзвичайно актуальним є досвід країн Європейського Союзу, особливо сусідньої республіки Польща. Адже ця держава, завдяки своїм реформам у 90-х рр. ХХ століття, трансформувалася і стала інтегрованою частиною Європейського Союзу.

У даній статті здійснюється порівняльний аналіз української та польської моделей децентралізації та чинників, що гальмують процес ефективного використання польського досвіду реформування в нашій державі. Отже, до основних причин належать:

- недостатня відповідність польської моделі децентралізації щодо українських реалій;
- відмінність стартових умов проведення реформ в Україні і Польщі;
- відмінності процесу проведення реформ в Україні і Польщі;
- програми українсько-польської співпраці не в повній мірі орієнтовані на передачу Україні польського досвіду в сфері децентралізації;
- недостатнє поширення в Україні інформації щодо польського досвіду реформ.

Вважається, що за основу децентралізації влади в Україні за ЗУ № 2217а все ж таки прийнята модель самоврядування у Польщі. Однак, уважний аналіз та його порівняння з відповідним законодавством Польщі дає підстави стверджувати, що ЗУ № 2217а не є втіленням польської моделі, а є невдалою спробою поєднати польську модель зі старою (існуючою) українською системою. Можливо, саме тому (навіть якщо не брати проблематику особливостей самоврядування в окремих районах Донбасу) проект децентралізації викликає серйозне несприйняття.

Варто зазначити, що згідно запропонованої ст. 133 Конституції України систему адміністративно-територіального устрою України повинні складати адміністративно-територіальні одиниці: громади, райони, регіони. Правда, у подальшому поняття «регіон» у ЗУ № 2217а, не використовується, обмежившись посиланням на те, що Автономна Республіка Крим (АРК) та області є регіонами України.

Згідно ч. 1 та ч. 2 ст. 164 Конституції Польщі основною одиницею територіального самоврядування є громада (gmina, гміна). Інші одиниці регіонального або локального та регіонального самоврядування визначаються законом.

Отже, Конституція Польщі не деталізує усі інші одиниці територіального самоврядування і залишає це певним чином на розсуд законодавця. Польська система місцевого самоврядування визначається двома основними законами – закон Республіки Польща «Про місцеві органи самоврядування» [8] та закон Республіки Польща «Про місцеве самоврядування повят» [9]. Ці закони виписують таку систему адміністративно-територіального устрою Польщі: воєводство, повяти, гміни. Порівняння з запропованою системою в Україні дозволяє встановлювати такі відповідності: громади = гміни; райони = повяти; регіони (АРК та області) = воєводства.

Філіп Пельц, депутат дільниці Бялоленка (Варшава), зокрема, розповів про структуру місцевого самоврядування у містах Польщі та основні повноваження найнижчого рівня органів місцевого самоврядування – дільниць.

«Найнижчий рівень місцевого самоврядування у великих містах Польщі – дільниці, які чимось нагадують районні ради в

містах в Україні. Кожна така дільниця має раду і бурмістра, який обирається серед депутатів ради дільниці. Бурмістр не має жодних керівних повноважень, його роль полягає лише у виконанні певних адміністративних функцій», – повідомив Філіп Пельц.

Українську і польську системи справді відрізняє один важливий елемент – сукупність повноважень і фінансових ресурсів територіальних громад у Польщі та в Україні.

Вагомим питанням, яке є на порядку денному зараз, – система виборів депутатів рад дільниць, міст та гмін. Виборча система до дільниць, яка діє сьогодні, ґрунтується на тому, що кандидати обираються від партій та об'єднань громадян, але, на жаль, є недосконалою. До того ж, депутати органів місцевого самоврядування отримують заробітну плату (wupłata) тільки за виконання покладених на них завдань.

Станіслав Крушевскі вважає, що найвдалішою інституцією у місцевому самоврядуванні є саме гміна: «Це найкращий спосіб урядування, оскільки бурмістр і депутати проживають в цьому місці і мають найкращий контакт з мешканцями – є контакт і зворотній зв'язок».

У Польщі функціонує партисипаційний бюджет: мешканці гміни або якоїсь дільниці самі вирішують, на які цілі буде використана певна сума бюджетних коштів (наприклад, так біля мого гуртожитку у Кракові побудували окрему будівлю, у якій стоять смітники і кожен, хто хоче викинути сміття, може взяти ключ від цієї «будівлі» та скористатися сміттевими баками. Або за рахунок партисипаційного бюджету була виділена ціла галявина для прогулянки з собаками).

Підсумовуючи, можна зазначити, що польський досвід місцевого самоврядування та побудови державної системи є прикладом для України. Польща у своєму розвитку сьогодні пішла значно далі у порівнянні з Україною. У Варшаві дискутують на теми доцільності тих політичних систем та механізмів, які ми тільки плануємо запроваджувати, але не квапимося навіть обговорювати на високому рівні. Тому і досвід Польщі для України потрібно застосовувати, лише відштовхуючись від сучасних умов та ознак політичної системи і місцевого самоврядування в державі, не забуваючи

враховувати як вдалиий, так і менш вдалиий досвід нашого західного дружнього партнера.

Список використаних джерел:

1. Боголіб Т.М. Розумне зростання в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Elibrary.ru* : веб-сайт. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=25357492> (дата звернення: 09.12.2019).

2. Негода В. Надто довго дискутуємо як віддати земельні повноваження громадам, треба вже приймати рішення. *Децентралізація, управління землями та розвиток громад* : конференція, м. Київ, 14.12.2017 р. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/nadto-dovgo-diskutuyemo-yak-viddati-zemelni-povnovazhennya-gromadam-treba-vzhe-priymati-rishennya-v-yacheslav-negoda/> (дата звернення: 09.12.2019).

3. Зміни до Конституції: питання та відповіді. *Юридична газета*. 2016. 19 січня. № 1-2 (499-500). С. 30-31.

4. Технічне регулювання у сфері стандартизації «розумних громад» та «розумних міст»: європейський досвід. *Національний інститут стратегічних досліджень* : веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2338/> (дата звернення: 09.12.2019).

Ісаєнко М.В.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

НОВІ ПІДХОДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Децентралізація в Україні відкриває не тільки нові можливості для органів місцевого самоврядування, вона створює умови для перегляду існуючої парадигми сільського розвитку [1].

Українські селяни завжди були головним донором для міст, які розширювались особливо активно в другій половині 20-го сторіччя. Попри високу зайнятість у колгоспному сільськогосподарському виробництві, урбанізація у ті часи була досить швидкою, але з початку 90-тих років минулого століття вона по суті припинилась. Україна попала у затяжну економічну кризу, міста втратили значну частину традиційної економіки і їх потреби у нових робочих руках різко знизились. На селі ситуація була не кращою. Розвал колгоспів з їх неефективним, трудомістким виробництвом призвів до різкого скорочення зайнятості серед сільського населення, деградації соціальної сфери села, стрімкого падіння чисельності населення, особливо у віддалених та малих селах. Кількість сіл, де взагалі не стало жителів за останні роки уже перевалила майже за 4 сотні, хоча насправді їх значно більше, просто їх не знято з обліку.

Якщо порівняти нову та стару парадигми сільського розвитку, то за новою формою розвитку виникає наступна ситуація: об'єктом політики є конкурентоспроможність сільських територій, розвиток місцевих ініціатив, використання ресурсів, які раніше не використовувались; головні цілі які беруться до уваги різні сектори, у тому числі сільський туризм, ІТ, ремесла та підприємства; інструментами розвитку постають інвестиції; в розвитку беруть участь всі рівні урядування, місцеві актори – публічні органи, приватний бізнес, громадські організації, науковці.

Також постає питання чим сільські території відрізняються від міських з точки зору можливостей розвитку?

Передусім це: значно нижча щільність/густина населення; мала кількість підприємств та підприємців на тисячу осіб населення; переважна орієнтація людей на зайнятість у сільськогосподарському виробництві; недостатня мобільність сільського населення; низький рівень інновацій, наукової діяльності; розтягнуті комунікації; нижчий рівень публічних послуг та сервісів потрібних людям за місцем проживання.

Ці відмінності є вкрай важливими для прийняття рішення про відкриття бізнесів, адже в умовах ринку для бізнесу важливим є отримання максимального прибутку [2].

В сільських територіях з названими вище характеристиками, бізнесам, які потребують значної кількості зайнятих, чи які орієнтовані на місцеві ринки, працювати не так комфортно та рентабельно, як у великих містах чи урбанізованих територіях з високою щільністю населення.

Тому традиційні підходи до політики сільського розвитку зводились (а подекуди і досі використовуються) по суті до субсидування аграрного виробництва, аби підняти доходи фермерів не за рахунок ринкових інструментів, а допомогою від держави [2].

Українська децентралізація, яка відбувається за алгоритмом утворення спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ) втягує у процес сільського розвитку міські поселення – власне міста районного значення та селища, а в недалекому майбутньому до цього долучаться і міста обласного значення [1].

Міські об'єднані територіальні громади, завдяки поєднанню міських та сільських територій, поширюють позитивний вплив міст на суміжні сільські території і вносять у ці території більш новітні підходи щодо розвитку.

Плануючи власний розвиток, такі громади неминуче стикаються із питанням розвитку сільських територій і починають застосовувати до такого розвитку підходи, які широко впроваджуються зараз в країнах Європейського Союзу на рівні політики ЄС і на рівні національної політики [1].

Міські громади мають загалом вищі надходження до місцевих бюджетів, ніж сільські райони з необ'єднаними громадами, тому створення ОТГ на базі міської та навколишніх сільських громад посилюють бюджетні можливості всієї території.

Список використаних джерел:

1. Черкаські владці вчитимуться об'єднувати громади. *Служба новин ВЧАСНО* : веб-сайт. URL : <https://v4asno.com/cherkaski-vladci-vchitimutsya-ob-yednuvati-gromadi/> (дата звернення: 30.11.2019 р.).

2. Об'єднані територіальні громади та сільський розвиток. *Інститут громадянського суспільства* : веб-сайт. URL:

<https://www.csi.org.ua/news/ob-yednani-terytorialni-gromady-ta-silskyj-rozvytok/> (дата звернення: 30.11.2019 р.).

Колісник О.Д.,
здобувач вищої освіти СВО Бакалавр
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах проблеми регіонального управління в нашій державі набувають значної гостроти. Досвід демонструє, що вже існуюча система регіонального управління не відповідає вимогам сьогодення і вимагає структурної та змістовної перебудови.

Соціально-економічний стан регіонів є досить слабким, а в останній період під впливом суспільно-політичних та економічних процесів, що відбуваються в державі, погіршується. Для забезпечення ефективності регіонального управління наразі необхідно вишукувати й використовувати нові сучасні підходи, що відповідають викликам часу й реальним соціально-економічним і суспільно-політичним умовам. Зокрема, такі підходи мають передбачати залучення суспільства, громадськості до управління розвитком територій, максимальне врахування інтересів територіальних громад при здійсненні управління регіональним розвитком, використання потенціалу регіонів.

Регіональне управління – це один з напрямків діяльності держави. Воно передбачає організуючий і регулюючий вплив органів державної влади на життєдіяльність населення територій з метою її упорядкування, відтворення, підвищення

якості життя шляхом розвитку економіки та соціальної інфраструктури.

Визначення того, що собою являє регіональне управління різних країн світу, розвивалося суттєво весь час. З кінця 50-х рр. до 90-х рр. XX ст. зниження диспропорцій і гарантування рівності можливостей для всіх громадян на всій території країни, яке іноді пов'язувалося з конституційними нормами, впроваджувалося із соціальним забезпеченням через регіональну політику, маючи на меті зменшення міжрегіональних диспропорцій у доходах на одну особу. У більшості розвинутих країн регіональна політика була сформована у 50–60-х рр. минулого століття. Головними цілями її на той час були забезпечення рівності та збалансованого розвитку. Теоретичним обґрунтуванням цих цілей були економічні моделі, за якими державні інвестиції можуть змінювати умови попиту в менш розвинутих регіонах.

Упровадження інноваційних підходів в регіональному управлінні вимагає зміни розуміння сутності і процесу управління регіоном у сучасному суспільстві. Як уже зазначалося, воно може бути ефективним лише при дотриманні принципів системності та комплексності при розробці відповідних заходів і здійсненні управлінського впливу. Забезпечити таку комплексність має впровадження в управлінні регіональним розвитком таких напрямів, як: формування інноваційної інфраструктури в регіоні; формування інноваційної культури як серед держслужбовців та представників органів місцевого самоврядування, так і в бізнес-середовищі регіону; використання творчого потенціалу; налагодження максимальної співпраці між бізнесом, владою і громадськістю; пошук і освоєння нових напрямів і джерел залучення коштів (наприклад, фонди регіонального розвитку, місцеві меценати, гранти європейських організацій тощо); децентралізація в управлінні регіональним розвитком; використання потенціалу регіонів при забезпеченні узгодження регіональних інтересів із загальнодержавними; здійснення освітніх та пропагандистських заходів, спрямованих на забезпечення змін у свідомості громадян, в сприйнятті ними власної ролі в процесі

регіонального розвитку, навчання, формування схильності до інновацій тощо.

Для забезпечення процвітання кожна держава має віднайти власну, ефективну саме для неї модель регіонального розвитку, постійно визначати адекватні інструменти та успішно їх використовувати. Це надає можливість розробляти на практиці конструктивні та обґрунтовані управлінські рішення, що враховують як досвід минулого, так і сприяють якісному моделюванню майбутнього регіонального розвитку.

Найважливішою функцією і засобом реалізації державної регіональної політики є управління, тобто свідомий вплив на суспільне виробництво з метою підвищення його ефективності і задоволення матеріальних і духовних потреб населення. Очевидно, що будь-яка нова управлінська структура, створена на регіональному рівні, буде ефективною лише в тому випадку, коли вона не буде дублювати існуючих інституцій, перш за все – місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, але при цьому буде вписуватися у контекст Концепції адміністративної реформи та зможе успішно координувати діяльність всіх суб'єктів регіонального розвитку і отримувати в результаті такого узгодження інтегральний результат, спрямований на сталий розвиток регіонів в Україні.

Ми вважаємо, що доцільно було б використати європейську змішану елітну модель системи регіонального управління, як і відбувається в системі регіонального управління України, оскільки в ній є чіткі розмежування між органами управління, котрі попри все, добре взаємодіють один з одним.

Список використаних джерел:

1. Баштанник В. Інноваційні механізми державного управління регіональним розвитком *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 4 (15). С. 87–94.

2. Бобровська О. Інноваційне управління як важіль і джерело інноваційного розвитку регіонів *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. № 4 (8). С. 20–27.

Лещенко І.В.,
*голова Білоцерківської сільської об'єднаної територіальної
громади Великобагачанського району Полтавської області,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

НАСЛІДКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ БІЛОЦЕРКІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ОБ'ЄДНANOЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ВЕЛИКОБАГАЧАНСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Білоцерківська сільська об'єднана територіальна громада (ОТГ), попри суперечки, сумніви і інституційну невизначеність, була створена однією з перших у Полтавській області – у 2015 р. Білоцерківська сільська ОТГ об'єднала сільські населені пункти чотирьох сільрад: Білоцерківської, Подільської, Бірківської та Балакліївської. Утворена ОТГ відрізнялася невеликими розмірами та чисельністю населення (трохи більше 4000 осіб), проте вона була компактною, з хорошою логістикою та наявними промисловими підприємствами, які сьогодні є найбільшими платниками податків (77,2% усіх податкових надходжень).

Земельний фонд громади на 90% складається із земель сільськогосподарського та лісогосподарського призначення, що визначає основну сферу зайнятості місцевих жителів та структуру формування місцевого бюджету: 56% – ПДФО, 20% – акцизний податок, 12% – земельний податок, 9% – єдиний податок. Проведення одночасно із створенням ОТГ фінансової децентралізації дозволило отримати додаткові кошти на виконання нових повноважень у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та надання адміністративних послуг. Власні доходи бюджету у 2018 р. становили біля 30 млн грн або в розрахунку на 1 жителя – 7,8 тис. грн, що перевищує середній показник по Україні (6,03 тис. грн) та обумовлює застосування по відношенню до місцевого бюджету реверсної дотації.

Для формування інфраструктури ОТГ з 2016 р. активно використовувалася інфраструктурна субвенція, але керівництво громади усвідомлювало, що у своєму розвитку громада з часом має опиратися переважно на власні доходи. Таким чином

інфраструктурна субвенція суттєво скорочується, якщо в 2016 р. вона складала 4,9 млн грн, то в 2019 р. лише 2,0 млн грн.

На утриманні місцевого бюджету зараз перебувають 2 загальноосвітні школи I-III рівнів, 1 школа I-II рівнів, 2 НВК, 7 будинків культури, 6 ФАПів, 1 амбулаторія загальної практики сімейної медицини, комунальний заклад бібліотека Білоцерківської ОТГ та деякі інші. Зважаючи на необхідність формування соціальної єдності у новоствореній громаді, пріоритетними були визначені заходи щодо модернізації об'єктів соціальної інфраструктури, які знаходилися на території сільських рад, що увійшли до складу ОТГ. Так, одними з перших були реконструйовані Балаклійська ЗОШ I-III ступеня, дитячий садок «Малютко», Бірківський НВК, Красногорівський ДНЗ, модернізоване вуличне освітлення в семи населених пунктах. Такий підхід був виправданим, оскільки значно зменшив соціальну напругу, пов'язану з негативними очікуваннями від об'єднання територіальних громад.

З метою активізації мешканців і залучення їх до вирішення місцевих справ використовуються можливості інформаційних технологій (електронні петиції, інформація офіційного сайту, повідомлення на пошту тощо). Як механізм активізації громади використовується також бюджет участі і варто зазначити, що в своєму розвитку громада уникла серйозних соціальних потрясінь, викликаних новими умовами існування мешканців. Позитивну роль відіграло видання власної газети «Наша громада – єдина родина», яка розповсюджується безплатно. Об'єднання громад сприяло покращенню якості надання адміністративних послуг, яке зараз здійснюється у сучасному ЦНАПі. Крім того, для обслуговування громадян з інвалідністю в громаді придбали автомобіль для їх перевезення, а за рахунок коштів ДФРР було куплено сучасний автомобіль швидкої допомоги.

Подальший розвиток громади тісно пов'язаний з консолідацією інтересів усіх груп населення, що проживають на території громади, розвитком місцевого бізнесу, залученням інвестицій під великі економічні проекти, співпрацею територіальних громад і, безумовно, стабільністю законодавчої бази, що забезпечує незворотність розпочатих процесів децентралізації влади.

Литвин Д.В.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Демократизація суспільних відносин в країні і процес децентралізації вимагають створення відповідного інструментарію впливу з боку місцевих органів влади на характер неоднозначних економічних і політичних процесів.

В свою чергу основними завданнями регіонального управління є організувати і регулювати вплив органів державної влади на життєдіяльність населення територій з метою її упорядкування, відтворення, підвищення якості життя шляхом розвитку економіки та соціальної інфраструктури.

Стратегічний курс України на інтеграцію до ЄС обумовлює необхідність проведення низки реформ у сфері організації державного управління з метою підвищення рівня її ефективності. Одним із напрямів реформування є децентралізація державної влади.

Мета реформи децентралізації – формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

На відмінну від децентралізації, централізація – форма організації державного управління, за якої більшість владних повноважень зосереджена в єдиному центрі, а управлінська система являє собою вертикальну структуру, побудовану на засадах субординації.

Тому, тільки єдність централізації та децентралізації буде вірним шляхом для розвитку регіонів і держави в цілому.

Влада має найголовнішу роль у розвитку регіону і тому, опрацювавши Закон України «Про місцеве самоврядування» [1], ми виокремили, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Так як зараз актуальна владна демократія, то не дарма, в Україні діє делегування повноважень. Місцеві державні адміністрації здійснюють повноваження місцевого самоврядування, делеговані їм відповідними радами. В такому разі необхідно враховувати так званий принцип субсидіарності, який означає, що передача повноважень повинна бути тим органам, які найчастіше мають контакт з громадянами аби бути завжди в звітності перед населенням. Що дає змогу підвищити ефективність регіонального розвитку.

Державна стратегія регіонального розвитку України визначає відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики, формування та реалізація державної регіональної політики» [2]: тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів; пріоритети державної регіональної політики на відповідний період; стратегічні цілі і напрями регіонального розвитку та міжрегіонального співробітництва; оперативні цілі, що забезпечать досягнення стратегічних цілей; основні завдання, етапи та механізми їх реалізації; систему моніторингу та оцінки результативності реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України.

Для регіонального розвитку в Україні впроваджується смарт- спеціалізація. Смарт-спеціалізація – підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних

переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні.

Саме в Україні необхідна поява науково-технічних парків, адже наша країна має усі ресурси для цього: наявність великого науково-технологічного потенціалу, зростаюча хвиля ділової активності, наявність науковмісного малого і середнього бізнесу, що прагнуть підтримки.

Місцеве самоврядування грає величезну роль у розвитку регіону. Тому розвиток і успіх залежить тільки від системи місцевого самоврядування, а це повинно бути у інтересах влади насамперед і в умінні вести роль і виконувати відповідні повноваження. Зокрема, розвиток ОТГ сприяє розвитку регіону і відповідно України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 14 лютого 1997 р. №280/97-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*, 1997, № 24, ст. 170.

2. Про засади державної регіональної політики, формування та реалізація державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*, 2015, № 13, ст. 90.

Лозинська Т.М.,

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії*

Піхуля В.С.,

*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

ЗМІНИ ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Усі соціальні процеси постійно видозмінюються, викликаючи необхідність перегляду існуючих формальних

правил їх регулювання, навіть таких фундаментальних як конституційні основи держави. У 2015 р. в парламенті України було зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» [1], щодо якого до цього часу проводяться громадські обговорення та консультації, оскільки він торкається важливих засадничих принципів організації місцевого самоврядування. Запропоновані зміни розглядаються як передумова реалізації наступного етапу децентралізації влади, об'єктивність якого обумовлюється суттєвими зрушеннями у перерозподілі повноважень як між органами виконавчої влади та місцевими радами, так і між місцевими радами різних рівнів, зокрема актуальними стають питання визначення організаційно-функціональної основи районних і обласних рад, місцевих державних адміністрацій, а також координації і узгодження діяльності місцевих рад.

У 2020 р. планується завершити процес створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які перебирають на себе значну частину повноважень, пов'язаних із наданням послуг щодо життєзабезпечення населення, виходячи із принципу субсидіарності. Безумовно, для новостворених громад проблемами залишаються забезпечення належної якості послуг та загальної спроможності громад, але очевидно, що створення адміністративних центрів на базі більш потужних громад виключає необхідність обслуговування громадян у районних центрах. Тобто, йдеться про посилення громад базового рівня місцевого самоврядування.

Передбачені проектом Закону України [1] зміни до Конституції України торкаються трьох основних складових реформи влади: 1) адміністративно-територіального устрою країни; 2) ліквідації місцевих державних адміністрацій; 3) введення інституту префекта. Усі ці організаційно-владні трансформації будуть мати різні впливи на розвиток місцевих територіальних громад. Так, зміни адміністративно-територіального устрою держави спрямовані на чітке визначення статусу створених ОТГ як адміністративно-територіальних одиниць; окреслення нових меж районів (з можливою зміною назви новостворених адміністративно-територіальних одиниць проміжного рівня і зміною системи

влади на цьому рівні); визнання областей і Автономної Республіки Крим регіонами України. Таким чином, Конституцією України має бути закріплено систему адміністративно-територіального устрою держави, яку будуть складати: *громади, райони, регіони*. Відповідно, визначення громади як *жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища чи міста* [2] має бути переглянуте, оскільки воно не відповідає сутності поняття «адміністративно-територіальна одиниця». Доцільно запропонувати таку дефініцію поняття «громада» як адміністративно-територіальної одиниці: *«Громада – це місто, селище, село чи їх об'єднання – компактна частина території країни, що служить просторовою основою для організації діяльності органів місцевого самоврядування базового рівня»*. Проте, визнання громади адміністративно-територіальною одиницею більшою мірою стосується формалізації і конституційного закріплення тих змін, що вже відбулися і значно менше впливає безпосередньо на розвиток громад, тоді як укрупнення районів, ліквідація районних державних адміністрацій і перерозподіл повноважень районних рад матимуть значно більший вплив на підвищення самостійності громад.

До сьогодні питання реформатування районного поділу і організації влади на цьому рівні: встановлення кількості районів, заміни назви «район» іншою (можливо, це буде округ або повіт) і особливо визначення доцільності існування районних рад викликають гостру полеміку і остаточно не вирішені. У Міністерстві розвитку громад та територій (Мінрегіон) України працює експертна група, яка здійснює моделювання районів, враховуючи ряд чинників. Наприклад, той факт, що зараз територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) не співпадають з юрисдикцією районів чи те, що з 2020 р. районні лікарні будуть фінансуватися через Національну службу здоров'я України і опіка районних рад над вторинною ланкою медичних закладів буде не потрібною. Враховується також і чисельність населення. На громадський розгляд винесена пропозиція залишити 100 районів замість 488, ліквідувати на районному рівні державні

адміністрації, а на рівні рад створити виконавчі комітети, які будуть здійснювати управління спільним майном громад і перейматися наданням медичних послуг вторинного рівня. Обговорення стосуються не лише переліку повноважень районних рад, а й взагалі їх необхідності в системі влади, що складається. Так, заступник міністра Мінрегіону Д. Живицький поінформував, що міністерством розглядаються два варіанти змін на районному рівні: укрупнення районів та можливу їх ліквідацію, але остаточного вирішення це питання поки що не має [3]. Деякі вчені та представники органів місцевого самоврядування також схиляються до цієї думки.

Однак, найбільше питань виникає щодо введення інституту префекта, особливо зважаючи на відсутність відповідної нормативно-правової бази. З одного боку, зрозуміло, що ліквідація державних адміністрацій не означає ліквідацію виконавчої влади як такої, але, виходячи з того, що значна частина повноважень уже переміщена на рівень місцевого самоврядування і, ймовірно, ця тенденція буде продовжуватися певний час, державні адміністрації мають суттєво змінитися. З іншого боку – поки що відсутнє чітке розуміння, яким стане інститут префекта, який буде введено замість державних адміністрацій. Передбачено декілька ключових положень щодо самої посади префекта:

- префект є державним службовцем;
- префект представляє місцеву виконавчу владу;
- префект є аполітичною особою;
- призначається терміном на три роки, а отже, не залежить від зміни влади та обумовлює необхідність структурної уніфікації адміністрацій префекта;
- префект здійснює нагляд щодо відповідності законодавству нормативних актів, що приймаються органами місцевого самоврядування і це вимагає від претендентів на посади серйозної юридичної підготовки;
- префект координує роботу територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади.

Подальший процес децентралізації влади, таким чином, ґрунтується на розробці механізмів діяльності префектів та координації зусиль усіх суб'єктів публічного управління на

місцевому рівні. Вирішення цього завдання буде обумовлювати і напрями розвитку місцевих громад під контролем префектів.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) від 01.07.2015 р. №2217а (включено до порядку денного 07.02.2019 № 2679-VIII). *Верховна Рада України* : офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812 (дата звернення: 10.12.2019).

2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 10.12.2019).

3. Уряд хоче ліквідувати райони в Україні. *Під прицілом* : веб-сайт. URL: <https://p-p.com.ua/news/uryad-khoche-likviduvaty-raiony-v-ukraini/> (дата звернення: 10.12.2019).

Малюченко К.О.,
*аспірантка кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

З моменту переходу аграрного сектору економіки на ринкові відносини питання оплати праці найманим працівникам набули іншої форми, принципів і проблематичності. Зараз заробітна плата найманим працівникам може виплачуватися як у грошовій, так і у натуральній формах; основним принципом її виплати стає залежність від розмірів і доходності підприємства, зайнятого сезонним виробництвом продукції, що й породжує ряд проблем: непостійність розміру заробітної плати, нижчий її розмір у порівнянні з іншими галузями економіки,

заборгованість з виплат тощо.

У сільській місцевості заробітна плата перестала виступати єдиним джерелом доходів мешканців – зростання людського капіталу здійснюється також шляхом отримання підприємницького доходу в сільському господарстві та поза ним (доходу від самозайнятості), ведення натурального господарства, доходу від власності (орендна плата). Місцева влада зацікавлена у зростанні доходів членів громади, оскільки це не лише позитивно впливає на формування місцевого бюджету, а й виступає одним із чинників поліпшення «життєвого середовища» [1]. Проте сільське господарство, з відносно нижчою заробітною платою, й надалі залишається провідною сферою зайнятості для більшості мешканців сільських громад, а отже, виникає необхідність зміни структури сільської зайнятості на користь галузей з вищою нормою віддачі та, відповідно, вищим рівнем заробітної плати. Результати досліджень, проведені вченими Національної академії аграрних наук України, дозволили встановити причинно-наслідковий зв'язок між характером зайнятості сільських мешканців та їх заробітками, зокрема у період 2004-2008 рр. «...перехід із галузі сільського господарства до іншої сфери сільської економіки (за незмінності інших активів людського капіталу – освітнього рівня, набуття нових навичок, удосконалення компетенцій) забезпечував істотне підвищення заробітної плати» [1].

Таким чином, одним із напрямів формування місцевої політики зайнятості є підтримка розвитку несільськогосподарського підприємництва шляхом спрощення доступу до ресурсів, створення інвестиційних майданчиків, навчання і надання консультаційної допомоги. Паралельно з цим можуть створюватися проекти публічно-приватного партнерства для розширення сфер зайнятості та підтримки прийняттого рівня заробітної плати. Ці напрями діяльності органів місцевого самоврядування є важливими ще й з огляду на те, в сільському господарстві спостерігається тривалий процес вивільнення найманих працівників у зв'язку із подальшою індустріалізацією виробництва та зростанням продуктивності праці [2]. Такий вплив органів місцевого самоврядування на економіку є опосередкованим, не зачіпає інтереси приватних

сільськогосподарських товаровиробників, але, разом із тим, спрямовує робочу силу в інші галузі, знімаючи надлишковий тиск на робочі місця в сільському господарстві та перешкоджаючи зниженню заробітної плати в аграрному виробництві.

Разом із цим, слід мати на увазі, що в сільській місцевості розвиток несільськогосподарської зайнятості не завжди пов'язаний із зростанням доходів підприємців, оскільки їх цінова політика зорієнтована на місцевий локальний ринок, попит на якому суттєво обмежений купівельною здатністю населення. Важливо також і те, що рівень заробітних плат у галузях, дотичних до сільського господарства, буде вирівнюватися відповідно до ситуації в галузі. Об'єднання територіальних громад, яке відбувається навколо центрів економічної активності, не зняло проблему просторового розосередження населення, зокрема по середніх і малих селах, що опинилися на периферії новостворених громад. Відкриття власного бізнесу у малих населених пунктах з орієнтацією на обслуговування лише місцевого населення (переважно людей похилого віку) ап'рїорі є збитковою справою. Можна сформулювати ряд завдань, які стоять перед органами місцевого самоврядування, щодо розв'язання проблеми підвищення доходності місцевого населення:

- сприяння диверсифікації господарської діяльності власників приватних підприємств;

- налагодження співпраці з фермерами та іншими суб'єктами сільськогосподарської діяльності щодо врегулювання питання заробітної плати, можливо з підписанням меморандумів із взаємними зобов'язаннями;

- розвиток соціальної інфраструктури як один із чинників підвищення інвестиційної привабливості територій;

- інвентаризація та модернізація об'єктів комунальної власності, які можуть бути використані в комерційних цілях;

- правова, консультативна та ресурсна допомога при започаткуванні бізнесу;

- залучення до сільських громад молоді на основі певного соціального забезпечення, особливо фахівців з проєктування,

інженерних комунікацій, медичного обслуговування тощо.

Вирішення окреслених завдань сприятиме як підвищенню доходів членів громади взагалі, так і підвищенню рівня заробітної плати найманим працівникам сільського господарства через позитивний вплив рівня локальної економіки.

Список використаних джерел:

1. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О.М., д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2018. 152 с.

2. Токарчук Д.М. Зайнятість сільського населення та диверсифікація сільської економіки як шлях до покращення її стану. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №12. С. 68-77.

Микитченко К.Р.,

*здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія*

Науковий керівник: Мирна О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування*

*Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Головною метою регіонального управління в розвинутих країнах світу є досягнення рівномірного, збалансованого та раціонального соціально-економічного розвитку, з ефективним використанням ресурсного потенціалу регіонів і подолання територіальних диспропорцій розвитку.

Регіональна політика розвинених країн світу передбачає вирішення проблем депресивних і відстаючих від загального

рівня розвитку регіонів країни, територій з надмірним техногенним навантаженням, надмірної концентрації промисловості чи населення та інших проблем, які відносяться до макроекономічних. Також вирішуються і проблеми мікрорівня, які пов'язані з місцевою специфікою окремого регіону.

Німеччина завжди мала децентралізовану державну структуру, крім 1933-1945 рр., в ній ніколи не було потужної центральної влади, яка б вирішувала долю далеких провінцій. Кожна земля має свою конституцію, демократично обраний земельний парламент (ландтаг), земельне управління – уряд. У відносинах між собою землі значно. Мірою користуються принципом самокоординації, тобто регулюють свої відносини без посередництва центру, в основному шляхом складання і виконання прямих договорів. Парламент країни складається з двох палат: бундестагу і бундесрату. Останній є представницьким органом суб'єктів федерації. До бундесрату депутатів призначають органи управління земель в залежності від кількості населення.

В Німеччині задачі і повноваження держави розподіляються між федерацією і землями. До класичної схеми «горизонтального» розподілу влади (законодавча – виконавча – судова) додається «вертикальний» розподіл влади між державою – цілим і державою – частинами. Таким чином існує подвійний розподіл влади, згідно з яким не лише федерація, але і кожна земля мають власний парламент, свій уряд і суди. Землі мають законодавче право в тих сферах, де воно не віднесено Конституцією до прав федерації. Більшість управлінських задач здійснюються землями, адміністративними регіонами, міськими і сільськими округами, общинами. Результатом всього цього є достатньо складна схема розрахунків і виплат: землі, слабкі у фінансовому відношенні, отримують за рахунок компенсаційних виплат таку підтримку, яка дозволяє їм досягнути рівня приблизно 95% від того, що складає середній по всій федерації рівень податкових надходжень на одного жителя.

У Франції територіальну структуру країни утворюють три рівні: регіон, департамент, комуна. В кожному регіоні існує Регіональна рада, яка обирається населенням. Кожному рівню

управління надані права, можливості і кошти для рішення тих питань, які найкраще підлягають управлінському впливу саме в кожній структурній одиниці. Основною метою державної політики регіонального розвитку є скорочення відмінностей між рівнями життя, що пов'язане з географічними, демографічними та економічними факторами. Це проводиться шляхом компенсації регіональних недоліків, шляхом коригування рівнів оподаткування і скорочення відмінностей у наявних ресурсах. Для кожного регіону можна виділити три типи фінансування із бюджетів регіональної діяльності: регіональний бюджет, плановий контракт «держава – регіон», децентралізовані бюджети міністерств у регіонах.

Польща є парламентською республікою. Голова держави – президент, який обирається загальними прямими виборами при таємному голосуванні терміном на 5 років. Територіальну структуру країни утворюють три рівні: воєводства, повіти та гміни. Регіональна політика реалізується на трьох рівнях управління – загальнодержавному, регіональному та локальному. Вибір між альтернативами гармонізації рівня розвитку регіонів та будівництвом конкурентоспроможної в європейському вимірі національної економіки було зроблено на користь останньої.

Запозичення зарубіжного досвіду доцільно робити з адаптацією до соціально-економічних і ментальних умов України.

Список використаних джерел:

1. Регіональне управління : підручник / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2014. 512 с.

2. Світовий досвід регіонального управління у Німеччині. *Учебники онлайн* : веб-сайт. URL: <https://uchebnik-online.com/128/726.html> (дата звернення 01.12.2019).

3. Тильчик О.В., Нерода Ю.Ю. Особливості державного управління федеративної республіки Німеччина та Польщі: досвід для України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. №1. С. 223-226.

Рябокоть О.П.,
*заступник голови Асоціації об'єднаних територіальних громад,
міський голова Пирятинської об'єднаної територіальної
громади,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТАЛОСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РОЛЬ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ

З моменту схвалення у 2014 р. Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1] громада м. Пирятин активно включається як в процес практичного втілення реформи, так і в процес її законодавчого забезпечення. Керівництво Пирятинської міської ради, а також представники активу міста брали участь в обговоренні шляхів проведення реформи місцевого самоврядування, підтримуючи її головну ідею – переміщення повноважень щодо управління життєдіяльністю громад на рівень місцевих рад із відповідним ресурсним забезпеченням. У цьому зв'язку позитивну оцінку можна дати діяльності уряду щодо створення майданчиків для громадського обговорення реформи. Продуктивними були зустрічі з представниками Мінрегіону, очільниками реформи децентралізації, науковцями, експертами фондів міжнародної технічної допомоги тощо. Керівництво Пирятинської міської ради безпосередньо брало участь в Оксфордських дебатах з питань реформи місцевого самоврядування, засіданнях Клубу громадського діалогу, де обговорювалися питання практичної реалізації реформи, зокрема можливості співпраці територіальних громад, їх стратегічного розвитку, адміністративно-територіальної реформи.

Позитивна оцінка можливостей сталого розвитку, що виникають у разі створення об'єднаної територіальної громади (ОТГ), обумовила прийняття рішення про створення ОТГ з адміністративним центром у м. Пирятин. 13 серпня 2015 р. стало датою створення Пирятинської міської ОТГ, до складу якої

увійшли м. Пирятин і 9 сіл: Верхоярівка, Калинів Міст, Замостище, Ївженки, Заріччя, Новоселівка, Олександрівка, Рівне, Могилівщина. Чисельність населення склала 16802 особи; площа 99,2 км². ОТГ перейшла на прямі бюджетні відносини з державним бюджетом, отримала додаткові повноваження у сфері управління освітою, культурою, соціальним захистом, надання адміністративних послуг як, наприклад, реєстрація місця проживання, реєстрація бізнесу та нерухомості тощо.

Перед новообраною владою постали складні питання вибору пріоритетів місцевого розвитку та формування спроможності для їх реалізації у контексті дотримання принципів сталості. Виходячи з цього в ОТГ починається копітка робота зі стратегічного планування, яка завершується затвердженням Стратегії розвитку Пирятинської міської об'єднаної територіальної громади на 2017-2020 рр. (Рішення 19 сесії VII скликання від 23.12.2016 р.) [2]. Основна увага була приділена оновленню соціальної інфраструктури (із залученням коштів ДФРР), активізації громади для формування громадських ініціатив, а також створенню інфраструктурних об'єктів для надання муніципальних послуг новими за змістом організаційними методами. Протягом 2016-2018 рр. була проведена масштабна реконструкція дошкільних навчальних закладів, Пирятинського ліцею, опорних шкіл із утепленням, заміною вікон, дверей, покрівлі, капітальним ремонтом фасадів, облаштуванням класних приміщень, спортивних залів, футбольних майданчиків. Було створено інклюзивно-ресурсний центр для надання освітніх послуг для дітей з інвалідністю, реконструйована ДЮСШ, відновлено басейн для заняття спортом, проведення шкільних уроків фізкультури та оздоровлення населення. Шляхом реалізації міської програми «Шкільна парта» були оснащені новим обладнанням усі опорні школи ОТГ, у загальноосвітніх опорних закладах запроваджено професійне навчання. Особливу гордість громади складає Центр дитячої та юнацької творчості, на капітальний ремонт якого у 2017-2018 рр. було витрачено 4,56 млн грн коштів.

Створений Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) зараз надає 172 послуги. Його створенню передувало ретельне вивчення досвіду польських та інших зарубіжних

партнерів, досвіду вітчизняних громад міс Винниці, Івано-Франківська, Миргорода, Харкова тощо. Сьогодні Пирятинський ЦНАП є сучасним, максимально інформатизованим Центром, невеликий штат якого завдяки використанню електронної черги, повідомлень на пошту, інформаційних табло, мобільного офісу тощо якісно обслуговує усе міське та сільське населення і може надавати адміністративні послуги мешканцям населених пунктів, що не входять до складу ОТГ. При створенні ЦНАПу реалізовано гендерно-орієнтований підхід: створено дитячу кімнату, туалетні кімнати оснащені столиками для пеленання малюків, облаштовані місця очікування, встановлені кулери з водою, організовано збирання батарейок. З 2020 р. у ЦНАПі буде здійснюватися реєстрація транспортних засобів і видача водійських посвідчень.

Усі заходи, що були реалізовані протягом 2016-2019 рр. у межах Стратегії розвитку громади, мали на меті створення бази для подальшого соціально-економічного розвитку громади. Однак, без включення самих мешканців до процесів якісного перетворення життя, намічені цілі можуть стати недосяжними. Тому в громаді велика робота приділяється навчанню активних членів громади, залученню до громадського життя різних верств населення: шкільної і студентської молоді, представників бізнесу, домогосподарок, працівників освіти та культури. Для реалізації громадських ініціатив в Пирятинській ОТГ запроваджено Громадський бюджет, який дозволяє ініціативним громадянам через невеликий проміжок часу побачити результати своїх зусиль, відчутти підтримку влади і громадян, отримати імпульс для подальших починань. Громадський бюджет також сприяє посиленню довіри до влади, що має визначальний вплив на соціальну стабільність.

На даному етапі реалізації реформи децентралізації влади сталість розвитку громади визначатиметься її економічною спроможністю, залежною від залучення інвестицій і створення робочих місць, а також здатністю громад співпрацювати щодо втілення в життя великомасштабних спільних проєктів. Участь керівництва Пирятинської міської ОТГ в роботі різноманітних асоціацій, яка спрямована на

місцевий розвиток, зокрема Асоціації об'єднаних територіальних громад, сприятиме налагодженню такої співпраці задля досягнення сталого розвитку громад.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p> (дата звернення: 08.12.2019).

2. Стратегія розвитку Пирятинської міської об'єднаної територіальної громади на 2017-2020 рр. *Підготовлено Робочою групою зі стратегічного планування Пирятинської об'єднаної міської територіальної громади за підтримки Академії Фольке Бернадотта (FBA - шведське урядове агентство з питань миру, безпеки і розвитку) в проекті «Місцеве самоврядування і верховенство права в Україні» за участю Асоціації малих міст України.* URL: <http://pyriatyn.org.ua/data/files/new/СТРАТЕГ.pdf> (дата звернення: 08.12.2019).

Сердюк О.І.,

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії*

Аранчій Я.С.,

*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

РОЗВИТОК МЕРЕЖІ ЦЕНТРІВ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Невід'ємною складовою реформи децентралізації є наближення послуг до людини та надання якісних сервісів, зокрема й адміністративних послуг. Розбудова системи центрів надання адміністративних послуг є маркером успішності реформи.

До старту реформи в Україні працювали 45 центрів надання адміністративних послуг. Наприкінці 2012 р. їх було 502. На 01.01.2019 р. їх налічувалося 796, за I півріччя 2019 р. запрацювало 18 нових центрів та територіальних підрозділів [1, 2]. У 2015-2018 рр. центри надання адміністративних послуг створювали лише органи місцевого самоврядування, в першу чергу об'єднані територіальні громади (ОТГ). Це пов'язано з децентралізацією повноважень, центри надання адміністративних послуг у новоутвореній громаді є особливо цінним, позитивним символом змін Станом на 01.07.2019 р. 168 центрів надання адміністративних послуг працюють в ОТГ.

З загальної кількості утворених центрів надання адміністративних послуг станом на 1 квітня 2019 р. – 713 центри, 44 територіальних підрозділів, 50 віддалених робочих місць та 1 мобільний центр. Центри надання адміністративних послуг районних державних адміністрацій складають 54,9 %, міст районного значення, сільських селищних рад – 19,4 %, обласних центрів та м. Київ – 9,0 %, міст обласного значення – 16,9 % [1].

Серед рекордсменів по кількості послуг, які надавалися на 01.01.2019, є центри надання адміністративних послуг міст Луцьк та Кам'янське, де надається 374 та 291 послуга відповідно. Ще у 23 центрах надається більше 214 послуг. 8 % – надає понад 200 послуг; 25 % – надає 136-200 послуг; 57 % – надає від 50 до 135 послуг; 10 % – менше 50 послуг [1]. В середньому щодня у центрах надання адміністративних послуг надається 60 послуг (приріст показника за півроку становить +6 послуг/день). Однак, в м. Харків кількість наданих послуг в день перевищує в десятки разів і може сягати близько 4800 наданих послуг за один робочий день. На 01.01.2019 3 % центрів надання адміністративних послуг надавали понад 500 послуг в день, 11 % – від 100 до 500 послуг, 12 % – від 50 до 100 послуг, 49 % – забезпечує від 20 до 50 послуг і 25 % – надають менше 20 послуг [1]. Спостерігається певне зростання кількості послуг наданих за один день в порівнянні з 2018 р.

Надання необхідного переліку адміністративних послуг у центрах надання адміністративних послуг можливе лише за наявності доступу до чотирьох основних державних реєстрів:

єдиного державного реєстру юридичних осіб ФОП та ГО; державного реєстру речових прав на нерухоме майно; державного земельного кадастру; єдиного державного демографічного реєстру. Станом на 01.07.2019 р. більше 90 % центрів надання адміністративних послуг мають доступ до перших двох реєстрів, проте лише 21,6 % та 16,4 % мають доступ до третього та четвертого реєстрів [1].

Важливим показником забезпеченості роботи центрів надання адміністративних послуг є кількість працівників, яка на 01.07.2019 складає 5811 осіб, з них 61 % – адміністратори, 14 % – керівники ЦНАП, 10 % – державні реєстратори, 3 % – реєстратори місця проживання, 12 % – інші працівники [1]. До роботи в ЦНАП залучаються: представники структурних підрозділів райдержадміністрації; представники територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади (1141 особа).

Важливим елементом, що підвищує якість та швидкість обслуговування у центрах надання адміністративних послуг є ступінь їх електронізації. Він визначається наявністю сервісів, які пришвидшують та спрощують процедуру надання адміністративних послуг. До таких додаткових сервісів відносять: електронний документообіг; наявність електронної черги; онлайн консультування; можливість отримання послуг в електронному вигляді.

Проблема електронізації послуг та впровадження електронного документообігу залишається актуальною для переважної більшості центрів надання адміністративних послуг. В 2019 р. 13 % усіх центрів пропонували он-лайн консультування, 27 % – отримання послуг в електронному вигляді, 19 % – практикували електронну чергу, 34 % – мали електронний документообіг, 11 % – електронний запис.

На якість та швидкість надання адміністративних послуг у центрах надання адміністративних послуг також впливає наявність у його приміщенні додаткових супутніх послуг. Доцільність їх надання у приміщенні центрів виправдана зручністю для споживачів. Найпопулярнішими є банківські послуги та послуги з ксерокопіювання документів. Проте, здійснити оплату за надання адміністративних послуг у платіжному терміналі та відділенні банку можна у кожному

четвертому приміщенні центру надання адміністративних послуг, зробити копію необхідного документа не виходячи із приміщення центру – у кожному сьомому, вільний доступ до мережі Інтернет можна знайти лише у 5 % центрів надання адміністративних послуг [1].

За останнім соціологічним дослідженням 30 центрів надання адміністративних послуг у найбільших містах України (крім окупованих територій) загальна позитивна оцінка споживачів послуг – 92 % [3]. Привітністю та компетентністю працівників центрів задоволені понад 95 % громадян. При цьому за короткий період більшість центрів надання адміністративних послуг повноцінно інтегрували у себе послуги реєстрації нерухомості, бізнесу, місця проживання, паспортні послуги. Покращуються умови для осіб з інвалідністю, умови для швидкої оплати послуг тощо. Зросла загальна задоволеність, суттєво зменшилися нарікання черги та інші проблеми.

Міністерство розвитку громад та територій України визначило серед дев'ятнадцяти найкращих за критеріями «енергоефективність», «безбар'єрність», «сучасне обладнання та програмне забезпечення», «дизайн та логістика простору» і два центри надання адміністративних послуг в Полтавській області (м. Кременчук, м. Пирятин).

У 2018 році громада м. Кременчук отримала сучасний та прозорий, безбар'єрний простір шляхом реконструкції адміністративної будівлі за підтримки держави та із залученням коштів ДФРР та субвенції. Центральний офіс локаційно зручний, працюють і два відділення. Є широкий спектр послуг, в т.ч. соціального характеру. Задіяні новітні технології, програмне забезпечення Е-ЦНАП, вільний WI-FI. Основні принципи роботи: відкритість, прозорість та зрозумілість процедур.

Центр надання адміністративних послуг м. Пирятин створено в рамках Програми підтримки об'єднаних громад за фінансової підтримки Програми BMZ-GIZ та Програми «U-LEAD з Європою». Його відкрито 15.09.2017 р. Тут новітні технології та обладнання, сучасні планування та дизайн, оздоблення, інженерні систем офісу, безбар'єрний доступ, зональність та логістика. Зручний доступ до якісних послуг населенню

прилеглих громад (чотири населених пункти). Практикується наближення надання послуг – «Мобільний офіс». Додаткові послуги – бюро правової допомоги. Центр надання адміністративних послуг – дипломант області «Кращий ЦНАП ОТГ» у 2018 р.

Указ Президента України № 647/2019 від 4 вересня 2019 р. «Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг» віддає пріоритет центрам надання адміністративних послуг, утвореним органами місцевого самоврядування. Постають також завдання: визначення та впровадження єдиних вимог до надання публічних послуг, у тому числі ключових показників ефективності, граничного часу очікування, показників задоволеності суб'єктів звернення; поступового переведення окремих публічних послуг в електронну форму; упровадження дієвого механізму контролю за наданням публічних послуг та ряд інших.

Подальша децентралізація повноважень з надання адміністративних послуг, а саме, організація центрів надання адміністративних послуг у новостворених об'єднаних територіальних громадах, підвищить доступність та ефективність надання послуг на місцевому рівні, а також переконає громадяни в практичній площині в результатах впровадження реформи децентралізації.

Одним з механізмів створення якісної мережі центрів надання адміністративних послуг, зокрема, в частині отримання матеріальної допомоги (меблів, офісної техніки, програмного забезпечення, розробці нового дизайну та зонування приміщень центру) – можливість участі у Програмі «U-LEAD з Європою», яка є однією з найбільших програм міжнародної технічної допомоги для України з підтримки децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Звіт про розвиток мережі Центрів надання адміністративних послуг за 2018. URL: [pikhttps://my.gov.ua/be/files/10062/embed](https://my.gov.ua/be/files/10062/embed) (дата звернення 03.12.2019).
2. Розвиток мережі ЦНАП за I півріччя 2019 року. Портал реформи адміністративних послуг. URL: <http://cnap.in.ua/monitoring-1-half-of-2019/> (дата звернення 03.12.2019).

3. Центри надання адміністративних послуг # ЦНАП: найкращі проекти у регіонах. URL: <http://dfr.minregion.gov.ua/foto/upload/Презентація%20ЦНАП4.pdf> (дата звернення 03.12.2019).

4. Якість надання адміністративних послуг в Україні: думка громадян, оцінка фахівців та зміни за 5 років. Центр політико-правових реформ. URL: <https://pravo.org.ua/ua/news/20873871-yakist-nadannya-administrativnih-poslug-v-ukrayini-dumka-gromadyan-otsinka-fahivtsiv-ta-zmini-za-5-rokiv> (дата звернення 03.12.2019).

5. Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг. Указ Президента України № 647/2019 від 4 вересня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647/2019> (дата звернення 03.12.2019).

Сергієнко Л.В.,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Новосьолов І.В.,

*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна*

УРБАНІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА РИЗИКИ

Більше половини світового населення, на сьогодні, проживає в містах. Стрімкі урбанізаційні процеси почалися в 1950-х роках, Україна також не є виключенням. Слід зауважити, що дані процеси є часто неконтрольованими та вимагають детального вивчення їх стану, визначення тенденцій та ризиків, які можуть виникнути.

На сьогоднішній день, питання урбанізації є предметом досліджень та діяльності деяких організацій, а саме: Організації об'єднаних націй, Центрального розвідувального управління та Міжнародного банку реконструкції та розвитку. ООН проводить

дослідження темпів та динаміки урбанізаційних процесів в світі та висвітлює дані в праці World Urbanization Prospects: The Revision [2].

За даними Світового банку [1] на кінець 2018 року в Україні проживає близько 31 мільйону осіб в містах, що становить 69,25% від загальної частки населення. У 2050 році в Україні частка населення, що проживатиме в містах становитиме 78,63%, в той час як світовий показник становитиме 68%. Хоча абсолютне значення жителів в містах впаде близько на 2 мільйони, що обумовлене тенденцією до зменшення населення в Україні.

Більшість міст в Україні мають населення менше, ніж 20 тис. осіб, але велика частка міських жителів мешкають у містах з населенням менш ніж 300 тис. осіб. Тобто це означає, що лівова частка міських жителів, а саме 60% сконцентрована лише в деяких містах України.

Така тенденція буде зберігатися і надалі, на такі міста припадатиме майже половина приросту міського населення. Факт того, що велика роль буде покладатися саме на такі міста, є як позитивним, так і негативним.

Позитивною стороною є те, що невеликі міста є більш гнучкими для проведення державної політики: розширення території, залучення інвесторів до розбудови та розвитку міста. Також позитивним є тенденція децентралізації, що дозволяє містам самостійно розпоряджатися своїм економічним потенціалом задля розбудови та розвитку міста, відповідної території.

Негативною стороною є велика кількість ще невирішених проблем та обмежений обсяг фінансових та людських ресурсів. В таких містах частіше зустрічаються проблеми у доступі до житла, транспорту, інших інфраструктурних об'єктів, проблемні питання щодо забезпечення жителів водопровідною водою, у сфері поводження із відходами тощо.

Однією з ключових тенденцій урбанізаційних процесів в Україні є укрупнення міст, що спричиняє розростання міських агломерацій. На кінець 2018 року частка жителів, що проживають в міських агломераціях з населенням більше, ніж 1 мільйон, становить 12,01%. Найяскравішим прикладом міської

агломерації в Україні є місто Київ, з населенням близько 3 мільйонів.

На думку О. Сергієнка [6] укрупнення столичної агломерації може призвести до неминучого колапсу у всіх сферах. Адже за оцінкою розробників Генплану-2025 в 6 найбільших містах навколо Києва житловий фонд зросте в 2,6 рази. Якщо не сконцентрувати увагу на інтенсивному розвитку інфраструктури, а темпи росту житлово фонду збережуться, то за 7-8 років, спостерігатимемо катастрофічний розрив між самостійною інженерною, комунальною, транспортною, освітньою та іншими системами та потребами населення.

Поряд із загальними тенденціями розвитку урбанізаційних процесів в Україні, також потрібно розуміти і сукупність ризиків, які можуть виникнути в подальшому для України. До таких ризиків можна віднести наступні.

1. Швидкий ріст щільності населення в містах призводить до проблем перенаселення та відсутності доступного житла для нових міщан.

2. Урбанізація може призвести до збільшення соціальної нерівності. В містах буде концентруватися більша частина капіталу, що призведе до нерівномірного його розподілу.

3. Розвиток інфраструктури не відповідатиме швидкому зростанню міст або зростанню потреб (очікувань) населення. За підрахунками Організації економічного співробітництва і розвитку держави витратять близько 71 трильйонів доларів до 2030 року, щоб забезпечити адекватну глобальну інфраструктуру для електропостачання, автомобільного та залізничного транспорту, телекомунікацій та води.

4. Інтенсивна урбанізація може призвести до підвищення рівня бідності поряд з проблемою неспроможності місцевої влади надати послуги усім жителям міст.

5. Забруднене повітря, погана якість води та її важкодоступність, проблеми з утилізацією відходів та великим споживанням енергії актуалізуватимуться з огляду на підвищення щільності населення та зростання потреб в урбанізованому середовищі. Також це може бути причиною природних катаклізмів та катастроф.

6. Забруднення навколишнього середовища може призвести до виникнення великої кількості хвороб у населення. Тим паче, що в сьогодишньому гіперпов'язаному світі збудники хвороб швидше «мігрують» з одного міста в інше з ймовірністю масштабних спалахів інфекцій.

7. Проблеми обмеженості ресурсів, перенаселення, бідності та обмеженості соціальних послуг обумовлюють інші соціальні проблеми, такі як насилля, наркозалежність, підвищення рівня злочинності.

Отже, основними тенденціями урбанізаційних процесів в Україні є: зростання частки міського населення попри зменшення загальної чисельності населення в Україні; концентрація більшості міських жителів в містах з населенням до 300 тис. осіб; укрупнення міст, що спричиняє розростання міських агломерацій. Поряд з даними тенденціями існує також сукупність ризиків, які можуть спричинити стагнацію в різних сферах, таких як: економіка країни, соціальне становище, екологічний стан тощо. Дані ризики потрібно враховувати при розробці державної та регіональної політик задля усунення та / або мінімізації негативних наслідків урбанізаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. World Development Indicators. *The World Bank* : веб-сайт. URL: <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators> (дата звернення: 08.12.2019).

2. 2018 Revision of World Urbanization Prospects. *United Nations. Department of Economic and social affairs* : веб-сайт. URL: <https://www.un.org/development/desa/publications/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html> (дата звернення: 08.12.2019).

3. Ritchie H, Roser M. Urbanization. *University of Oxford* : веб-сайт. URL: <https://ourworldindata.org/urbanization> (дата звернення: 09.12.2019).

4. The World Factbook. *Central Intelligence Agency* : веб-сайт. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/fields/2212.html> (дата звернення: 10.12.2019).

5. Засадко В.В. Урбанізаційні тенденції в Україні в контексті загроз економічній безпеці. *Стратегія розвитку України*. 2016. № 1. С. 124-129.

6. Сергієнко О. Про майбутнє українських міст. *ZN,UA* : веб-сайт. URL: https://dt.ua/internal/pro-maybutnye-ukrayinskih-mist-251688_.html. (дата звернення: 09.12.2019).

Поліщук С.П.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування
та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету*

Поліщук Т.В.,
*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква, Україна*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні актуальним завданням є визначення ключових напрямів формування ефективного місцевого самоврядування та децентралізації влади. Інтерес до теоретичного обґрунтування та практичного застосування децентралізації та реформування місцевого самоврядування серед органів місцевого самоврядування та інших органів виконавчої влади посилюється, враховуючи зарубіжну практику.

Децентралізація влади як складова державної політики регіонального розвитку є однією з визначальних серед реформ в Україні. Вона сприяє здійсненню кардинальних інституційних перетворень, підвищенню якості життя громадян та має велике значення для продовження реформ в окремих секторах. Необхідність формування нової системи взаємовідносин між різними гілками влади забезпечить створення нової системи розподілу владних повноважень між центральними та місцевими органами влади в Україні.

На думку А. Умланда, саме децентралізацію слід розглядати як процес, що зміцнює країну, протидіє федералізації та сепаратистським тенденціям [1].

Децентралізацію влади слід оцінювати за критеріями сприяння покращенню якості життя, територіальній консолідації, формуванню відчуття громад свого долучення до процесів державотворення, формуванню локальної ідентичності територіальних громад. Нині, після п'яти років активного впровадження реформи децентралізації, її справедливо вважають однією з найуспішніших реформ в Україні за період з 2014 року. Основою успіху стали чіткість намірів, проголошених владою, та зацікавленість з боку громад в отриманні більших повноважень, ресурсів та спроможності реалізовувати власні ініціативи самоврядного розвитку. Зміна системи управління територіями, децентралізація у сферах медицини, освіти, надання послуг демонструють значні темпи та головне – реальні позитивні зрушення [2].

Значним кроком у здійсненні децентралізації є ухвалення 5 лютого 2015 р. Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та затвердження Методики формування спроможних територіальних громад (8 квітня 2015 р.), розробленої Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житловокомунального господарства України. Дані нормативні акти передбачають розширення повноважень органів місцевого самоврядування спроможних громад, а також фінансове заохочення процесів добровільного об'єднання громад, що створило нормативно-правове підґрунтя для стрімкої динаміки формування ОТГ.

Завдяки децентралізації власні доходи місцевих бюджетів за 5 років зросли на 200 мільярдів гривень: з 67 мільярдів в 2014 до 267 мільярдів гривень у 2019 році [3].

Експерти Програми «U-LEAD з Європою» та SKL International здійснюють аналіз, які характеризує виконання бюджетів, при цьому показники в межах кожної області систематизують за чотирма групами:

1. доходи на душу населення (співвідношення обсягу надходжень доходів загального фонду без трансфертів до кількості мешканців відповідної ОТГ);

2. рівень дотаційності бюджетів;
3. питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ;
4. питома вага заробітної плати у видатках загального фонду.

В Київській області за 9 місяців 2019 року середній показник загального фонду на 1-го мешканця по 16-ти ОТГ області склав 4 600,6 грн. Найбільше доходів у розрахунку на 1-го мешканця отримано в Миронівській ОТГ – 10 483,8 грн, найменше у Медвинській ОТГ – 2 108,9 грн. Серед ОТГ області 10 громад отримують з державного бюджету базову дотацію, 5 перераховують реверсну дотацію. В середньому, по всіх ОТГ області питома вага видатків утримання апарату управління у доходах загального фонду становить 21,2%. Найбільший показник у Медвинської ОТГ – 37,9%, найменший у Миронівської ОТГ – 6,2%. В середньому, по всіх ОТГ області питома вага заробітної плати у видатках загального фонду становить 61,0%. Найвищий показник видатків у Калитянській ОТГ – 80,6%, найнижчий у Миронівській ОТГ – 28,5% [4].

Варто зазначити, що будь-які зміни несуть за собою низку проблем і ризиків, які треба подолати задля досягнення бажаного результату. Так, наслідком реформи із децентралізації влади в Україні попри труднощі, які виникають в процесі її впровадження, має стати формування нової демократичної моделі управління, орієнтованої на збільшення повноважень територіальних громад.

О. Скрипнюк вважає, що в умовах політичної нестабільності України при впровадженні децентралізації можлива поява нових або загострення існуючих негативних тенденцій у розвитку держави й суспільства, зокрема: поглиблення регіональних ідентичностей серед населення, сепаратистських настроїв у окремих регіонах; посилення сваволі чиновників та місцевих еліт і зростання незадоволення населення регіонів владою, включаючи центральну, яка демонструватиме неспроможність захистити інтереси та права регіональних громад; небезпека відцентрових тенденцій через вкрай низький рівень відповідальності держави перед адміністративно-територіальними суб'єктами [5, с. 24].

У результаті децентралізації влади основою нової системи місцевого самоврядування мають стати об'єднані територіальні громади, які утворюються на добровільній основі за законодавчо визначеною процедурою з власними органами самоврядування, у тому числі, виконавчими органами рад. Реформування має сприяти поліпшенню життя українських громадян, розбудови правової, сучасної, ефективної, конкурентоспроможної держави.

Список використаних джерел:

1. Умланд А. Чотири геополітичні виміри децентралізації України. *Дзеркало тижня*. 2019. 11 січня. URL: https://dt.ua/internal/chotiri-geopolitichni-vimiri-decentralizaciyi-ukrayini-299352_.html (дата звернення: 27.11.2019).

2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. / Я.А. Жаліло та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : 2019. 115 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf> (дата звернення: 01.12.2019).

3. Прокопчук Ф. Децентралізація на фініші: чи завершать реформу за 9 місяців? URL: <https://hromadske.ua/posts/decentralizaciya-na-finishi-chi-zavershat-reformu-za-9-misyaciv> (дата звернення: 02.12.2019).

4. Окремі показники виконання місцевих бюджетів 16 ОТГ Київської області за 9 місяців 2019 року. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/document/496/%D0%9A%D0%98%D0%92%D0%A1_%D0%9A%D0%90_%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%A2_.pdf (дата звернення: 02.12.2019).

5. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика. *Віче*. 2015. № 12. С. 22-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_12_8 (дата звернення: 02.12.2019).

Яковлева О.С.,
здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Сердюк О.І.,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВИСВІТЛЕННЯ РОБОТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Базою для ефективного функціонування органів місцевого самоврядування є такі принципи як прозорість, фінансова стабільність та залучення громадян в процесі прийняття локальних рішень.

Згідно з проектом Закону України «Про відкритість і прозорість діяльності органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування» відкритість і прозорість діяльності органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування (ОМС) – це характеристика діяльності цих органів, що передбачає можливість взаємодії громадян, їхніх об'єднань, юридичних осіб з органом виконавчої влади, ОМС при формуванні і реалізації державної політики, впливу на рішення та діяльність цих органів, доступу до повної, об'єктивної, достовірної інформації про їх діяльність [2].

Для найповнішої оцінки прозорості ОМС, кількості наданої інформації громадянам, якості превентивних заходів з боротьби з корупцією та відкритості по відношенню до громадян, коли вони хочуть знати інформацію варто аналізувати такі сфери: інформація про роботу органів місцевої влади; доступ та участь; закупівлі; житлова політика; бюджетування та контракти; гранти, виділення фінансів; соціальні послуги; кадрові питання; професійна етика та конфлікт інтересів; землекористування та будівельна політика; комунальні підприємства; комунальне майно; освіта [2].

Питання удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів місцевої влади були предметом

наукових досліджень багатьох вчених та, зокрема, А. Дегтяра [3], який розглядає інформацію як певну сукупність різних повідомлень, зведень, даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, які, будучи зібраними, систематизованими й перетвореними в придатну для використання форму, відіграють у процесі прийняття та реалізації управлінських рішень важливу роль.

В процесі дослідження рівня інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів місцевої влади вивчено 100 сайтів міських, селищних та сільських об'єднаних територіальних громад України, чисельність жителів яких перевищує 10 тис. осіб. З'ясовано, що забезпечення відкритості та прозорості діяльності в кожній ОМС регламентовано рядом внутрішніх регуляторних актів. Робота з розгляду інформаційних запитів здійснюється відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації», керівництвом проводиться відповідна аналітична робота. Офіційні сайти виконують свої основні функції щодо забезпечення доступу членів громад до публічної інформації. Проте, більшість сайтів однотипні а певний ряд розділів недостатньо наповнені інформацією, а отже реалізація принципу прозорості, врахування громадської думки при прийнятті рішень ускладнені.

Виявлено, що значна частина сайтів ОМС не має жодної електронної послуги. 25 % сайтів ОТГ не мають сервісу «Електронні петиції», чим порушують законодавство України, а у двох громадах не створені веб-сайти. Можна зазначити про тенденцію незацікавленості новоутворених ОМС щодо впровадження е-технологій.

На сайтах ОМС часто відсутні механізми зручного пошуку відповідних документів, таким чином вимога щодо оприлюднення формально виконується, проте для кінцевого користувача її знайти досить складно. Інтерфейс офіційних веб-сторінок не завжди є інтуїтивно зрозумілим та зручним для пошуку інформації.

Удосконалення інформаційного висвітлення роботи ОМС має відбуватися, насамперед, шляхом: оприлюднення протоколів зібрань, які проводяться напередодні пленарних

засідань сесій ради, та протоколів засідань виконавчого комітету; систематизації та оприлюднення інформацію про всі заходи та події, які відбуваються за участі голови, заступників, секретаря, депутатів, керівників виконавчих органів та комунальних підприємств, установ та організацій, підпорядкованих ОМС; забезпечення зберігання протягом кількох років інформації про події та заходи, робочі графіки та засідання всіх ОМС, які були анонсовані або проведені; забезпечення завчасного оприлюднення порядків денних та часу, місця засідання постійних депутатських комісій, а також оприлюднення всієї вхідної та вихідної документації, яка поступає на адресу постійної депутатської комісії або створюється нею; оприлюднення інформації про ініціаторів (авторів) проектів рішень, зауваження та висновки до них; додавання до списків депутатів місцевих рад їх детальних контактів: телефонів, мобільних телефонів, адрес в соціальних мережах, електронної пошти.

За умови застосування технологій е-урядування є доречним: впровадження автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Єдиний кабінет мешканця», за умови інтеграції в цей веб-сервіс е-Порталу державних послуг iGov; створення безкоштовного мобільного додатку «Мобільний уряд»; розроблення єдиної інформаційної картки громадянина, яка буде уніфікована для роботи в системах електронного документообігу різних органів публічної влади. Така картка громадянина має містити декілька блоків інформації; фінансовий блок; соціальний блок; блок освіти; блок про здоров'я. Проблема захисту персональних даних, записаних на індивідуальній картці громадянина пропонується вирішувати шляхом кодування певних блоків картки різними паролями. Для доступу до даних картки можна використати відбитки пальців власника або інші біометричні ідентифікатори.

Застосування запропонованих заходів дозволить органам публічної влади не лише покращити власний імідж серед населення, але й скоротити видатки і час громадян на отримання необхідних державних послуг та розширити можливості населення у прийнятті рішень щодо розвитку громади.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про відкритість і прозорість діяльності органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування». *Нормативна база*. URL : <https://archives.gov.ua/Law-base/Laws/ZakonProekt.php> (дата звернення: 10.12.2019).

2. Як зробити місцеву владу прозорою? *Transparency-international Ukraine*. URL: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2017/12/anatitychnyy-zvit_prozorist.pdf1 (дата звернення: 10.12.2019).

3. Дегтяр А.О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: монографія. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2004. 224 с.

СЕКЦІЯ 3 СОЦІАЛЬНА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Арбузова Т.В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква, Україна*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Вплив сільської економіки на соціальну сферу є вирішальним, як власне і навпаки. Але такий важливий чинник як опіка над соціальною інфраструктурою села, залишається одним із пріоритетів держави. Підтвердженням цього є формування відповідної політики підтримки провідними країнами світу, які визнали існування відмінностей у якості життя міських та сільських жителів не на користь останніх і які докладають зусилля, аби ці відмінності якомога більше знівелювати. Красномовним прикладом є розміщена 20 лютого 2018 року на офіційному сайті Білого дому інформація щодо інфраструктурної ініціативи Дональда Дж. Трампа та його складової – Програми сільської інфраструктури (Rural Infrastructure Program), яка покликана допомогти забезпечити американцям, що живуть у сільських громадах, доступ до якісної інфраструктури, якої вони заслуговують [1].

Відповідно до плану Президента Д. Трампа виділяється 50 мільярдів доларів для розширення можливостей сільської Америки щодо вирішення інфраструктурних потреб своїх громад, які становлять 25 відсотків усіх коштів федерального бюджету в Інфраструктурному плані Президента. 80 відсотків коштів Програми сільської інфраструктури потраплять безпосередньо до губернатора кожного штату за визначеною формулою, а 20 відсотків будуть надані вибраним штатам на

пільги у сільській місцевості, які подають заявку на гранти у сільському господарстві.

Програма сільської інфраструктури Президента Д. Трампа спрямована на: використання результатів, пов'язаних з плануванням та капіталовкладеннями для відновлення та модернізації сільської інфраструктури; зростання прибутків підприємств та доходів населення в сільській місцевості шляхом розширення доступу до ринків, клієнтів та можливостей для працевлаштування; підвищення регіонального підключення сільських громад за допомогою міжрегіональних та міждержавних проєктів, розроблених державним та приватним секторами; стимулювання економічного зростання та конкурентоспроможності шляхом закриття інфраструктурних прогалів, щоб залучити більше інвестицій у розвиток та виробництво у сільській Америці. Також План Президента передбачає частку федеральних фондів для родової та територіальної інфраструктури.

План Президента забезпечить гнучкість штатам у вирішенні унікальних потреб сільських громад – штатам буде надано фінансування без обтяжливих бюрократичних команд про те, як вони мають витратити кошти; федеральне фінансування, передбачене планом Президента, не буде надаватися в заздалегідь обумовлених розмірах, як це часто стосується інших федеральних програм; кошти, надані за пропозицією Президента, направляються безпосередньо до губернаторської установи штату, який отримує кошти. Це дозволить губернаторам здійснювати інвестиції на основі індивідуальних потреб інфраструктури своїх сільських громад.

План Президента Д. Трампа передбачає широкий спектр активів інфраструктури, які підлягають фінансуванню за Програмою сільської інфраструктури: транспортні проєкти, згідно з якими будуть реконструювати дороги, мости, залізниці та іншу важливу інфраструктуру; проєкти широкого доступу, які поліпшать доступ для сільських громад; проєкти з водопостачання та водовідведення, які допомагають сільським родинам отримати доступ до чистої води; енергетичні та електричні проєкти, щоб забезпечити сільські райони надійною,

доступною енергією; проекти водних ресурсів для кращого управління ризиком повені в сільській місцевості.

Президент США усвідомлює, наскільки важливим є розширення широкосмугового зв'язку, який має стати пріоритетом інфраструктури аби забезпечити кращу якість життя та збільшення економічних можливостей для сільських американців. План Президента забезпечить штати можливістю гнучкого інвестування в потреби своїх сільських громад, включаючи широкосмуговий зв'язок. З огляду на рівень дискреційних повноважень, наданих штатам за Програмою сільської інфраструктури Президента, губернатори можуть витратити 100 відсотків федеральних коштів, які вони отримують за програмою широкосмугового доступу. Програма спиратиметься на зусилля, до яких нинішня Адміністрація Президента вже вдалася для розширення широкосмугового доступу в сільській Америці, наприклад, урядове розпорядження, підписане Президентом у січні 2018 року на тему «Упорядкування та прискорення запитів щодо пошуку широкосмугових послуг у сільській Америці» («Streamlining and Expediting Requests to Locate Broadband Facilities in Rural America»).

Відповідно до документу Європейської Комісії «Майбутнє продовольства та сільського господарства» від 29 листопада 2017 р. спільне європейське та національне інвестування в розвитку інфраструктури, природного і людського капіталу має надзвичайно важливе значення для підтримки сталої та якісної зайнятості в сільській місцевості. Сільські громади повинні мати кращий доступ до державних послуг, охорони здоров'я, професійного навчання, програми для розвитку нових навичок, зокрема в цифровому секторі, якісної освіти та зв'язку. САП є однією з кількох політик ЄС, що сприяють процвітанню сільських територій, і має покращити свою взаємодоповнюваність з іншими політиками ЄС, такими як Політика згуртування (Cohesion Policy), яка також забезпечує суттєве фінансування ЄС у сільській місцевості, а також Фонд Об'єднання Європи (Connecting Europe Facility) і національні фонди та стратегії. Поліпшення координації між цими політиками покликане спростити механізми доставки ресурсів

та зменшення бюрократії для адміністрацій і громадян. Нові сільські ціннісні ланцюжки, такі як чиста енергія, біоекономіка, «кругова» економіка та екотуризм, можуть запропонувати хороший ріст та потенціал для роботи в сільській місцевості. Субпродукти з агропродовольчої та лісової промисловості можуть мати нове значення як ресурси для біоенергетичних та біологічних галузей промисловості, тоді як гній можна перетворити на біогаз та добрива, що сприятиме як перетворенню енергії, так і поширенню вторинної сировини. Це також сприятиме заміщенню більш забруднюючих та невідновних ресурсів та матеріалів, а також зменшенню втрат харчових продуктів та відходів. Стале сільське та лісове господарство є стратегічними галузями розвитку цього потенціалу [2].

Інтенсивна інвестиційна програма зайнятості (Le Programme des investissements à haute intensité de main-d'œuvre (НІМО) Міжнародної організації праці є основою багатьох пріоритетів одночасно для розвитку сільської місцевості: вдосконалення базових послуг і розвитку продуктивної та екологічної інфраструктури, пропонуючи робочі місця у зацікавлених країнах шляхом поліпшення умов для роботи, стимулювання процесів децентралізації, зростання приватного сектору, сприяючи місцевому економічному розвитку, зміцнення безпеки засобів до існування сільських домогосподарств. Трудомісткі інвестиції в сільську інфраструктуру для економічного розвитку, соціального захисту, охорони навколишнього середовища та інклюзивного зростання, передбачені Програмою, спрямовані на забезпечення виробничої інфраструктури – доступу: дороги, доріжки, мости; сільського розвитку: розвиток землі, зрошувальних систем, свердловин, малих дамб; соціальної інфраструктури – будівництво та реабілітація шкіл, санаторіїв та проєктів водопостачання; захисту основи ресурсів – обростання, збереження ґрунту та води, захист середовища, управління вододілами [3].

Аналіз Програми сільської інфраструктури Д. Трампа, програми підтримки розвитку сільської інфраструктури ЄС, Інтенсивної інвестиційної програми зайнятості (НІМО) Міжнародної організації праці демонструють ідентичність

проблем (скоріше за формою, а не глибиною), з якими стикаються жителі сільської місцевості у різних країнах і спроби їх вирішення. Однак результативність таких програм є також різною і одним із свідчень цього є те, що українські селяни, зокрема, емігрують до Європи та США, а не навпаки. Облаштування соціальної інфраструктури в сільській місцевості, територіях депресивного сільськогосподарського розвитку має стати складовою політики комплексного розвитку сільських територій у тісному партнерстві державних структур, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, сільських громад та приватного сектору.

Список використаних джерел:

1. Building a Stronger America: Rural Infrastructure for the 21st Century. February 20, 2018. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/building-stronger-america-rural-infrastructure-21st-century/> (дата звернення: 12.10.2019).

2. European Commission : Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions. *The Future of Food and Farming*. Brussels, 29.11.2017. COM(2017). 713 final. 27 p. – P. 20. URL: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/future-of-cap/future_of_food_and_farming_communication_en.pdf (дата звернення: 13.10.2019).

3. International Labour Office : Investissements à haute intensité de main-d'oeuvre dans les infrastructures rurales en vue du développement économique, de la protection sociale, de la protection de l'environnement et de la croissance inclusive. *Travail décent dans l'économie rurale. notes d'orientation des politiques.*, 22 novembre 2017. 16 p. – P. 5. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--ed_emp/---emp_policy/documents/publication/wcms_441850.pdf (дата звернення: 01.11.2019).

Дудник Д.О.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Соціальну інфраструктуру справедливо можна вважати однією з головних складових економіки, оскільки вона чинить безпосередній вплив на сферу життєдіяльності людей і відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем суспільства. Від рівня її розвитку залежить ефективність вирішення не тільки соціальних, економічних, але й політичних та інших проблем держави.

Питанням розвитку соціальної інфраструктури приділяли увагу в своїх роботах Геєць В.М. [1; 2], Куценко В.І. [3] та інші.

Ефективність та економічна доцільність територіальної організації соціальної інфраструктури можливі лише при врахуванні сукупності факторів, які впливають на зосередження об'єктів, їх груп і сфер діяльності.

Територіальна організація соціальної інфраструктури має задовольнити такі критерії: збалансованість системи з іншими структурами в регіоні; комплексність як на рівні регіону, так і окремого населення пункту; оптимальність розмірів об'єктів; відповідність потужностей та технічного оснащення об'єктів населення. Різке скорочення темпів спорудження дошкільних закладів в окремих сільських районах стало головною причиною того, що тут ще не повно мірою задовольняються потреби населення в послугах дошкільного виховання. Це негативно впливає на закріплення кадрів в селі, на продуктивність праці сільськогосподарських працівників. Тому подальше розширення мережі дитячих садків у сільській місцевості, створення необхідних умов для дошкільників у кожному населеному пункті

не втрачає свого соціально-економічного значення. Досвід роботи Хмельницької, Дніпропетровської та ряду інших областей показав, що відкриття в невеликих населених пунктах дитячих дошкільних закладів як самостійного об'єкта чи в комплексі зі школою дає позитивні результати. Збільшення показника охоплення дітей постійними дитячими садками і яслами продовжує залишатися актуальною проблемою, особливо в західних регіонах. Культура. Забезпечення міського населення бібліотечними установами є нижчим, ніж сільського, що пояснюється особливостями розселення. Одночасно кожна міська бібліотека обслуговує більшу чисельність населення (читачів). Матеріально-побутовий комплекс. За рівнем благоустрою жилі приміщення в міських поселеннях та сільській місцевості істотно відрізняється. Сільські житла гірше забезпечені газом, центральним опаленням, водопроводом, каналізацією, ваннами. Найкращий рівень благоустрою житлового фонду мають нові міста і санітарно-курортні центри. Для поліпшення рівня забезпеченості населення житлом необхідно не лише збільшити масштаби житлового будівництва, але і більше приділяти увагу комплексній забудові населених пунктів, розширенню вулиць, санітарній очистці, освітленню вулиць, збільшення кількості підземних переходів. Подальше підвищення ефективності житлового будівництва обумовлює необхідності значного покращення якості будинків у відповідності з запитами різних верств населення і соціальних груп.

Пріоритети розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів:

Розширення спектру та підвищення якості соціальних послуг, зокрема: (формування системи соціальних послуг, вдосконалення управління державними видатками на соціальні послуги з метою їх прозорого, гнучкого використання, впровадження механізмів, які стимулюватимуть надавачів соціальних послуг постійного покращення, посилення ролі місцевого самоврядування щодо визначення потреби, планування, фінансування, організації послуг тощо).

Забезпечення розвитку і впровадження публічної політики, усвідомлення та загальне розуміння громадськості її ролі та важливості участі у процесі формування та реалізації політики у

соціальної сфері, партнерські стосунки між владою та громадськістю є одним з визначальних чинників соціального розвитку територіальної громади.

Характер, зміст і напрями розвитку соціальної сфери підпорядковані потребам розвитку як матеріального виробництва, так і нематеріального. Вона не тільки бере участь у відтворенні головної продуктивної сили суспільства – людини і тим самим активно впливає на створення сукупного продукту, а й визначає самі темпи соціально-економічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Геєць В.М. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України. *Економіка України*. 2010. № 3. С. 4-20.

2. Геєць В.М. Суспільство, держава економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Київ : НАН України, Інститут економіки та прогнозування, НАН України. 2009. 864 с.

3. Куценко В.І., Удовиченко В.П. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку. Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2011. 656 с.

Лобунець В.І.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри публічного управління,

адміністрування та міжнародної економіки

Білоцерківського національного аграрного університету,

м. Біла Церква, Україна

МІСЦЕ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Соціально-культурну сферу найчастіше називають соціальною і розглядають як категорію соціологічну, вважаючи, що соціальна сфера – це система забезпечення людини протягом всього життя.

Сучасний етап розвитку системи соціального захисту можна охарактеризувати як період інтенсивного державного управління соціальною сферою, що базується на розвитку

національної моделі соціальної підтримки населення. Її метою є забезпечення стійкого підвищення якості життя соціально вразливих груп населення, а особливостями – програмно-цільовий характер, що базується на адресному принципі соціальної підтримки та надання допомоги.

Економічна ситуація вимагає підвищення ефективності соціальної політики, концентрації зусиль органів державного управління і місцевого самоврядування на вирішенні найбільш гострих соціальних проблем, пошуку нових механізмів реалізації соціальної політики, що забезпечать більш раціональне використання фінансових і матеріальних ресурсів. Такий напрям соціальних змін тісно пов'язаний з реформою децентралізації, що активно впроваджується в Україні і є способом організації публічної влади в державі, за яким місцеві органи влади мають право самостійно вирішувати власні завдання в межах закріплених законодавчо [1, с. 83]. Важливою проблемою, яку можливо вирішити шляхом реформи децентралізації, це зростання показників соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення прав та інтересів місцевого населення об'єднаного в територіальні громади (ОТГ) [2].

На місцевому рівні управлінські рішення з соціальних питань приймаються місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування. Переважно реалізація всієї соціальної політики здійснюється через систему місцевих органів управління і самоврядування та створених на базі комунальної власності установ і організацій соціальної інфраструктури. До них відносяться дошкільні установи, школи, середні спеціальні навчальні заклади, бібліотеки, лікарні, поліклініки, спортивні об'єкти, територіальні центри соціального обслуговування та інші. Фінансування установ соціальної інфраструктури здійснюється переважно з місцевих бюджетів.

Роль органів місцевого самоврядування, як складової частини системи публічної влади, досить часто недооцінюється та не враховується при розробці концепцій і довгострокових стратегій соціально-економічного розвитку України.

Підвищення ролі органів місцевого самоврядування у соціальній сфері обумовлено функціями місцевого

самоврядування, характерними для більшості європейських держав. В теоріях публічного адміністрування серед функцій місцевого самоврядування прийнято називати такі функції, як надання соціальних послуг, забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення безпосередньої участі населення у розв'язанні питань місцевого значення та ін. Вони є основами реформи децентралізації. Тому в сучасних умовах повинні змінитися підходи до органів місцевого самоврядування та ОТГ як до суб'єктів планування соціального розвитку територій.

З метою підвищення ролі органів місцевого самоврядування в соціальній сфері вважаємо необхідним розширити їх повноваження в наступних сферах:

- розмежувати повноваження в соціальній сфері між органами державного управління та органами місцевого самоврядування на основі впровадження принципів децентралізації;

- оптимізувати функції управління органами місцевого самоврядування соціально-економічним розвитком адміністративно-територіальних одиниць, зокрема, посилити функцію планування і поточного контролю за реалізацією середньо- і довгострокових Програм розвитку ОТГ;

- конкретизувати повноваження органів місцевого самоврядування з можливістю виносити на публічне обговорення населення Програм і Концепції з питань соціального розвитку територіальних громад, соціального обслуговування та соціальної адресної допомоги;

- нормативно закріпити такі форми публічного обговорення як громадські слухання з питань соціального розвитку через проведення консультативного опитування населення з складанням соціального паспорту території тощо.

Список використаних джерел:

1. Лобунець В.І. Оцінка результативності реформи місцевого самоврядування та зміни адміністративно-територіального устрою в Україні. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку* : електронне наукове фахове видання. 2019. Вип. 1 (07). С. 80-92.

2. Гладка Т.І. Децентралізація влади в Україні як засіб посилення демократії та підвищення її стабільності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=937> (дата звернення: 09.12.2019).

Ситник А.П.,
*аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії*
Клименко А.В.,
*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК ЙОГО ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ

Інститут місцевого самоврядування має соціальне призначення, яке постає як предмет відображення функцій місцевого самоврядування, повноти, якості, ефективності, результативності та прозорості їх реалізації. Якість виконання функцій муніципальної влади визначає рівень, ступінь відповідності (або невідповідності) місцевого самоврядування своєму соціальному призначенню, ефективності цього виду публічної влади [1, с. 92-93].

Оскільки вимоги з боку суспільства до результативності виконання соціальних функцій органами місцевого самоврядування та рівня якості послуг, що надаються громадянам, зростають швидшими темпами ніж сам рівень результативності і якості, залишаються не вирішеними проблеми довіри населення до органів місцевого самоврядування та формування їх іміджу як сучасного та позитивного.

Таким чином, проблема формування іміджу органів місцевого самоврядування розглядається у контексті підвищення рівня ефективності їх діяльності саме в сфері

виконання соціальних функцій.

Всі функції місцевого самоврядування є засобом реалізації його соціального призначення. Але безпосередньо соціальні функції місцевого самоврядування передбачають затвердження програм соціально-економічного розвитку відповідних територій та контроль за їх виконанням; затвердження містобудівних програм; управління закладами охорони здоров'я, які належать територіальним громадам; подання соціальної допомоги інвалідам, ветеранам війни та праці, сім'ям загиблих військовослужбовців, а також військовослужбовцям, звільненим у запас або відставку, інвалідам з дитинства, багатодітним сім'ям; вирішення у встановленому законом порядку питань опіки й піклування; здійснення контролю за забезпеченням соціального захисту працівників, зайнятих на роботах із шкідливими умовами праці та ін.

В об'єднаних територіальних громадах держава пропонує створити інтегровану модель надання соціальних послуг, в якій поєднуються медичні, освітні послуги і послуги соціального характеру.

Не зважаючи на певні досягнення у розвитку системи надання послуг, яким сприяло об'єднання громад, а саме, створення закладів надання послуг (центри надання адміністративних послуг, соціальних послуг, первинної медико-санітарної допомоги, територіальні центри соціального обслуговування та їх відділення, заклади культури та мистецтв, об'єкти фізкультури та спорту), упорядкування мережі освітніх закладів, створення освітніх округів та опорних шкіл, проблеми створення ефективної інтегрованої системи надання послуг залишаються не вирішеними. Існують ОТГ, у яких взагалі відсутні управлінські структури для організації соціального захисту та соціальної роботи у громаді. Питання низького рівня забезпечення діяльності органів та служб соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення соціальної роботи за оцінкою керівників ОТГ займають лише третє місце у рейтингу найбільш актуальних соціальних проблем для жителів громад [2, с.48].

Функція ОТГ – відстежувати соціальні потреби громади, визначити потреби громади у всіх напрямках соціальної

підтримки та ініціювати перед виконавчими органами і депутатським корпусом ради необхідність надавання певного виду соціальної підтримки. Місцева громада приймає рішення, виходячи зі своїх фінансових можливостей і потреб.

Асоціація ОТГ визнала кращою у сфері надання соціальних послуг практику Брусилівської ОТГ (Житомирська область), де можна спостерігати успішні результати Центру соціальних послуг, до якого входять відділ соціальної допомоги вдома, відділ організації надання адресної натуральної та грошової допомоги, відділ соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служба з перевезення осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату, та відділ соціальної реабілітації. Центр вже отримав транспорт для налагодження соціальних перевезень в громаді від держави. До штату установи додали 11 посад фахівців із реабілітації, всі вони здобувають вищу освіту за спеціальністю «Фізична реабілітація» у Відкритому Міжнародному університеті розвитку людини «Україна» [3].

Результати реформування системи соціальних послуг в Брусилівській ОТГ такі: виявили 3000 осіб, які потребують надання різних видів соціальних послуг; охопили соціальними послугами 2794 осіб з 36 населених пунктів Брусилівського району; 17 старостатах в міні-центрах надання соціальних та реабілітаційних послуг працюють 29 соціальних робітників, 16 фахівців із соціальної роботи, два фахівці з фізичної реабілітації та психолог; на території громади створили два будинки сімейного типу, де виховується 15 дітей; громада перша в регіоні у 2017 р. створила патронатну сім'ю та запровадила нову інноваційну послугу – патронат над дитиною.

Досвід організації соціального захисту населення в Шишацькій селищній ОТГ (Полтавська область) розглядався як зразковий на першому міжрегіональному семінарі-тренінгу «Сучасні підходи до адміністрування соціального захисту на рівні об'єднаних територіальних громад (ОТГ)» (19-20 вересня 2019 р., м. Львів), яким розпочалася підготовка кадрів з якісного надання послуг соціального характеру населенню на території всієї України. Навчання організовано в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення

України», що впроваджується Міністерством соціальної політики за сприяння Світового банку, та охопить всі новостворені громади (951 ОТГ).

В Шишацькій селищній раді функціонує відділ соціального забезпечення, праці та соціальних послуг та Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг» для здійснення соціального обслуговування та надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги за місцем проживання та в умовах стаціонарного або тимчасового перебування [4]. До її складу входять відділення денного перебування, відділення соціальної допомоги вдома, відділення підтримки сімей в складних життєвих обставинах, відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового перебування, відділення «Реабілітаційний центр для дітей з інвалідністю».

Створення інтегрованої системи надання соціальних послуг є реальним, але потребує як управлінської волі органів місцевого самоврядування, так і відповідних фінансових ресурсів. Громади з низькою інституційною спроможністю в перспективі мають бути готові займатися закупівлею послуг. Це кардинально новий підхід для того, щоб забезпечити соціальні потреби людей. Надавачам послуг також доведеться змінюватися, зокрема, в юридичному плані (зміни у положеннях таких організацій) та в напрямках роботи (за тендером, за державним замовленням тощо). Створюватиметься ринок конкурентоспроможної соціальної послуги. Саме таким чином, громади зможуть забезпечити кожній людині доступ до послуги за потреби, забезпечити права людини.

Список використаних джерел:

1. Дробуш І. В. Соціальна функція місцевого самоврядування: її структура, сутність та зміст. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2015. № 2 (32). С. 90-96.

2. Оцінка існуючих моделей та практик соціальної роботи та соціальних послуг на рівні громади. Жовтень, 2017. URL : <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1512630861.pdf> (дата звернення: 28.11.2019).

3. У Брусилівській ОТГ реформували систему надання соціальних послуг. 5.05.2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11019> (дата звернення: 28.11.2019).

4. Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Шишацької селищної ради». *Шишацька об'єднана територіальна громада. Полтавська область, Шишацький район.* URL: <http://shyshacka.gromada.org.ua/komunalne-nekomercijne-pidприємство-centr-pervinnoi-medikosanitarnoi-doromogi-15-47-11-02-07-2018/> (дата звернення 01.12.2018).

Сокольська Т.В.,

*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква, Україна*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Після здобуття Україною незалежності, найрезультативнішою і найпомітнішою із проголошених стратегічних реформ стала реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації. Основною її метою стало створення сучасної системи місцевого самоврядування на основі європейських цінностей розвитку місцевої демократії, наділення територіальних громад повноваженнями та ресурсами, що забезпечать місцевий економічний розвиток, надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг.

Очевидно, що реалізація органами публічної влади своїх повноважень не може відбуватися без чіткої і конкретної системи їх відповідальності перед громадою під якою розуміють відображення об'єктивно існуючої потреби узгодження й упорядкованості дій всіх індивідів у процесі будь-якої спільної діяльності [1]. Особливої актуальності ця проблема набуває в

сільській місцевості, яка перебуває у надзвичайно складних соціально-економічних умовах, зокрема: тотальне безробіття, зруйнована інфраструктура, відсутній доступ до належних медичних та освітніх послуг, зубожіння сільського населення, високий рівень його міграції. До цих проблем додається ще й інтенсивна корпоратизація сільськогосподарського виробництва, малі агропідприємства та фермери через обмеженість доступу до зовнішніх ринків та до дешевих кредитних ресурсів втрачають конкурентоспроможність.

Тому для вирішення означених проблем, взаємовідносини у діях між усіма суб'єктами місцевого самоврядування мають бути соціально відповідальними.

Соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування має будуватися на основі діалогу влади, бізнесу та громади й проявлятися в ефективному управлінні громадою, що забезпечує її соціальний, інноваційний, економічний, культурний і духовний розвиток. Вона означає реалізацію проголошених цілей, програм, зобов'язань, досягнення прогресивних соціальних стандартів, стабільне покращення умов життя сільських мешканців [2].

Соціальна відповідальність передбачає дотримання принципів підзвітності, прозорості, етичної поведінки, врахування інтересів зацікавлених сторін, дотримання правових норм [3].

Що стосується корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні, то вона перебуває лише в стадії становлення і значною мірою залежить від дієвого державного регулювання, одним із найважливіших інструментів якого є стимули (податкові пільги для виконавців суспільно важливих проєктів, компенсації за екологізацію аграрного виробництва, підвищення якості та безпечності аграрної продукції, сприяння мотивації та соціальному захисту персоналу, підвищенню їхнього професійного рівня та благополуччя тощо). Такі стимули повинні бути чітко закріплені у законодавстві, а їх дієвість залежить від прозорості та ефективності механізму впровадження [4]. Адже на сьогодні, в сільській місцевості бізнес обмежився лише побудовою невеличких церков і

роздаванням незначних подарунків до Дня працівника сільського господарства і Нового року.

У досліджених нами десяти сільських громадах Уманського, Корсунь-Шевченківського, Рокитнянського та Білоцерківського районів Черкаської та Київської областей соціальна відповідальність бізнесу є несистемною, яка більшою мірою сприймається як благодійність. Тут не проводяться заходи щодо розвитку кооперації, не проводиться навчання щодо відкриття та ведення бізнесу, відсутня програма зайнятості.

Що ж стосується самих сільських рад, то працюють вони і досі за радянським принципом. Значна частина їх бюджетів використовується на заробітну плату. За оформлення документів на субсидію у пенсіонерів знімається відповідна плата. Виділення земельних ділянок відбувається в ручному режимі без висвітлення на сайті.

Великі сподівання у сільських мешканців покладаються на створення об'єднаних територіальних громад, які отримали можливість виходу на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом та отримання нових повноважень. При цьому, найбільші повноваження мають ті органи влади, які є найближчими для людей [5].

Зокрема, Фурсівська і Узинська об'єднані територіальні громади Київської області отримали повноваження із планування розвитку їх та формування місцевого бюджету; стимулювання економічного розвитку в т.ч. залучення інвестицій; розвитку місцевої інфраструктури; наданням послуг ЖКХ та пасажирських перевезень на території громади; громадської безпеки; наданням адміністративних послуг; послуг освіти та культури та первинної медичної допомоги.

Сьогодні Білоцерківським національним аграрним університетом спільно з Чеським університетом наук про життя відпрацьовується можливість в одній із досліджуваних громад «Зеленого офісу» для максимального збереження ресурсів та зменшення кількості відходів, із залученням малого та середнього бізнесу.

Отже, соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування ґрунтується на комплексній і динамічній системі цінностей і передбачає відповідальне ставлення до виконання

своїх власних і делегованих повноважень, якісне надання публічних послуг, ефективну взаємодію з населенням відповідних територіальних громад, бізнесом, громадськістю тощо.

Список використаних джерел:

1. Армаш Н. Особливості відповідальності державних політичних діячів: співвідношення політики та закону. *Юридичний журнал*. 2006. № 11. С. 20-26.

2. Горемикіна Ю.В., Калашнікова Т.М. Специфіка соціальної відповідальності органів місцевого самоврядування. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 158-163.

3. Прозорість і соціальна відповідальність муніципалітетів (приклад «Прозорого офісу» у Вінниці) / Зінченко А. та ін. Київ : Юстон. 52 с.

4. Олійник О.Р. Міжнародний досвід розвитку соціальної відповідальності та можливість його застосування в Україні. *Інноваційна економіка*. 2015. № 4. С. 37-44.

5. Соціально-економічне становище об'єднаних територіальних громад : Захід VS Центр : науково-аналітичне видання / Сторонянська І. та ін. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2019. 64 с.

Шупта І.М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування*

*Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ МОРАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СТРУКТУРІ ЗДОРОВ'Я ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Здоров'я прийнято трактувати як триєдність фізичного, психічного та соціального статусів. Здоров'я людини є однією з центральних проблем сьогодення. Психічне здоров'я є

невід'ємною частиною та важливою компонентою здоров'я. Психічне здоров'я – це не лише відсутність психічних розладів і форм інвалідності. Психічне здоров'я – це також і стан благополуччя, в якому людина може повністю реалізувати власні здібності, може простояти звичним життєвим стресам, продуктивно працюючи та докладаючи зусиль для суспільного внеску. До останнього часу щодо розв'язання проблеми здоров'я пальма першості належала медичним наукам. Здоровою є людина як всебічно розвинена особистість, котра живе в гармонії з навколишнім середовищем (природним, соціальним, інтелектуальним, духовним). Саме здоров'я як системоутворюючий чинник пов'язує усі сфери людського існування: науку, культуру, економіку, екологію, етику, освіту, політику тощо.

Свого часу в Міжнародному науково-навчальному центрі інформаційних технологій і систем Національної академії наук та Міністерстві освіти і науки України було розроблено відкриту концепцію здоров'я [1, с. 52-53]. Згідно цієї концепції здоров'я розглядається як складно організована інформаційна система біологічної, психічної, соціальної природи, вивчення якої потребує системного підходу, що дає змогу досліджувати структурнофункціональну організацію об'єкта з погляду речовинних, енергетичних, інформаційних процесів. Тобто, здоров'я – це: по-перше, інтегральна взаємодія трьох статусів: фізичного, психічного та соціального; по-друге, нормальне внутрішньосистемне функціонування статусів (фізичного, психічного, соціального) як потенційного базису індивіда й адекватний системносередовищний їх прояв у соціальній поведінці особистості; по-третє, стан, який забезпечує статикодинамічний речовинноенергетичний гомеостаз організму (фізичне здоров'я), внутрішньосистемний і системносередовищний гомеостаз мозку (психічне здоров'я) та інформаційний і системносередовищний гомеостаз поведінки (соціальне здоров'я).

Інформаційна структура здоров'я представляє собою ієрархічно організовану систему, яка має, принаймні, п'ять рівнів : 1 рівень – індивідуальне інтегральне здоров'я; 2 рівень – статуси здоров'я (фізичний, психічний, соціальний); 3 рівень

утворюють компоненти статусів здоров'я, кожна із яких має власну структуру і функцію [2, с. 52].

Компоненти фізичного здоров'я представлені внутрішніми фізіологічними системами (ВФС) і керуючими системами організму (КСО). До компонент психічного здоров'я відносимо: інтелект (І), емоції (Е) і характер (Х). Компоненти соціального здоров'я – це «особистісносередовищна» (ОС) й «особистісноморальна» (ОМ) складові. Моральна компонента розглядається як аналог рівня духовного здоров'я, розвитку особистості; 4 рівень утворюють складові компонент. Для компоненти ВФС – це окремі фізіологічні системи організму, наприклад, серцево-судинна система (ССС), система дихання (СД), система крові (СК). Для КСО – нервова система (НС), імунна система (ІС) й ендокринна система (ЕС). Складовими інтелектуальної компоненти виступають особливості мислення (Мис), пам'яті (П), уваги (Ув) і сприйняття (Сп). Складові емоційної компоненти – це суб'єктивні переживання індивіда – власне внутрішні (імпресивний складник – Імп) і зовнішні вияви емоцій (експресивний складник – Екс), які можна визначити за проявами міміки, мовлення, руховими актами та поведінкою людини. Складовими компонентами характеру (Х) є ті якості особистості, що найбільше відповідають за збереження здоров'я, а показниками обрані – соціальна активність (Са), мобілізація волі (МВ), емоційне забарвлення діяльності (Зд), генерація поведінкових виявів (ГВ). Складовими соціальної «особистісносередовищної» компоненти є адаптація особи до фізичних умов життя (АФЖ); умов трудової діяльності (АТД); моральноетичних норм суспільства (АМЕ). «Особистісноморальну» компоненту утворюють п'ять ключових якостей соціально зрілої особи, зокрема: гідність (Г), совість (С), честь (Ч), добродетель (До), відповідальність (В). Їх наявність, ступінь вияву допомагають визначити можливий рівень духовного розвитку людини; 5 рівень структури здоров'я формують окремі показники всіх його складників [2, с. 53]

З метою попередження негативного впливу зовнішніх (соціальних, біологічних) і внутрішніх (психологічних) факторів, що обумовлюють різноманітні психологічні особливості їх прояву в професійній діяльності державного

службовця, профілактиці професійних деформацій, професійного вигорання профілактичну роботу варто вести за трьома напрямками:

1. Інформування державних службовців про специфіку їх діяльності, про негативний вплив різних факторів на стан їх психологічного здоров'я.

2. Емоційна підтримка державних службовців (створення професійних клубів, в роботі яких використовувалися б прийоми психологічного розвантаження, профілактична гімнастика, арттерапія, організація круглих столів, психологічні практикуми, спільне проведення держслужбовцями активного дозвілля; наявність кімнати психологічного розвантаження (коли застосовується комплексний метод оптимізації психічних процесів, який включає фізико-психологічні та психологічні засоби відновлення працездатності та запобігання втомлюваності емоційного характеру).

3. Підвищення значущості професії державного службовця (визнання досягнень, забезпечення участі в науково-практичних конференціях; контроль над забезпеченням успішного становища державного службовця в організації; використання матеріальних стимулів (преміювання; оголошення подяки, надання відгулів тощо).

На нашу думку, доцільно інтегрувати й позитивний досвід наших європейських партнерів щодо вирішення цієї проблеми, зокрема врахування фактору психічного здоров'я в національних програмах, законодавчих актах і програмах, що стосується гігієни і безпеки праці, а також у стратегіях корпоративного управління [2, 3]. Сучасне кадрове забезпечення державного управління обов'язково повинне носити постійний інноваційний характер.

Отже, психологічне здоров'я є специфічною складноінтегральною якістю індивіда, виникнення та розвиток якої зумовлений впливом сукупності зовнішніх (соціальних, біологічних) і внутрішніх (психологічних) факторів, що в свою чергу зумовлює прояв різноманітних психологічних особливостей в професійній діяльності. Перебуваючи в умовах негативного впливу сучасного напруженого та трудомісткого ритму життя, подвійних моральних стандартів, державний

службовець змушений діяти в умовах, наближених до екстремальних. На нашу думку, проблема вдосконалення діяльності державних службовців повинна розглядати комплексно, в нерозривному зв'язку з морально-етичними аспектами.

Список використаних джерел:

1. Здоров'я людини як багатоаспектна проблема / В. Гриценко та ін. *Вісник національної академії наук*. 2006, № 6. С. 51-56.

2. Морально-етичні засади розвитку державної служби України: європейський та вітчизняний досвід : наукова розробка / С.М. Серьогін та ін. ; за заг. та наук. ред. проф. С.М. Серьогіна. Київ : НАДУ, 2008. 48 с.

3. Серьогін С.М., Соколовський С.І., Шипко А.Ф. Психологічне здоров'я як фактор ефективності професійної діяльності державного службовця: зарубіжний досвід. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09ssmszd.pdf>. (дата звернення 28.09.2019).

Явтушенко С.П.,

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування» факультету економіки та менеджменту Полтавської державної аграрної академії; заступник директора з навчально-виховної роботи Наукового ліцею №3 Полтавської міської ради, м. Полтава, Україна

СИСТЕМА ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Підвищення якості і конкурентоспроможності української освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед Національною системою освіти у нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграції її в європейський і світовий освітній простір об'єктивно зумовлюють роль оптимальної

моделі управління освітою та громадського самоврядування та пошуку системи партнерської взаємодії між закладом загальної середньої освіти (ЗЗСО) та органами місцевого самоврядування.

У Національній доктрині розвитку освіти звертається увага на розробку своєрідних управлінських моделей із залученням до цього громадян та фахівців для підвищення гнучкості, демократичності управління та надання йому державно-громадського чи громадсько-державного характеру [1]. Відтак державна політика в галузі освіти України спрямовується на підсилення ролі органів місцевого самоврядування, активізацію участі батьків, піклувальних рад, меценатів, громадських організацій, фондів, засобів масової інформації в освітній, науково-методичній, економічній діяльності освітніх закладів, прогнозування їх розвитку, оцінці якості освітніх послуг.

Нова українська школа сьогодення покликана надати учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість [2], яка після здобуття загальної середньої освіти успішно реалізуватиме свої здібності та втілюватиме життєві мрії. Виконання такого складного суспільного замовлення потребує, передусім, переорієнтації усіх учасників освітнього процесу на нові взаємовідносини, оптимізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів та пошуку нових форм взаємодії школи з її соціокультурним оточенням: міською (сільською) радою, підприємствами, організаціями, дошкільними і позашкільними навчальними закладами, культурно-освітніми і релігійними установами, батьківською громадськістю.

Проблему соціальної взаємодії ЗЗСО та інших суспільних інституцій досліджують В. Громовий, В. Давидов, В. Жуков, О. Кузьменко, Р. Скрипка, В. Скуратівський (соціальне партнерство в освіті); М. Ворон, Л. Даниленко, Ю. Кавун, Н. Софій, Л. Ткаченко (громадсько-активна школа: партнерство) та ін. Проте, ураховуючи, що суспільство неоднорідне, не завжди партнерські відносини можливі між освітою і різними суспільними інституціями [3].

Поняття «партнерство» у сфері освіти нині тлумачиться дуже широко, але найбільш поширеним є розуміння партнерства як об'єднання зусиль осіб або організацій для вирішення загальних

проблем або для досягнення значущої для всіх мети. Партнерство сприяє формуванню необхідних умов, за яких створюється реальний механізм взаємодії інститутів громадянського суспільства, надається можливість регулювати, запобігати або вирішувати соціальні конфлікти та формувати соціальний мир і згоду у громаді [4].

Новий Закон України «Про освіту» [5] суттєво змінює систему управління освітою. Істотно розширюється автономія шкіл та інших закладів освіти, зменшується кількість нормативних документів і обсяг державного регулювання, а функції органів управління з керування закладами зміщуються у бік розроблення та забезпечення реалізації освітньої політики, збирання статистичних даних, побудови прогнозів і підготовки документів стратегічного прогнозування. Паралельно відбуваються інші законодавчі зміни, пов'язані з децентралізацією, реформуванням державного управління і місцевого самоврядування тощо.

Закон України «Про загальну середню освіту» у редакції від 2017 року [6] передбачає додаткові повноваження місцевих органів управління освітою, зокрема, затвердження статутів державних та комунальних ЗЗСО (ст. 9, ч. 5) та здійснення державного нагляду (контролю) у галузі загальної середньої освіти разом з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти (ст. 40, ч. 2).

Закон України «Про місцеве самоврядування» [7] надає виконавчим органам сільських, селищних, міських рад, зокрема, такі повноваження:

- управління закладами освіти, які належать територіальним громадам або передані їм, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення (ст. 22.а.1);

- забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійно-технічної освіти у державних і комунальних загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, вищої освіти у комунальних вищих навчальних закладах, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності

дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій (ст. 22.а.2);

– створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням (ст. 22.а.3);

– організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм (ст. 22.а.6).

Ці повноваження не повністю збігаються але загалом не суперечать повноваженням місцевих рад, визначених Законом «Про освіту» [5]. Зокрема, ст. 66 Закону надають місцевим радам право засновувати заклади освіти і, як наслідок, зазначені вище повноваження засновника з управління закладом.

У Законі «Про освіту» [5] (як і в діючих освітніх законах) фігурує громадське самоврядування в закладах освіти - як можливість для учасників освітнього процесу брати участь в управлінні закладами освіти у межах, визначених законодавством.

Органами громадського самоврядування закладу освіти є:

– загальні збори (конференція) колективу закладу освіти (ст.28) – колегіальний орган;

– педагогічна (або вчена) рада (ст.27) – колегіальний орган;

– наглядова (або піклувальна) рада (ст.29) – орган громадського нагляду.

Орган громадського самоврядування має повноваження, що визначені законами (ст.28, пп.1,5 проекту Закону «Про освіту»).

У закладі освіти може діяти:

– самоврядування працівників закладу освіти (колегіальним органом громадського самоврядування закладу освіти є загальні збори (конференція) колективу закладу освіти);

– самоврядування здобувачів освіти (у закладі освіти утворюються органи учнівського самоврядування. Основні повноваження, порядок формування і роботи органів учнівського самоврядування визначаються установчими документами закладу освіти відповідно до законодавства;

– батьківське самоврядування (крім закладів вищої освіти та закладів вищої професійної освіти) (колегіальним органом батьківського самоврядування закладу освіти є батьківська рада).

Отже, можна зазначити, що система управління освітою на місцевому рівні найближчим часом має істотно змінитися. Ці зміни мають привести повноваження місцевих органів управління у відповідність до чинного Закону України «Про освіту» та інших законів, а можливо, змінити не тільки їх функції, але і структуру цих органів з метою створення дієвої результативної системи партнерської взаємодії між закладом загальної середньої освіти та органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 09.12.2019).

2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 09.12.2019).

3. Скрипка В.І. Соціалізація учнівської молоді в умовах розбудови національної школи (соціально-філософський аналіз) : автореф. ... дис. канд. філос. наук : 09.00.11. Київ, 1994. 17 с.

4. Ткаченко Л.М. Стандарти громадсько активної школи: партнерство : навчально- методичний посібник / під. заг. ред. Л.І. Даниленко. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 42 с.

5. Про освіту : Закон України від від 09.08.2019 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 09.12.2019).

6. Про загальну середню освіту : Закон України від 05.03.2017 р. №651-XIV / Верховна Рада України. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14/ed20170305> (дата звернення: 09.12.2019).

7. Про місцеве самоврядування : Закон України від 01.01.2020 р. №280/97-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 02.01.2020).

СЕКЦІЯ 4 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА БІЗНЕС- СЕРЕДОВИЩЕ

Гнаток Є.М.,
здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія,
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Відкритість економіки, розвиток ринкових відносин визначають характер змін в усіх сферах державотворення та, зокрема, стосуються місцевого самоврядування й територіального розвитку, тому гостро постає питання з приводу ефективності державного управління зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та забезпеченості сприятливих умов для економічної стабільності в регіоні. Цілком очевидно, що державне регулювання зовнішньоекономічним комплексом України повинне ґрунтуватися на досліджених і достовірних даних з урахуванням інтересів центральної і місцевої влади, державних та недержавних структур.

Частка Київської області у загальному експорті товарів країни за 2018 рік становить 3,9 % (8 місце серед регіонів України) і випереджає сусідні з нею області, за винятком Полтавської області. За аналогічним показником імпорту товарів Київщина посіла 3 місце, залишивши позаду і сусідні області і регіони зі схожою структурою валової доданої вартості [1].

Географічна структура експорту товарів за останні 5 років зазнала суттєвих змін: частка країн ЄС зросла з 27,6 % до 41,3 %

і є найбільшою у загальному обсязі експорту товарів, дещо збільшилась частка країн Африки з 6,6 % до 7,6 %, майже не змінилася частка країн Америки. У той же час зменшилась питома вага країн СНД з 31,3 % до 18,9 %, яка у 2014 році була домінуючою у структурі експорту товарів, а також частка країн Азії з 31,0 до 25,1 відсотка.

За 2014-2018 роки частка імпорту товарів з країн ЄС зросла з 48,2 до 53,1 %, Азії – з 17,0 до 20,2 %, Америки – з 6,5 до 8,8 %, Африки – залишилася на рівні 2014 року. Разом з тим, частка країн СНД зменшилась на 12,7 % [2]. Серед країн ЄС у 2018 році найвагоміші імпортні надходження товарів здійснювалися з Німеччини – 15,4 % від загального обсягу імпорту, Польщі – 9,8 %, Нідерландів – 3,4 %, Литви – 3,2 %, Франції – 3,2 %; серед інших країн – з Китаю – 10,8 %, Російської Федерації – 7,9 %, США – 5,9 % та Білорусі – 4,3 відсотка [2].

У зовнішньоекономічному товарообігу Київської області імпорт товарів значно переважає обсяги експорту, що спричиняє негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу. Середній показник покриття імпорту експортом складає за останні 5 років 0,5.

Потрібно звернути увагу на те, що донині на регіональному рівні не створена нормативна база з питань регулювання ЗЕД. Немає відповідної стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності, відсутні спеціальні програми розвитку імпортозаміщення, розвитку експортного потенціалу регіону. Крім того, у даному регіоні відсутній компетентний орган, який би міг надавати допомогу учасникам зовнішньоекономічної діяльності. Зараз окремі ряди функцій беруть на себе відділ зовнішньоекономічної діяльності, митниця, торгово-промислова палата, а надання такої допомоги є неосновною, а допоміжною послугою до їхньої головної діяльності. Слід зауважити, що із організаційної допомоги, а радже заходів підтримки, в регіоні використовують сприяння у форумах, ярмарках, виставках, конференціях, ділових візитах.

Тому головна проблема розвитку ЗЕД на регіону являється організаційна невизначеність і правова неопрацьованість багатьох питань в державному та регіональному законодавстві, що стосується організації зовнішньоекономічної діяльності.

Одним із шляхів удосконалення організаційних та економічних заходів підтримки і стимулювання учасників зовнішньоекономічної діяльності в Київській області пропонується введення пільгового оподаткування учасників ЗЕД [4] та створити при Департаменті економічного розвитку і торгівлі Київської обласної державної адміністрації Центру підтримки регіональних учасників зовнішньоекономічної діяльності в компетенцію якого входить паспортизація учасників ЗЕД регіону та виконання консультативної, інформаційної та організаційної функції.

Найбільш дієвою і ефективною стратегією інтеграції, як Київського регіону, так й інших регіонів України у світову економіку має стати поєднання структурної перебудови економіки з її орієнтацією на активне зростання експорту і диференціацію його потенціалу [3]. Цього можна досягти шляхом подальшого загального поліпшення інвестиційного клімату і залучення інвестицій у відповідні галузі, удосконалення механізму стимулювання експорту та формування життєздатних конкурентоспроможних експортних виробництв. Ця стратегія включає такі важливі завдання, як поновлення і розвиток експортного потенціалу та істотне поліпшення структури експорту, раціоналізація імпорту, підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на світовому ринку. Відзначимо, що у багатьох країнах державна політика тепер спрямовується на формування експорту капіталів із галузей, що занепадають (як засіб згортання цих галузей у даній країні і переміщення у економічно відсталіші регіони). Водночас стимулюється імпорт капіталу в ті високонаукові та високотехнологічні галузі економіки, які поки що недостатньо розвинені, але мають значній експортний потенціал. Одним з основних шляхів роботи на регіональному рівні є правове забезпечення і координація зовнішньоекономічної діяльності регіонів, формування регіональних програм її розвитку, створення підприємств з участю українського капіталу за кордоном. Першочергове завдання розвитку цих відносин на рівні області має бути спрямоване на формування умов, що сприяють розвитку експорту продукції, передусім високого ступеня обробки

(машинобудування тощо) і надходженню іноземних інвестицій в економіку регіону.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України : Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.10.2019).

2. Головне управління статистики у Київській області : Офіційний сайт. URL: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/index.php3?lang=1> (дата звернення: 05.10.2019).

3. Сисоєва Т.П. Аналіз передумов розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Київському регіоні. *Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням економіки*: Зб. наук. пр. ДонДУУ. Серія «Економіка». Донецьк : ДонДУУ, 2007. Т. VIII. Вип. 78. С. 126-133.

4. Сисоєва Т.П. Фактори впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіону. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету* : Серія: Економічні науки. Черкаси: ЧДТУ, 2007. Вип. 18. С. 194-197.

Дика О.С.,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Войтенко О.А.,

*здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна*

УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

У цьому дослідженні здійснено аналіз особливостей нормативно-правового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування для розв'язання проблем охорони навколишнього природного середовища.

Охорона навколишнього середовища є одним з

найважливіших напрямків політики будь-якої держави, спрямованої на підтримку здоров'я суспільства та кожної окремої людини. Від існування чистого довкілля значною мірою залежить і підтримка національної безпеки як на загальнодержавному, так і на регіональному і місцевому рівнях. Сьогодні в багатьох містах України, особливо промислових центрах Півдня та Сходу (Кривий Ріг, Запоріжжя, Дніпро, Маріуполь, Харків, Миколаїв, Херсон, Одеса), а також у Києві, Калуші та багатьох інших населених пунктах, попри скорочення промислового виробництва у порівнянні з радянським періодом, склалася несприятлива екологічна ситуація; забруднюються повітря, землі, водойми, в останні десятиліття різко погіршилася якість питної води.

Актуальність даної проблематики полягає також у тому, що крім центральних та місцевих органів виконавчої влади, які здійснюють розробку та реалізацію державної політики в сфері охорони довкілля, важлива роль в природоохоронній діяльності відводиться також органам місцевого самоврядування. До того ж, органи місцевого самоврядування, які найтісніше пов'язані з територіальними громадами, безпосередньо включені в екосистему в своїх населених пунктах, регіонах.

Проблема охорони навколишнього природного середовища в Україні, в тому числі й нормативно-правового регулювання, завжди привертала значну увагу багатьох вітчизняних, а також зарубіжних дослідників. Але в їхніх працях висвітлювалося, насамперед, нормативно-правове забезпечення державного регулювання природоохоронної діяльності, а правове регулювання природоохоронної діяльності органами місцевого самоврядування не знайшло належного висвітлення. Для органів місцевого самоврядування така діяльність потребує значних фінансових витрат, акумуляції та належного витрачання бюджетних коштів на здійснення природоохоронних заходів, відповідних екологічних програм та ресурсозберігаючих проєктів.

Ефективність фінансування екологічних заходів багато в чому залежить від дотримання чинного законодавства. Крім того, щорічні нормативно-правові акти, присвячені прийняттю державного та місцевих бюджетів, регулюють обсяг і порядок

фінансування природоохоронних заходів держави та органів місцевого самоврядування. У загальних рисах природоохоронна політика висвітлена також і в Конституції України [5]. Зокрема, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 1991 року визначає повноваження та відповідальність місцевих рад та їх виконавчих органів у даній сфері, що передбачає забезпечення реалізації державної екологічної політики і екологічних прав громадян; вивчення загального стану довкілля в населених пунктах; затвердження місцевих екологічних програм, порядку розміщення в населених пунктах підприємств та установ, а також здійснення контролю за дотриманням екологічного законодавства, фінансування екологічних програм з місцевих бюджетів і екологічних фондів, які створюються за участю органів місцевого самоврядування; інформаційне забезпечення населення про стан довкілля; порядок створення органами місцевого самоврядування природно-заповідних територій і, нарешті, організацію ліквідації екологічних наслідків аварій. Крім цього, органи місцевого самоврядування допомагають громадськості у залученні коштів на потреби охорони довкілля в населених пунктах [3].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 1997 року у загальних рисах регулює порядок встановлення ставки земельного податку та розмірів платні за користування природними ресурсами, надання або вилучення органами місцевого самоврядування земельних ділянок, відшкодування підприємствами різних форм власності збитків, пов'язаних із забрудненням довкілля; розробку та затвердження відповідними радами проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля, а також «здійснення контролю за дотриманням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворення лісів; вжиття необхідних заходів з ліквідації наслідків екологічних катастроф; створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем тощо [4].

Закон України «Про охорону земель» від 2003 року регулює порядок забезпечення з боку органів місцевого самоврядування охорони земельного фонду в населених пунктах, розробку цільових програм із землеустрою, порядок фінансування екологічних програм з місцевих бюджетів та цільових фондів, організацію і здійснення контролю за використанням та охороною земель комунальної власності, цільовим використанням коштів, а також реалізацію державної природоохоронної політики на місцях [2].

Отже, важливим питанням у регулюванні природоохоронної діяльності є нормативно-правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у вирішенні проблем охорони навколишнього природного середовища. Основними шляхами щодо поліпшення та оптимізації діяльності органів місцевого самоврядування у сфері природоохоронної діяльності та її правового регулювання мають стати удосконалення самої нормативно-правової бази, особливо у сфері самоврядування, надання органам місцевого самоврядування більшого впливу на організацію та управління процесами охорони довкілля, особливо на районному та обласному рівнях, їхнє активне залучення до формування державної природоохоронної політики. Органи державної влади не повинні втручатися в діяльність органів місцевого самоврядування у сфері охорони навколишнього природного середовища, а здійснювати лише певний контроль за їх діяльністю, особливо за використанням коштів, якщо ці кошти виділяються з державного бюджету

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 142.

2. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 р. №962-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. С. 349.

3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. №41. С. 546.

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від

21.05.1997 р. № 280/97-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. С. 170.

5. Утвенко В.В. Правове регулювання діяльності органів місцевого самоврядування України у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 1. С. 20-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_1_6 (дата звернення: 10.12.2019).

Іванова Л.С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Білоцерківського національного аграрного університету*

Білик О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква, Україна*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО – ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Державно-приватне партнерство (ДПП) передбачає стійкі взаємовідносини між органами влади та підприємницькими структурами з метою реалізації соціально значимих функцій держави оптимальним способом, у тому числі з використанням ресурсів фермерських господарств. Державно-приватне партнерство дає змогу зменшувати сукупні витрати підприємницьких структур, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, зберіганням і переробкою сільськогосподарської продукції та продовольства.

Світова практика пропонує різні форми державно-приватного партнерства: контракти на основі адміністративного договору, які укладаються між державними або місцевими органами влади та підприємницькими структурами для здійснення певних соціально значущих видів діяльності; традиційна оренда та

оренда у формі лізингу, яка характеризується передачею державного або майна ОТГ у тимчасове користування підприємницькій структурі на визначених договором умовах; концесія (концесійна угода) – особлива форма відносин між державними, місцевими органами та приватним партнером.

У сільському господарстві набула поширення оренда сільськогосподарських угідь земель державного запасу і резерву. При цьому необхідно зазначити, що за інформацією Мінагрополітики, у країні налічується понад 60 млн га землі, з яких понад 70 % – земля сільськогосподарського призначення, розташована за межами населених пунктів. Із них 32 млн га розпайовано, проте ще 10,5 млн га залишаються й досі державними.

Зазначимо, що раніше органи місцевого самоврядування управляли землею лише в межах забудови, а всіма землями за межами населених пунктів централізовано займалася Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру – структура, яка належить до виконавчої влади. Органи місцевого самоврядування фактично мали вплив лише на 12 % власних територій і були позбавлені можливості ефективно планувати їх розвиток.

З 1 січня 2018 р. Урядом України було прийнято Розпорядження «Про передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад». Розпорядженням доручається Держгеокадастру розпочати з 1 лютого 2018 р. передачу всіх земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності в комунальну власність відповідних об'єднаних територіальних громад, крім тих земельних ділянок, які не можуть бути передані в комунальну власність. Якщо земельні ділянки не сформовані, Держгеокадастру доручено забезпечити їх формування шляхом інвентаризації.

Відтепер передача таких земельних ділянок у користування (винятково шляхом проведення аукціонів) або у власність буде здійснюватися тільки за погодженням з ОТГ та після прийняття ними рішення відповідно до ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Передача земель у власність ОТГ відбувається за заявницьким принципом, тобто процедура розпочинається з моменту подання ОТГ заяви до відповідного обласного управління Держгеокадастру. Тому це не може відбуватися синхронно, і дата набуття у власність земель поза межами населених пунктів у кожної громади буде різною

У 2017 р. бюджетні надходження об'єднаних громад від плати за землю зросли на 20% – до 1,4 млрд грн. Завдяки рішенням Уряду України надходження зможуть суттєво збільшитись, адже у розпорядження ОТГ може перейти до 7,2 млн га, із яких 2,5 млн га ще не розподілені між користувачами. Податкові надходження за використання земель, що знаходяться поза межами населених пунктів, можуть становити до 10% бюджетних надходжень об'єднаних територіальних громад.

У свою чергу, ОТГ зможуть реалізувати різноманітні інфраструктурні, промислові, рекреаційні та фермерські проекти, зокрема з розвитку тваринництва. Слід зазначити про неодноразові випадки втрати інвестора через неузгодженість питань щодо землекористування з Держгеокадастром.

Кооперація підприємницьких структур, освітніх і наукових установ як форма взаємодії комерційних структур і державних установ є організаційно-економічною формою державно-приватної підтримки інноваційного аграрного підприємництва на основі кластерного підходу. Так, у 2007 р. в Полтавській області запрацював проєкт кластера для виробників екологічної продукції, яким передбачено інспектування і контроль виробництва екопродуктів. Тим виробництвам, які пройшли інспекцію, видається спеціальний сертифікат, що підтверджує якість впроваджених екотехнологій.

Сертифікованим підприємствам допомагають реалізувати продукцію за цінами вище ринкових. Деякі з підприємств почали процедуру міжнародної сертифікації, що дасть їм змогу поставляти вироблену продукцію за кордоном.

Одним із напрямків соціального партнерства аграрних підприємницьких структур з органами влади різних рівнів, громадськими й некомерційними об'єднаннями є розвиток програми шкільного харчування. Станом на 2016 р. різні за

формою програми шкільного харчування реалізуються понад 130 країнах світу. Головним завданням більшості з них є забезпечення учнів повноцінним гарячим харчуванням, приготованим з місцевої сировини [1].

З економічного погляду, навчальні заклади, що забезпечують школярів харчуванням, охоплюють досить ємний ринок збуту продовольчих продуктів і сільськогосподарської сировини. Адже діти становлять приблизно 10% населення країни. Якщо порівняти обсяги щоденного споживання продуктів навчальнимикладами із ресторанами й а іншими установами громадського харчування, особливо в сільській місцевості, то перші суттєво перевершують їх за своїми обсягами і забезпечують гарантований ринок.

У країнах світу дотримують різних схем організації подібних взаємин. Більшість сучасних програм, орієнтованих на взаємовигідні відносини держави, місцевих органів влади і фермерів, спираються на «бразильську модель». У п'ятдесятих роках минулого століття уряд цієї країни централізовано закуповував продукти шкільного харчування для подальшого поширення в регіонах, у першу чергу сухе молоко та інші продукти харчування тривалого зберігання. На базі цієї програми державних закупівель у 2009 р. прийнято закон, який зобов'язав бразильські муніципалітети витратити не менше 30 % із виділеного бюджету на закупівлю продуктів харчування у місцевих фермерів. Отже, ефект дії аналізованої програми не обмежується тим, що діти отримують на постійній основі здорове шкільне харчування [2]. Не менш важливо, що до процесу забезпечення продуктами залучено приблизно 4 млн малих фермерських господарств. Сучасна програма шкільного харчування у Бразилії є ефективним інструментом розвитку малих фермерських господарств і, в кінцевому підсумку, покращення їх матеріального добробуту. Слід зазначити, що перша закупівля у сімейного фермерського господарства біля столиці відбулася лише в 2012 р. – через три роки після прийняття закону. Причина криється в тому, що в околицях міста розташована обмежена кількість фермерських господарств [3]. На нашу думку, «бразильська модель» наочно доводить, що в економічно слабких країнах закупівля продукції

безпосередньо у сімейних фермерських господарств може бути істотним внеском у боротьбу з бідністю в сільських районах. Позитивний досвід розглянутої нами моделі є стимулом для інших країн-учасниць орієнтувати державні програми підтримки на забезпечення розвитку сільського господарства, поліпшення знань і здоров'я школярів, збільшення позитивних ефектів для численних учасників взаємин у межах проекту.

Вважаємо, що подібні програми доцільно запровадити і в ОТГ України. З цією метою на законодавчому рівні необхідно організувати закупівлю продуктів харчування для дітей дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладів та в закладах для громадян, що потребують соціальної допомоги й реабілітації державної та комунальної власності, на яку не поширюватиметься положення Закону України «Про здійснення державних закупівель». Одночасно, на відповідних замовників в особі представників виконавчого органу ОТГ покласти обов'язок закуповувати продукти харчування за цінами, що не перевищують поточні офіційні середньостатистичні ціни в регіоні.

На нашу думку, запровадження такої співпраці між фермерськими господарствами і місцевими органами влади принесуть певні позитивні моменти для всіх зацікавлених у цій угоді сторін, зокрема: формується раціональна система ціноутворення й оплати, оскільки із взаємовідносин виключаються торгово-посередницькі структури; створюються можливості збільшення виробництва, що в перспективі приведе до підвищення рівня життя членів домогосподарств, а в глобальному плані – до підвищення рівня життя в країні.

Список використаних джерел:

1. Школы как система улучшения питания. Продовольствие и питание в школах. URL: <https://www.unscn.org/uploads/web/news/document/School-Paper-RU-WEB.pdf> (дата звернення: 08.12.2019).

2. Программы школьного питания способствуют укреплению здоровья, повышению уровня образования и развитию. URL: <http://www.fao.org/publications/highlights-detail/ru/c/1107079/> (дата звернення: 09.12.2019).

3. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80/stru> (дата звернення: 09.12.2019).

Левченко А.Ю.,
*здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Євроінтеграція для України є цивілізаційним вибором, є однією із ключових вимог Революції гідності і у системі зовнішньополітичних пріоритетів нашої країни вона займає особливе місце.

Європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, можливість залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій у країну, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Україна, як невід’ємна частина Європи, на даний момент орієнтується на існуючу у провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

На сучасному етапі розвитку європейська інтеграція представляє собою широкомасштабні процеси, які залучають до їх реалізації наднаціональний, міжурядовий, регіональний і місцевий рівні управління, а також мобілізують міжінституційні і міжособистісні відносини. Різностороннє співробітництво з Євросоюзом на сьогоднішній день в повній мірі відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України і є одним з основних практичних засобів формування

ефективної відкритої економіки.

Відродження й новий погляд на проблему євроінтеграції України започаткували і продовжують розвивати такі вчені, як В. Андрійко, А. Гальчинський, О. Чувардинський, М. Якуб'як; проблему регіональної інтеграції досліджували ряд українських вчених і фахівців-практиків, зокрема: І. Бураковський, В. Геєць, А. Гончарук, І. Кліменко, Д. Ляпін, В. Мовчан, Н. Ничай, І. П'ятницький, О. Федірко; питання вступу України в ЄС цікавило багатьох авторів: Е. Вілсон, М. Горинь, П. Рудяков та О. Ковальова. Не зважаючи на те, що європейська інтеграція сьогодні уявляє собою широкомасштабні процеси, ще не зовсім досконало досліджено плюси та мінуси від вступу в європейський простір для економіки взагалі. Таким чином, питання євроінтеграції України залишається актуальним, що і зумовило вибір теми курсової роботи.

Метою даного дослідження є аналіз перспектив здійснення інтеграційних процесів та їх вплив на розвиток регіональної економіки України.

У процесі написання курсової роботи були використані такі методи наукового дослідження: діалектичний метод пізнання; логічний та формально-логічний методи; метод порівняння, узагальнення, систематизації та синтезу, статистичний і порівняльний аналізи (при аналізі показників соціально-економічного розвитку України та показників її міжнародної торгівлі, в т.ч. – з країнами ЄС).

У процесі написання курсової роботи нами досліджено сучасний стан інтеграційних процесів у найбільших союзах – ЄС, НАФТА, СОТ, НАТО, проаналізовано можливі сценарії та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції та висвітлено питання впливу інтеграційних процесів на модернізацію регіональної економічної політики.

Під поняттям міжнародна економічна інтеграція розуміють процес господарсько-політичного об'єднання країн на основі розвитку глибоких стійких взаємозв'язків і розподілу праці між національними економіками, взаємодії їх виробничих структур на різних рівнях і в різних формах [1, с. 12].

У процесі написання курсової роботи нами було досліджено особливості інтеграційних процесів у найбільших союзах ЄС,

НАФТА, СОТ, НАТО, розглянемо можливі сценарії та стратегії розвитку України в умовах євроінтеграції та проаналізуємо вплив інтеграційних процесів на модернізацію регіональної економічної політики.

Україну на шляху євроінтеграції чекають як перспективи, так і певні проблеми, подолання яких повинне бути закладене в Стратегії євроінтеграції країни – її вступу до ЄС [2].

Інтеграційний вплив на регіональну економічну політику також пов'язано із зовнішніми взаємодіями регіонів різного рівня розвитку із залученням зовнішнього капіталу і низкою специфічних внутрішніх факторів.

Список використаних джерел:

1. Євроекономічна інтеграція : навчальний посібник / Л.І. Михайлова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 136 с.
2. Калина М.С. Євроінтеграційна політика України в контексті розширення Європейського Союзу. *Національна академія державного управління при Президентові України* : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/pol-prav/05kmsrjs.pdf> (дата звернення: 21.11.2019).

Пиляк І.І.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Подальший соціально-економічний розвиток України та інформатизація суспільства залежать від того, якою мірою будуть задіяні інтелектуальні та творчі можливості регіонального розвитку зокрема у Львівській та Миколаївській областях. Це

обумовлює необхідність нагромадження інфраструктурного потенціалу освіти, котрий створює конкретні умови і можливості для формування висококваліфікованих кадрів.

В умовах сьогодення особливої актуальності набуває проблема функціонування закладів освіти на регіональному рівні з метою задоволення потреб регіону в кваліфікованих кадрах з урахуванням структури розвитку економіки.

Ефективне функціонування економіки жодної країни не може відбутися без розвинутої системи зовнішньоекономічних зв'язків.

Інтеграція національної економіки в систему світових господарських процесів позитивно впливає на розвиток економіки країни, сприяє раціональному використанню природно-сировинних ресурсів, ліквідації дефіциту окремих товарів, а відтак і підвищенню рівня життя населення.

Тому актуальним є дослідження сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності на рівні областей та визначення напрямів її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав що, управління, регулювання та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності України та регіону досліджувалися багатьма вченими, такими як: І.Т. Кіщак, В.М. Дьоміна, А.А. Мазаракі, Л.В. Назарова та ін. Проте, теоретична і практична Сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності Миколаївської області необхідність вирішення проблеми розвитку сучасної зовнішньоекономічної діяльності регіону обумовлює доцільність проведення окремого дослідження [1].

Важливо зазначити, що основні макроекономічні показники України порівняно з аналогічними регіональними показниками характеризують відсутність позитивної динаміки у економіці, але залучення іноземних траншів від Європейського Союзу, введення особливого статусу для прикордонних регіонів, зниження оподаткування на експортну продукцію, заходи монетарної політики, спрямовані на стабілізацію вітчизняної валюти забезпечать стабілізацію індексів економічної та промислової активності, що позитивно відобразиться на соціальному становищі населення.

Товарна структура зовнішньої торгівлі Миколаївської області протягом десятиріччя практично не змінилася, незмінною лишилася й номенклатура товарів, які забезпечують основну частину валютних доходів. У цілому структура експорту та імпорту охоплює багато видів національних товарів, але список товарів, на які припадають основні обсяги валюти, налічує не більше десяти позицій: метали, товари хімічної промисловості, добрива, деякі види продукції харчової промисловості.

Успішній зовнішньоекономічної діяльності регіону перешкоджають відомі загальнонаціональні проблеми: відсутність національної експортної стратегії, неефективна державна підтримка експортерів; недостатній рівень доступу українських товарів і послуг до зовнішніх ринків; недостатня ефективність і координування залучення й використання зовнішньої допомоги, інші політичні та економічні ризики. В області проблемними питаннями залишаються неефективні заходи підтримки та стимулювання збільшення обсягів експорту, притоку іноземних інвестицій, розвитку міжрегіонального співробітництва, зокрема її економічної складової, скасування пільгового режиму оподаткування в спеціальній економічній зоні

«Миколаїв», обмежений доступ до програм та ініціатив Європейського Союзу в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства Європейської політики сусідства

Якщо порівняти фундаментальну основу для розвитку спеціальній економічній зоні у Львівській та Миколаївській областях перевагою Львівської області відносно людських ресурсів є велика кількість спеціалістів, проте вона нівелюється відсутністю ділових навичок та відірваністю освіти від практичних потреб бізнесу. Львівська область має високо розвинуту хімічну промисловість, приладобудування, унікальні розробки у галузі нанотехнологій та біотехнологій, проте малий доступ до сучасного обладнання та інформації про наявні технології у світі [2]. У області багато рекламних, юридичних, маркетингових компаній, проте їхні послуги є досить дорогими і часто низькопрофесійними.

На нашу думку в економіці аналізованих областей не все так добре, тому що в порівнянні з іншими регіонами, відсутня

розвинена економічна динаміка. У регіонах потрібно покращити планування та фінансування розвитку.

Список використаних джерел:

1. Сімків Л.Є. Особливості формування регіональної політики у Миколаєві період трансформаційних перетворень. *Науковий вісник ІФНТУНГ*. 2014. №1(9). С.96-102.

2. Шульц С. Економічний простір Львову : формування, структурування та управління. Львів : ІРДНАМ України, 2010. 408 с.

Рукавиця О.Ю.

*здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія*

Науковий керівник: Мирна О.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Полтавської державної аграрної академії,

м. Полтава, Україна

ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ

Ініціатором та основним агентом змін зазвичай виступає держава, що визначає стратегії, цілі перетворень та кроки їхньої реалізації. Разом з тим події 2005 року та 2014 року підтверджують тезу про те, що український соціум певною мірою формується як суспільно-політичний організм, який вимагає співпраці з суспільством та бізнесом. Причому надії влади щодо побудови економіки пов'язано з бізнесом, а розв'язання соціально-економічних проблем – із суспільними інститутами. Відтак, влада має запропонувати систему, нові ідеї, нові форми суспільного та політичного життя, які б гарантували можливості самовдосконалення суспільству та бізнесу задля розвитку держави. Зацікавленість у пошуку сучасних форм взаємодії влади та бізнесу визначається неефективною діяльністю державних підприємств, вимогами суспільства щодо якості життя, розши-

рення можливостей для розвитку, отримання послуг тощо. Виходячи з вищезазначеного, означена тема є вкрай актуальною.

Метою є визначення інструментів взаємодії влади та бізнесу та з'ясування можливостей їхнього використання в Україні.

Взаємодія влади та бізнесу має розгортатись з огляду на кілька тверджень. Відповідно до бази даних МВФ щодо розвитку країн з 1993 року по 2013 рік, Україна за динамікою ВВП посідає «почесне» останнє – 166-те місце. Україна стоїть на передостанньому місці серед європейських країн за душевим ВВП (бідніше лише Молдова), на першому – за корумпованістю (за рейтингом Transparency International) та на першому місці в Європі за рівнем економічної несвободи [9].

З'ясування інструментів у взаємодії влади та бізнесу має базуватись на стратегічних пріоритетах розвитку держави, що, зазвичай, визначаються в посланнях президента, стратегіях тощо. Станом на 12 січня 2015 року рух уперед має здійснюватися, зокрема, за вектором розвитку, що передбачає відновлення макроекономічної стабільності, забезпечення стійкого зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності та прозорої податкової системи [8].

Вважаємо, що реалізація визначених керівництвом країни завдань можлива, якщо налагодити постійний діалог між бізнесом і владою. При цьому каналами зворотного зв'язку, посередниками мають виступати бізнес-асоціації, що є формою самоорганізації ділового співтовариства, уособлюють інтереси суб'єктів підприємництва та мають впливати на рішення органів влади щодо створення сприятливих умов для розвитку бізнесу.

Окреме місце серед таких асоціацій посідає Торговельно-промислова палата України (далі – ТППУ). Відповідно до Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» [4], це є недержавна неприбуткова самокерована організація, яка на добровільних началах об'єднує юридичних осіб та громадян України, зареєстрованих як підприємці, а також їхні об'єднання (близько 10 тис. господарських суб'єктів усіх форм власності). Головні завдання ТППУ – створення сприятливих умов для підприємницької діяльності, сприяння всебічному розвитку науково-технічних та торговельних зв'язків між українськими

підприємцями та їхніми закордонними партнерами, представлення інтересів її членів з питань господарської діяльності як в Україні, так і поза її межами. Ст. 3 зазначеного Закону серед завдань ТППУ також визначає взаємодію між суб'єктами підприємницької діяльності, координацію їхніх взаємовідносин із державою в особі її органів. Ст. 4 цього Закону зазначає, що державні органи сприяють торговельно-промисловим палатам у виконанні ними статутних завдань, а також, що відповідні державні органи здійснюють контроль і нагляд за діяльністю торговельно-промислових палат у межах своїх повноважень відповідно до законодавства.

Отже, у законодавстві чітко не визначено, яким чином, виступаючи однією з потужних громадських організацій країни, об'єднання підприємців у змозі легітимно лобіювати та захищати свої інтереси.

Демократичні перетворення в Україні вимагають від влади пошуку нових форм взаємодії влади і бізнесу, якими могли б стати: створення громадських рад підприємців, що здійснювали б експертизу законопроектів і рішень органів влади, визначення механізмів урахування результатів громадської експертизи в нормативно-правових актах.

Одним із напрямів розвитку підприємницької діяльності та формування оптимальних взаємовигідних відносин між державною та суб'єктами підприємницької діяльності є інститут спеціальних (вільних) економічних зон, що формуються на територіях з унікальними перевагами. Метою створення спеціальних (вільних) економічних зон є [3] залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, постачання на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення й упровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально- економічного розвитку України.

Такий інструмент, як запровадження спеціальних режимів інвестиційної діяльності, на наш погляд, сприяє стимулюванню прискореного розвитку територій з унікальними (технологічними, природними тощо) перевагами.

Відіграє суттєву роль у соціально-економічному розвитку, забезпечує зайнятість та високу активність населення у населених пунктах малий і середній бізнес. Як відзначають науковці, для регіонів з високими показниками стану та позитивною динамікою зростання та розвитку малого та середнього бізнесу характерні такі риси: активність регіональної влади щодо стимулювання, підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва; позитивне оцінювання з боку підприємців заходів щодо створення сприятливих умов для становлення, функціонування та розвитку бізнесу; активна участь громадських об'єднань підприємців у створенні та розвитку регіональної інфраструктури стимулювання, підтримки підприємництва, соціальне партнерство влади та бізнесу; різнобічна селективна підтримка малого та середнього підприємництва у пріоритетних для регіону областях, що відповідають стратегічним пріоритетам, цілям та завданням регіону, системна підтримка інноваційних та високотехнологічних кампаній; проведення регіональних, державних та міжнародних конкурсів, виставок та інших заходів; високий рівень інформатизації, представленість в Internet-мережі [1, с. 162].

По-друге, реалізація ідей трансформації системи влади, закладених у змінах до Конституції України, можлива не лише завдяки формуванню нових об'єднаних громад, проведенню місцевих виборів, формуванню виконкомів рад у новому форматі, а й за умови стабільного поповнення місцевих бюджетів, поживлення підприємницької діяльності на територіях через створення умов для бізнесу.

Особливої уваги заслуговують підприємства малого бізнесу, враховуючи їхню особливу значущість для місцевих жителів, адже ці підприємства пропонують товари та послуги безпосередньо для місцевого населення, забезпечують зайнятість та надходження до місцевого бюджету. Тому особливу роль відіграє взаємодія всіх представників влади в населених пунктах стосовно надання органами місцевого самоврядування дозволів на ведення господарської діяльності.

Велике значення в цьому процесі сьогодні відіграють центри надання адміністративних послуг. Наприклад, Центр надання

адміністративних послуг міста Харкова – це постійнодіючий робочий орган Харківської міської ради, у якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг (у м. Харкові це 24 місцевих та 16 регіональних підрозділів дозвільних органів). Його основними принципами роботи є: орієнтація на суб'єкта звернення; відкритість, прозорість та зрозумілість процедур; запобігання корупційним діям, ліквідація посередницьких послуг; забезпечення вільного доступу суб'єктів звернення до інформації про стан розгляду звернень; оперативність у вирішенні питань; забезпечення рівності прав всіх суб'єктів звернення.

Підвищення ефективності та якості роботи центрів надання адміністративних послуг через прискорення оформлення дозвільної документації, безумовно, сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу в населених пунктах.

Підприємницька діяльність у багатьох випадках передбачає оренду приміщень. Діяльність місцевої влади щодо залучення підприємців має полягати, зокрема, у пошуку та підготовці приміщень муніципальної власності до здачі в оренду, що має за мету їхнє ефективне використання, утримання, а також поповнення таким чином місцевого бюджету.

Податкові процедури мають бути прозорими та простими, зрозумілими та легко вживаними будь-яким підприємством та підприємцем. Прозорість вимагає необхідності висвітлення всіх законів та їхніх роз'яснень, безкоштовне розповсюдження документів, що описують податкові зобов'язання для підприємств, що діють та відкриваються. У сучасних економічних умовах це можливе лише завдяки мережі Internet та повсякденній діяльності влади, що має дбати про залучення бізнесу до економічного розвитку території. Система, за якої підприємці не мають чіткого уявлення про те, якими є їхні податкові обов'язки, породжує корупцію, викликає непотрібні витрати, створюючи необхідність у консультантах, що допомагають працювати в рамках закону. Спрощені процедури, навпаки, полегшують підприємству виконання податкових зобов'язань.

Позиціонування місцевої влади в європейському просторі та визнання європейськими інституціями її діяльності щодо

покращання відносин між країнами та громадянами Європи, розповсюдження ідеї єдиної Європи сприяє побудові міжнародних економічних відносин. Місто Харків – перше та єдине місто в Україні, що володіє повним комплектом нагород Ради Європи: Дипломом, Почесним Прапором, Таблицею Європи та Призом Європи.

Отримання європейських нагород не тільки значно підвищує статус міста, а й відкриває широкі можливості в галузі співробітництва з перспективними містами та регіонами, а також з міжнародними організаціями та фондами.

По-третє, розвиток відносин між владою та бізнесом має стати постійною складовою діяльності влади, виходячи з розуміння необхідності вкладання величезних ресурсів в інфраструктуру населених пунктів та недостатності обсягів бюджетного фінансування. З поступовою передачею повноважень на території та фінансовою децентралізацією обсяги централізованого бюджетного фінансування населених пунктів природно будуть зменшуватись. Регулювання господарських процесів на рівні населених пунктів зумовлено вимогою реалізації державної політики на територіях, у т. ч. органами місцевого самоврядування, а також потребою вирішення проблем недостатності ресурсів на містах. Зокрема, це стосується ресурсів розвитку та технічного вдосконалення муніципальної інфраструктури, вирішення питань технологічної та екологічної безпеки роботи соціально значущих об'єктів, формування прозорих відносин на ринку комунальних послуг. У таких умовах перспективною формою реалізації інфраструктурних проєктів виступає державно-приватне партнерство, яке можна розглядати як дієвий механізм підвищення ефективності державних інвестицій за рахунок залучення капіталу та управлінського досвіду приватного бізнесу. У його рамках цікавим інструментом здається фінансовий лізинг, що об'єднує всі елементи зовнішньоторгівельних, кредитних та інвестиційних операцій. Сьогодні в європейських країнах 25–30 % інвестицій припадає на лізингові операції. Фінансовий лізинг в Україні – це вид цивільно-правових відносин, що виникають за договором фінансового лізингу. Відповідно до договору особа набуває у власність річ у

продавця (постачальника) та здійснює йому періодичні платежі протягом строку дії договору. Для органів місцевого самоврядування, які шукають можливість оновлення та розширення парку міського комунального електротранспорту, реалізації інфраструктурних проектів за відсутності оборотних та бюджетних коштів, лізинг є реальною можливістю вирішення цих проблем, оскільки такі договори укладаються на тривалий строк (п'ять-сім років). Причому Закон України «Про фінансовий лізинг» (ст. 8) [5] надає можливість у подальшому викупити необхідний для міста об'єкт.

Слід зазначити, що жорстке виконання договорів сприяє побудові довгострокових стабільних відносин інвесторів та місцевої влади, формуванню її позитивного іміджу в бізнес-середовищі. Подібні договори лізингу щодо міського транспорту було укладено в містах України – Луганську, Дніпропетровську, Харкові. Зрештою, відносини влади і бізнесу вважаються вкрай важливими з огляду на те, що власне його представники (середній клас) є основою громадянського суспільства, його каркасом, що здатен нести соціальну, фінансову, моральну, політичну відповідальність за вчинені дії.

Перспективами подальших розвідок мають стати практичне опрацювання означених інструментів взаємодії влади та бізнесу та економічне оцінювання їхнього впливу на розвиток територій.

Список використаних джерел:

1. Бизнес и власть в России: теория и практика взаимодействия : монография / науч. ред. и рук. авт. кол. А. Н. Шохин ; Нац. исслед. ун-т «Высш. шк. экономики». Москва : ИД Высш. шк. экономики, 2011. 349 с.

2. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку. *Юридичний журнал*. 2006. № 3. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id =2192> (дата звернення 01.12.2019).

3. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України, редакція від 17.02.2006 р. № 2673-ХІІ / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 676.

4. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України, редакція від 01.01.2016 р. № 671/97-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 13. Ст. 52.

5. Про фінансовий лізинг : Закон України, редакція від 16.01.2004 р. № 723/97-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 16. Ст. 68.

6. Рішення «Про внесення змін до рішення 4-ї сесії Харківської міської ради 6-го скликання від 12 січня 2011 р. № 126/11 «Про врегулювання питань справляння податків на території міста Харкова відповідно до норм Податкового кодексу України». URL: http://izvestia.kharkov.ua/content/documents/11791/1179002/files/06_oficialnoye%20prilojenie-1.pdf (дата звернення 19.11.2019).

7. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів : національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с.

8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 21.11.2019).

9. Федорін В. Економіка популізму. *Економічна правда*. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/10/1/561862/> (дата звернення: 29.11.2019).

Сасенко О.П.,

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Сільське господарство України забезпечує помітний вклад у формування ВВП, його частка у 2018 р. становила близько 13% [1], але при цьому рівень життя сільських мешканців, зайнятих в аграрному виробництві або проживаючих на території ведення

аграрними підприємствами господарської діяльності, є порівняно нижчим [2]. Негативні демографічні процеси в сільській місцевості і складніші умови ведення аграрного бізнесу обумовлюють необхідність державної підтримки аграрної сфери і сільського розвитку і пріоритетність цих напрямів державної політики. Певну частину функцій щодо підтримки сільського розвитку і аграрного виробництва можуть виконувати також і органи місцевого самоврядування.

З метою осучаснення підходів щодо формування та реалізації державної аграрної політики у 2018 р. до Верховної Ради України було направлено проект закону № 8171 «Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» [3], в якому визначені основні пріоритети державної політики. Законопроектом передбачено, що кошти на реалізацію державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку будуть виділятися із державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законом. Таким чином, повноваження органів місцевого самоврядування не обмежуються лише забезпеченням життєдіяльності місцевого населення, а поширюються й на підтримку місцевого господарського життя, що є логічним, виходячи з їх відповідальності за створення робочих місць.

І хоча законопроект був відхилений, зазначені в ньому пріоритети аграрної політики залишаються актуальними і є орієнтирами у прийнятті рішень щодо видатків місцевих бюджетів у рамках чинного законодавства. Так, наприклад, стимулювання розвитку малих виробників сільськогосподарської продукції привертає все більше уваги в планах соціально-економічного розвитку територіальних громад, оскільки це дозволяє частково вирішити проблему самозайнятості населення. У Полтавській області обласна дорадча сільськогосподарська служба проводить навчальні заходи для представників місцевих органів влади щодо створення, діяльності та оподаткування сімейних фермерських господарств, які користуються популярністю і свідчать про існування запиту на створення сільськогосподарських місцевих бізнесів, орієнтованих на локальні ринки.

Слід також звернути увагу, що такі, виписані в

законопроекти, пріоритетні напрями державної аграрної політики, як: забезпечення захисту прав та інтересів землевласників і землекористувачів; забезпечення захисту довкілля від негативного впливу сільськогосподарської діяльності та ефективного управління природними ресурсами; підвищення рівня зайнятості сільського населення і мінімізація соціального виключення у сільській місцевості; підвищення стандартів якості життя у сільській місцевості [3] і за чинним законодавством складають значну частку повноважень органів місцевого самоврядування та територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади. Усі територіальні громади (у першу чергу об'єднані територіальні громади (ОТГ)) співпрацюють з Центрами або Бюро надання безоплатної вторинної правової допомоги в царині земельного права, особливо важливою така співпраця стала з розширенням повноважень органів місцевого самоврядування щодо управління землями державної власності, що знаходяться за межами населених пунктів.

На нашу думку, саме зараз органами місцевого самоврядування має розроблятися низка заходів щодо створення умов для господарської діяльності населення як механізм запобігання подальшому знелюдненню сільських територій і поліпшення добробуту населення за рахунок отримання доходу від самозайнятості. До цих заходів доцільно включити, крім навчання у різних формах, надання юридичної допомоги конкретним особам, які хочуть започаткувати бізнес; допомогу у складанні бізнес-планів та (за потреби) у написанні проектних заявок; спрощення доступу до місцевих ресурсів за умови дотримання природоохоронних заходів; проведення конкурсів місцевих підприємців з наданням грантів на підтримку сімейного бізнесу; надання допомоги для стажування за кордоном; компенсації за навчання дітей сімей фермерів, які повернулися на роботу в конкретний населений пункт тощо.

Зазначені пропозиції сприятимуть досягненню цілей державної аграрної політики, а саме: «зайнятості населення, забезпечення цільового фінансування програм перекваліфікації та професійного розвитку трудових ресурсів, стимулювання трудової міграції до сільської місцевості, удосконалення

соціальної сфери, в тому числі житлового будівництва, охорони здоров'я та охорони довкілля» [3], які тривалий час залишатимуться актуальними.

Список використаних джерел:

1. Валовий внутрішній продукт у 2010-2018 рр. / Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України ; за заг. ред В. Мазярчука. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/gdp2010-2018.pdf> (дата звернення: 10.12.2019).

2. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2017 р. (За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). *Статистичний збірник*. Частина I. Київ, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_pdf.pdf (дата звернення: 10.12.2019).

3. Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку : проект Закону України від 21.03.2018 № 8171. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6AZ00I.html (дата звернення: 10.12.2019).

СЕКЦІЯ 5 ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Кириленко А.О.,
*здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія*
Науковий керівник: Мирна О.В.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна*

СТРУКТУРА БЮДЖЕТУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Основою розвинутої держави є територіальні громади, які фінансово незалежні. Вони здатні забезпечити суспільні послуги місцевому населенню на належному рівні. На даний час в Україні проходять демократичні перетворення та формування громадянського суспільства. Саме з реформування місцевого самоврядування розпочались зміни в Бюджетному та Податковому кодексах.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р, вона передбачає створення законодавчої бази діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на новій територіальній основі з визначенням повноважень та їх ресурсного забезпечення.

В рамках її реалізації прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». У 2015 році відбулися перші вибори до тільки що новостворених ОТГ. За результатами виборів до місцевих рад станом на 2015-2016 роки сформовано 366 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), тому аналіз реалізації реформи децентралізації є досить актуальним для реальних змін фінансового стану місцевих громад.

Основними особливостями формування бюджетів ОТГ є:

По-перше, бюджети ОТГ мають міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Законом про державний бюджет на плановий рік цим бюджетам затверджуються обсяги міжбюджетних трансфертів. Це - базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів тощо (статті 97, 99, 100, 102, 103-2, 103-4 і 108 Кодексу).

У 2016 році бюджетам ОТГ перераховано з державного бюджету 3,5 млрд гривень міжбюджетних трансфертів, а на 2017 рік передбачено 9,6 млрд гривень.

Наприклад, на 2017 рік місцевим бюджетам, які мають взаємовідносини з державним бюджетом (в тому числі бюджетам ОТГ), передбачено додаткову дотацію на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я і субвенцію на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Також слід зауважити, що бюджети громад, які не об'єдналися, не можуть отримувати міжбюджетні трансферти із державного бюджету.

По-друге, до бюджетів ОТГ, крім доходів, що отримували бюджети до їх об'єднання, зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб. Раніше такий податок зараховувався тільки до районного бюджету.

Перелік доходних джерел бюджетів ОТГ визначено статтями 64 (загальний фонд), 69-1 (спеціальний фонд) та 71 (бюджет розвитку) Кодексу.

Доходи бюджетів, що об'єдналися, за даними звітності зросли більше майже в три рази – з 0,9 млрд грн до 2,9 млрд гривень.

По-третє, крім видатків на здійснення самоврядних повноважень, за рахунок бюджетів ОТГ фінансуватимуться видатки, які делегуються державою їм на виконання, а саме: видатки на утримання закладів бюджетної сфери – культури, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, фізичної культури та спорту (перелік видатків визначено ст. 71, 89 і 91 Кодексу).

Джерелом фінансування видатків є як доходи, закріплені Кодексом за бюджетами ОТГ, так і міжбюджетні трансферти з державного бюджету (базова дотація, освітня та медична субвенції, інші дотації та субвенції).

Для стимулювання подальшого формування ОТГ є низка питань, які потребують законодавчого врегулювання, серед них такі як:

1) Урегулювання питання зміни меж районів у разі об'єднання територіальних громад сусідніх рад, межі юрисдикції яких розміщені в сусідніх районах.

2) Визначення прийнятої процедури приєднання територіальних громад до вже утворених спроможних ОТГ.

3) Передачу земель державної власності за межами населених пунктів у власність ОТГ і визначення порядку такої передачі.

4) Наділення органів місцевого самоврядування ОТГ повноваженнями щодо розпорядження землями державної власності за межами населених пунктів.

5) Визначення механізмів здійснення державного контролю за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування Конституції та законам України.

Більша частина надходження в ОТГ – це є власні надходження, що підкреслює фінансову самостійність та автономність використання коштів. Також об'єднання громад у разі збільшило бюджетне забезпечення жителів.

Загалом, фінансова самостійність є поштовхом для розбудови енергетичної, транспортної і соціальної інфраструктури, що має легкий доступ до отримання якісних послуг, чого заслуговує кожен, сплачуючи податкові платежі.

Список використаних джерел:

1. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад. *Gov.ua* : державні сайти України. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/3958> (дата звернення: 29.11.2019).

2. Проць В. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад на прикладі Волинської області. *Економічний часопис Східноєвропейського національного*

університету імені Лесі Українки. 2017. №4. С. 102-109.

3. Бочі А. Прихований клондайк: як розкрити потенціал бюджетів об'єднаних територіальних громад. *Vox Ukraine* : веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/uk/prihovanij-klondajk-yak-rozkriti-potentsial-byudzhetiv-ob-yednanih-teritorialnih-gromad/> (дата звернення: 29.11.2019).

Копішинська О.П.,
*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
професор кафедри інформаційних систем та технологій
Полтавської державної аграрної академії*
Ухналь Л.В.,
*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЦІЛЮВИХ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ СІЛЬГОСПВИРОБНИКІВ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Частка агровиробництва в структурі ВВП України наразі становить близько 18%, цей показник постійно збільшується і може досягти 25% в разі продовження державної підтримки агровиробництв [1]. Потужний агросектор – запорука власної продовольчої безпеки, утримання лідируючих позицій в світовій торгівлі, а головне – основа розвитку сільських територій, які поступово відновлюється. Щороку держава при складанні Держбюджету передбачає виділення коштів на фінансування програм підтримки розвитку АПК за певними напрямками [2]: фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів; фінансова підтримка розвитку фермерських господарств; державна підтримка розвитку, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними; надання кредитів фермерським господарствам; державна підтримка галузі тваринництва; підтримка сільгосптоваровиробників.

Завданням даної роботи було дослідити вплив різних видів державної допомоги на результативні показники діяльності аграрних підприємств Полтавської області, які залежать від багатьох факторів. Між факторами існують складні взаємозв'язки, тому їхній вплив на результативну ознаку є комплексним, а не просто сумою ізольованих впливів. З метою дослідження впливу розмірів різних видів державного фінансування сільгоспвиробників у вигляді програм цільової підтримки та фондів кредитування на зміну результативних показників діяльності підприємств Полтавської області був застосований один із методів економіко-статистичного аналізу – кореляційно-регресійний аналіз, який дає змогу оцінити міру впливу на досліджуваний результативний показник кожного із уведених у модель факторів при фіксованому положенні на середньому рівні інших факторів, за умов, що аналітичні зв'язки не можуть бути задані у явному вигляді. Відомо, що залежності такого виду можуть бути описані багатофакторною лінійною виробничою функцією типу:

$$\hat{Y} = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_nX_n. \quad (1)$$

Основна задача багатофакторної виробничої регресії – це дослідження впливу основних виробничих факторів на результативний показник. За даними статистичної звітності про види і розміри державної підтримки по Україні за період 2013-2018 рр. було обрано певний відсоток використання коштів цільової підтримки сільгоспвиробників (фактор X_1) та зміни розмірів бюджетних фондів кредитування (X_2). В якості результативного показника (Y) розглядався сукупний чистий прибуток сільськогосподарських підприємств Полтавської області за цей же період [3].

Розрахунки проведено в середовищі табличного процесора Microsoft Excel із використанням вбудованих статистичних, математичних функцій та функцій обробки масивів даних за стандартною методикою: проведено перевірку мультиколінеарності факторів за методом Фаррара-Глобера, а також визначено парні коефіцієнти кореляції, які вказують

вплив окремих факторів на показник Y , тобто чистий прибуток сільськогосподарських підприємств Полтавської області.

За характеристикою парних коефіцієнтів кореляції виробничої регресії було визначено, що кожен із факторів має суттєвий вплив на чистий прибуток сільськогосподарських підприємств Полтавської області. Зокрема, відсоток цільової підтримки сільськогосподарського виробництва в структурі загальних видатків на підтримку сільськогосподарського виробництва, має коефіцієнт кореляції 0,87, що вказує на тісний зв'язок та прямий вплив цього фактора на чистий прибуток діяльності сільськогосподарських підприємств Полтавської області. Так само, розміри щорічних бюджетних фондів кредитування сільськогосподарського виробництва показують коефіцієнт кореляції 0,86, тобто зв'язок тісний та прямий вплив цього фактора на результативний показник.

Враховуючи, що визначені парні коефіцієнти кореляції виробничої регресії є досить високими, жоден із факторів не був виключений із подальшого аналізу багатафакторної регресійної моделі, аналіз та прогнозування чистого прибутку сільськогосподарських підприємств Полтавської області проведено за двома факторами.

У результаті обчислень багатафакторна виробнича лінійна регресія має вигляд:

$$Y_T = -1832,04 + 250,07X_1 - 0,31X_2 \quad (2)$$

Розглянемо більш детально статистичні коефіцієнти та параметри багатафакторної виробничої функції. Враховуючи, те що параметри рівняння обчислюють способом найменших квадратів, то маємо $a_0 = -1832,04$; $a_1 = 250,07$; $a_2 = -0,31$. Кожний коефіцієнт рівняння вказує на ступінь впливу відповідного фактора на результативний показник при фіксованому положенні решти факторів, тобто як зі зміною окремого фактора на одиницю змінюється результативний показник. Вільний член рівняння множинної регресії економічного змісту не має.

Отже, зі збільшенням цільової підтримки сільськогосподарського виробництва на 1% чистий прибуток сільськогосподарських підприємств збільшиться на 250,07

млн. грн, а зі зменшенням бюджетних фондів кредитування сільськогосподарського виробництва на 1 млн. грн результативний показник зменшиться на 0,31 млн. грн.

У результаті обробки даних отриманий загальний коефіцієнт детермінації 0,78. Загальний коефіцієнт детермінації говорить про тісний зв'язок між цими двома факторами та результативним показником – чистим прибутком сільськогосподарських підприємств Полтавської області, а також, що варіація результативного показника на 77,78% зумовлюється досліджуваними факторами, введеними в кореляційну модель. Це означає, що вибрані фактори суттєво впливають на досліджуваний показник – чистий прибуток сільськогосподарських підприємств Полтавської області.

Наступний етап – аналіз коефіцієнта еластичності, що розраховується для кожного із факторів. Коефіцієнт еластичності показує на скільки відсотків зміниться показник, тобто чистий прибуток сільськогосподарських підприємств Полтавської області, якщо фактор зміниться на 1 %.

Якщо цільова підтримка сільськогосподарського виробництва збільшиться на 1%, то чистий прибуток сільськогосподарських підприємств Полтавської області збільшиться на 1,14%, а якщо бюджетні фонди кредитування сільськогосподарського виробництва зменшаться на 1 %, то результативний показник зменшиться на 0,001 %.

Прогнозне значення чистого прибутку сільськогосподарських підприємств Полтавської області 2020 рік показує очікуваний розмір 13057,54 млн. грн за умови зростання цільової підтримки сільськогосподарського виробництва та бюджетних фондів кредитування сільськогосподарського виробництва до 59,60 % та 47,66 млн. грн відповідно. Слід зазначити, що визначення прогнозних значень цих факторів на 2020 рік проводилось за допомогою вбудованої статистичної функції ТЕНДЕНЦІЯ.

Таким чином, проаналізувавши коефіцієнт детермінації, парні коефіцієнти кореляції, частинні коефіцієнти кореляції, коефіцієнти еластичності можна дійти висновку, що вибрані фактори суттєво впливають на результативний показник –

чистий прибуток сільськогосподарських підприємств
Полтавської області.

Список використаних джерел:

1. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mozhemo-dovesti-dolyu-agrovirobnictva-do-25-vvp-volodimir-grojsman> (дата звернення: 07.12.2019).
2. Державна підтримка сільського господарства : урядові програми. URL : <https://dotacii2019.minagro.gov.ua/ua> (дата звернення: 08.12.2019).
3. Офіційний сайт головного управління статистики по Полтавській області. URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.12.2019).
4. Фінанси Полтавщини у 2016 році: статистичний збірник : Головне управління статистики у Полтавській області. Полтава, 2017. 118 с.

Кравцова Я.В.,

*здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія*

Науковий керівник: Мирна О.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Полтавської державної аграрної академії,

м. Полтава, Україна

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В сучасний період розвитку української державності, питання бюджетної децентралізації є досить актуальним, оскільки саме вона є однією з ключових перед умов для ефективної діяльності органів місцевої влади. Оптимальний перерозподіл повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та самоврядування це одне з найбільш проблемно актуальних питань у контексті

підвищення ефективності бюджетної системи України. Система бюджетних відносин, що раціонально побудована та збалансована є гарантією дієвості економічної та соціальної політики держави, адже від відповідного забезпечення перерозподілу значних фінансових ресурсів і від гнучкості способів їх використання у значній мірі залежить стабільність економічного розвитку країни.

Згідно «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [1], метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування через створення системи об'єднаних територіальних громад.

Фактичною основою для стимулювання громад до об'єднання та підвищення їхньої спроможності через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом є зміни в Бюджетному кодексі України (БКУ) [2]. У разі об'єднання такі громади наділяються повноваженнями та ресурсами, як у міст обласного значення.

Наразі фінансова спроможність ОТГ опирається на ресурси, що мають внутрішнє походження. Деякі ресурси (інвестиції, благодійна допомога) можуть бути водночас і внутрішніми, і зовнішніми. ОТГ також одержали доступ до інших зовнішніх фінансових ресурсів. Рада об'єднаної територіальної громади має право здійснювати місцеві запозичення до бюджету ОТГ – як внутрішні, так і зовнішні, в тому числі шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій. У багатьох ОТГ, де є чимало невирішених проблем, тільки за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів їх вирішити неможливо, тому варто задуматись про вихід на ринки запозичень, а також залучення інвестицій та інших ресурсів ззовні.

Для фінансування розвитку своєї громади місцеві органи влади можуть залучати кредитні ресурси. Кредитні джерела

фінансування місцевого соціально-економічного розвитку мають багато потенційних переваг (можливість отримати значні за обсягами фінансові ресурси, які можна повертати поступово протягом тривалого терміну, прискорення розбудови місцевої інфраструктури тощо), але й супроводжуються значними ризиками (можлива неуспішна реалізація проектів, збільшення боргового навантаження на місцевий бюджет та зменшення фінансування поточних видатків, тощо) та певними складнощами у підготовці документів (наприклад, у разі отримання кредиту від міжнародних фінансових організацій чи додаткових витрат на страхування проекту та його експертизу тощо).

До прикладів бюджетних ресурсів внутрішнього походження можна віднести надходження від податків та зборів, продажу та оренди об'єктів комунальної власності. Найвагомішим зовнішнім джерелом бюджетних коштів є Державний бюджет. Зокрема, до бюджетних надходжень зовнішнього характеру можуть бути віднесені цільові субвенції з Державного бюджету, у т. ч. в рамках виконання державних або регіональних цільових програм, інвестиційних проектів (програм), чи фінансування проектів ОТГ з Державного фонду регіонального розвитку.

Наступною групою ресурсів є – інвестиційні. У світовій практиці вироблено багато механізмів розподілу витрат і ризиків впровадження проектів у сфері місцевого соціально-економічного розвитку між публічним і приватним сектором, зокрема державно-приватне партнерство, податкові стимули для приватного сектору, концесія, місцеві гарантії тощо (таблиця 1).

В процесі бюджетної децентралізації важливим є забезпечення чіткого розмежування повноважень, відповідальностей органів влади різних рівнів і збільшення обсягу власних доходів бюджетів територіальних громад, а основним стратегічним завданням реалізації бюджетної децентралізації є забезпечення економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Завдяки багаторазовим оцінкам, визначено, що фінансова децентралізація має позитивний вплив на забезпечення громад фінансовими ресурсами.

Таблиця 1

Ресурси об'єднаних територіальних громад за умови нового перерозподілу публічних фінансів між рівнями влади

Податки:	Збори та платежі:	Інші доходи:
1. 60% ПДФО (головний податок, завдяки якому власні доходи в ОТГ зросли в 2–2,5 рази); 2. 25% екологічного податку; 3. 5 % акцизного податку з реалізації підакцизних товарів; 4. 100% єдиного податку; 5. 100% податку на прибуток підприємств комунальної власності (новий податок для ОТГ, який практично ще не надходить) ; 6. 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт)	1. державне мито; плата за надання адміністративних послуг; збір за паркування; 2. туристичний збір; орендна плата за користування майном у комунальній власності; рентні плати за користування надрами; 3. 50% грошових стягнень за шкоду довкіллю; 4. 75% коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва; 5. інше	1. різноманітні трансферти (базова дотація, освітня і медична субвенції, капітальні трансферти) – найбільший інтерес для ОТГ; 2. цільові та добровільні внески установ до місцевих фондів охорони довкілля; 3. надходження в рамках програм міжнародної технічної допомоги; 4. кошти пайової участі у розвитку інфраструктури; кошти від відчуження комунального майна; 5. кошти від реалізації безхазяйного майна; місцеві запозичення; 6. інше.

Джерело:[3]

А об'єднання територіальних громад є об'єктивно позитивним процесом для забезпечення їх сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Верховна Рада України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html> (дата звернення: 20.11.2019 р.).

2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII / Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2456-17 (дата звернення: 20.11.2019 р.).

3. Децентралізація влади. *Децентралізація дає можливості* : веб-сайт. URL: <http://decentralization.gov.ua/region> (дата звернення: 20.11.2019 р.).

Кусік Н.Б., Швець І.А.,
здобувачі вищої освіти СВО Бакалавр,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Кучменко В.О.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ ЯК ВАЖЛИВИЙ РЕСУРС МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Головним завданням державної влади будь-якої країни є забезпечення стійкого довготривалого економічного розвитку для того, щоб підвищити добробут населення та зміцнити потенціал розвитку майбутніх поколінь. Велика кількість уваги в сучасних умовах повинна приділятися широкому відтворенню бюджетних ресурсів, збільшенню доходів бюджету, зростанню фінансової бази бюджетних призначень.

Формами місцевих фінансів в Україні є фінанси територіальної громади (комунальні фінанси), фінанси області міста Київ, фінанси міст, фінанси районів (районів у місті), фінанси сіл, фінанси селищ. Для створення місцевих фінансів необхідно визначити межі між завданнями, які повинна вирішувати центральна рада, і ті завдання, які мають вирішувати місцеві органи влади. Місцеві фінанси формуються як самостійна складова фінансової системи держави.

Місцеві фінанси – це система формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, які забезпечують виконання місцевими органами влади покладених на них власних і делегованих функцій та завдань.

Важливим напрямом побудови місцевих фінансів є завдання, яке необхідно вирішувати центральним органам разом з тими галузями влади, яким доручено керувати місцевими фінансами.

Витрати, що закріплені за місцевими органами влади в межах їх компетенції поділяються обов'язкові і факультативні. Обов'язкові витрати здійснюються місцевими органами влади в обов'язковому порядку за переліком, визначеним законодавством України. Факультативні витрати: здійснюються місцевими органами влади на їх власний розсуд, на основі рішень, прийнятих урядом країни і відповідного законодавства. Для виконання делегованих повноважень орган, що їх визначає, передає органам місцевої влади відповідні фінансові ресурси, тобто компенсує витрати місцевим органам влади. Це положення закріплене в Європейській хартії про місцеве самоврядування і неухильно виконується в Україні [1].

Вагома роль у фінансуванні соціального розвитку, регулюванні економіки держави, сприянні швидкому розвитку ринкових відносин, забезпеченні макроекономічної стабільності в економіці відводиться бюджету.

Велика роль в економічному та соціальному розвитку регіону належить місцевим бюджетам. Вони є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, різноманітних молодіжних програм. Саме місцеві бюджети виділяють кошти соціальний захист та соціальне забезпечення населення, утримання притулків та дитячих закладів-інтернатів, допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим та незахищеним верствам населення. Тому місцевим бюджетам як важливій фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить вагоме місце в бюджетній системі держави.

Місцевий бюджет складається із надходжень і видатків на виконання функцій і завдань місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Доходи місцевих бюджетів використовуються органами місцевої влади для

забезпечення поточних і майбутніх завдань розвитку регіону. Видатки бюджету – це кошти, які спрямовуються на здійснення і заходів, що передбачені відповідним бюджетом [1].

Основні права та обов'язки місцевих органів самоврядування щодо формування і використання місцевих бюджетів передбачені Конституцією України, Бюджетним кодексом України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», законодавством про податкову систему України.

Отже, особливості формування доходів місцевих бюджетів полягають у розмежуванні кола повноважень між центральними та місцевими органами влади. Згідно з чинним законодавством, сфери діяльності та завдання органів місцевого самоврядування поділяються на власні та делеговані повноваження. Для того, щоб виконати власні завдання органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції самостійно визначають мінімальний обсяг фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року : постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. №1001. *Офіційний вісник України*. 2006. № 30. Ст. 2131. С. 36-78.

Меланченко Т.С.,
здобувачка вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: Мирна О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Однією із важливих проблем формування місцевих бюджетів є справедливий розподіл бюджетів, ефективне використання

бюджетів сьогодні. Тому доречним є об'єктивне переосмислення положень, які законодавчо необхідні для регулювання цього питання.

Аби громада була здатною забезпечувати виконання своїх завдань, їй необхідно володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, щоб покривати власні витрати. Принцип фінансової самостійності це ключовий принцип при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування. Громада є територіальною основою для створення та діяльності органів місцевого самоврядування, коли вона формується доцільним є враховувати її податковий потенціал. Ймовірно, що формування фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць потребує змін і не тільки у податковому та бюджетному законодавстві, але й у територіальних розмірах громад, районів та регіонів.

Основним кодифікованим актом при сфері формування, зокрема, й місцевих бюджетів в Україні, є Бюджетний кодекс України від (далі – БКУ). У ньому не закріплюються окремо принципи, які є принципами формування місцевих бюджетів, натомість принципам у ньому присвячена ст. 7 «Принципи бюджетної системи України», положення якої безпосередньо стосуються й місцевих бюджетів. Це зрозуміло з того, що відповідно до п. 5 ст. 2 БКУ бюджетною системою України є сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права, а тому, і принципи, на яких ця система ґрунтується, є загальними як для державного бюджету, так і для місцевих бюджетів [2, с. 572].

Ст. 7 БКУ виокремлює десять принципів бюджетної системи України, і ця стаття дає підстави стверджувати, що перелік є «закритим», тобто не підлягає розширювальному тлумаченню, без внесення відповідних змін до вказаних у цій статті принципів не може бути доданий жоден інший принцип.

Дослідженням фінансової децентралізації займалися і займаються багато вітчизняних вчених. Одними з таких є Л. Новаковський, А. Гальчинський, А. Ткачук, В. Андрущенко, О. Кириленко, Л. Якобсон, Ю. Глущенко та інші, вони зробили

глибокий аналіз умов впровадження децентралізації в Україні, висвітлили проблеми фінансової децентралізації. Проте, децентралізація є важливою в сучасній Україні, особливо при здійсненні процесів об'єднання громад і територій, де формуються місцеві бюджети та ефективність використання їх фінансових ресурсів є пріоритетною.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», місцеві бюджети є фінансовим планом утворення і використання фінансових ресурсів, що необхідні для забезпечення функцій і повноважень органам місцевого самоврядування [2]. Отже, йдеться про те, що повноваження на здійснення фінансування витрат бюджету мають відповідати його надходженням на відповідній території і бути збалансованими .

Децентралізація є складною реформою, яка покликана змінити всю систему управління країною, де громади отримують можливість самостійно ухвалювати рішення і відповідати за їх реалізацію, самостійно визначати пріоритети соціально-економічної і фінансової політики, їх реалізовувати. Першим інструментом зміни системи управління став Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», ухвалений у 2015 році. У цьому ж році пройшли місцеві вибори у 159 об'єднаних територіальних громадах (ОТГ), а вже у 2016 році вони перейшли на нові міжбюджетні відносини із державним бюджетом. Децентралізація місцевих бюджетів почалась із прийняттям змін до Бюджетного і Податкового кодексів, де були передані не тільки додаткові бюджетні повноваження, але і стабільні джерела доходів місцевих бюджетів для їх реалізації [3].

Місцеві бюджети ОТГ містять у собі два важливі фонди – це загальний і спеціальний. Найбільшу частку в структурі загального фонду місцевих бюджетів складають офіційні трансферти та частка податку на доходи фізичних осіб і інші податки визначені законодавством. Найвища частку в спеціальному фонді місцевих бюджетів України належить власним надходженням бюджетних установ, а також офіційні трансферти та певні види податків. 60% податку на доходи фізичних осіб надходить до місцевих бюджетів ОТГ, його

питома вага була в місцевих бюджетах раніше і зараз залишається в ОТГ. Це значно покращує життя як великих міст, так і маленьких міст і сіл [4].

Отже, економічний розвиток об'єднаних територіальних громад залежить від ефективності та правильності ведення соціально-економічної політики держави. В Україні об'єднані територіальні громади залежать від політики врегулювання міжбюджетних відносин. Незалежність органів місцевого самоврядування у формуванні фінансової політики, у самостійності вирішення своїх завдань та забезпечення своїх повноважень впливає на розвиток території, громади. Саме фінансова децентралізація громад має сприяти проведенню політики реформування системи управління в Україні, забезпечувати стійкість місцевих бюджетів, прозорість та ефективність використання їх коштів і, відповідно, покращувати умови і підвищувати рівень життя громади та країни, в цілому. В процесі децентралізації місцевих бюджетів важливо центральним органам влади забезпечити самостійність місцевих органів влади виконувати свої повноваження, функції та завдання, зважаючи на потреби і інтереси ОТГ, ефективно використовуючи бюджетні ресурси.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 р. № 2456–VI (із змінами) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №50–51. Ст. 572.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 14 лютого 1997 р. №280/97-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*, 1997, № 24, ст. 170.
3. ГРОМАДна реформа: що дала децентралізація. *Економічна правда* : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/08/4/627740/> (дата звернення 19.11.2019).
4. Пальчук В. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації. *Україна: події, факти, коментарі*. 2017. № 6. С. 41-51. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr6.pdf> (дата звернення 19.11.2019).

Ніжегольцева О.А.,
здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва
Науковий керівник: Міщенко В.С.,
кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри фінансів
Харківського національного аграрного
університету ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Децентралізація є складною реформою, яка покликана змінити всю систему управління країною, де громади отримують можливість самостійно ухвалювати рішення і відповідати за їх реалізацію, самостійно визначати пріоритети соціально-економічної і фінансової політики, їх реалізовувати. Першим інструментом зміни системи управління став Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», ухвалений у 2015 році [1].

Ще недавно (до 1 січня 2015 року), місцеві бюджети цілковито залежали від загальної казни (Державного бюджету), а тепер вони мають свої власні надходження і це стало можливим завдяки ухваленню низки законів та змін до Бюджетного і Податкового кодексів України. Ухвалення деяких законів дало можливість громадам навіть до об'єднання відчутти переваги децентралізації, бо збільшилися можливості місцевих бюджетів. Важливим напрямком бюджетної політики є продовження децентралізації і на цій основі – формування спроможного місцевого самоврядування з розширеними повноваженнями та сферами відповідальності [2].

Бюджет громади має складові: загальний і спеціальний фонди. Найбільшу частку в структурі загального фонду місцевих бюджетів складають офіційні трансферти та частка податку на доходи фізичних осіб і інші податки визначені

законодавством. Найвищу частку в спеціальному фонді місцевих бюджетів України належить власним надходженням бюджетних установ, а також офіційні трансферти та певні види податків. 60% податку на доходи фізичних осіб надходить до місцевих бюджетів ОТГ, його питома вага була в місцевих бюджету раніше і зараз залишається в ОТГ. Це значно покращує життя як великих міст, так і маленьких міст і сіл.

Підтвердженням позитивних результатів фінансової децентралізації є факти зростання місцевих бюджетів конкретно за даними регіонів України. На сучасному етапі розвитку економіки регіонів найбільш актуальним залишається формування місцевих бюджетів в умовах створення об'єднаних територіальних громад. Тому нами було проаналізовано зміни складу та структури надходжень та видатків на прикладі Роганської об'єднаної територіальної громади.

На сьогоднішній день найвагомим за обсягом джерелом дохідної частини місцевих бюджетів, а саме – 45,6 % залишається податок на доходи фізичних осіб, попри переспрямування його значної частини до державного бюджету.

Податок на доходи фізичних осіб відіграє значну фіскальну роль, але головною проблемою даного податку є те, що він не є нейтральним і соціально справедливим. Бідні верстви населення у структурі власних витрат сплачують значно більший обсяг коштів, ніж заможні. Це обумовлено тим, що для більшості громадян з невисокими статками єдиним джерелом доходу є зарплата.

Зараховуватиметься 100% єдиного податку, що сплачується платниками четвертої групи (сільгоспвиробниками), тоді як у 2017 році до місцевих бюджетів зараховувалося 86%.

Податкові надходження Роганської ОТГ за 2018 рік становили 55, 435 млн грн., з них: 43, 243 млн. грн – податки на доходи, 1, 970 млн. грн – внутрішні податки на товари та послуги, 10, 043 млн. грн – місцеві податки, 5, 415 млн. грн – єдиний податок.

Неподаткові надходження Роганської ОТГ за 2018 рік становили 1,19 4 млн грн, з них: адміністративні збори та платежі – 42,0 тис. грн, плата за надання адміністративних послуг – 22,0 тис. грн, державне мито – 12,0 тис. грн,

надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами – 1,129 млн грн [4].

Велику роль у формуванні бюджетів Роганської ОТГ відіграють субвенції, які направляються з державного бюджету України. Основними і важливими з них є:

– освітня субвенція, її розподіл між місцевими бюджетами здійснюватиметься на основі нової формули, яка розраховуватиме нормативну наповнюваність класів, що дасть змогу запровадити стимулюючий механізм під час проведення оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів; (17,764 млн грн);

– медична субвенція, її розподіл між місцевими бюджетами відповідно до формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (10, 508 млн грн).

Наведені вище дані дозволяють констатувати доволі динамічний процес формування об'єднаних територіальних громад в Україні, зроблені у 2018 році суттєві кроки щодо удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення створення та розвитку ОТГ. Водночас, існує низка невирішених проблем, як стратегічного, так і оперативного характеру, що формують ризики для успішної подальшої реалізації реформи. Продовження запровадження політики децентралізації управління має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, подолання суперечностей між різними рівнями влади, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління.

Список використаних джерел:

1. Державний бюджет 2018 року та децентралізація: експертний аналіз. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/news/7960?page=250> (дата звернення: 07.12.2019).

2. Державна політика, законодавчі напрацювання, проміжні результати першого етапу децентралізації влади в Україні. URL: <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=DOTG/Ua/dotgl.html> (дата звернення: 08.12.2019).

3. Офіційний сайт Роганської громади. URL: <http://roganska.gromada.org.ua/> (дата звернення: 08.12.2019).

Прокопець А.А.,
здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: **Мирна О.В.**,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава, Україна

РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ПИРЯТИНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

25 жовтня 2015 року було утворено Пирятинську міську об'єднану територіальну громаду з центром в місті Пирятині. До її складу входило дві ради: Пирятинська міська рада (місто Пирятин, та села Верхоярівка, Голобородька, Замостище, Заріччя, Ївженки, Калинів Міст) та Олександрівська сільська рада (з селами Могилівщина, Олександрівка, Рівне).

Площа об'єднаної територіальної громади складає 97,6 км²; чисельність населення громади налічує 16869 осіб з якого міське населення складає 15425 осіб, а сільське населення – 1444 особи.

На її плечі була покладена велика територія яку потрібно було підтримувати і розвивати. А це досить важлива і тяжка справа, бо як на той час громада налічувала значну інфраструктуру до якої входили: освіта (6 шкіл, 7 ДНЗ, ЦДЮТ, СЮТ, ДЮСШ), культура (школа естетичного виховання, музей, 2 сільські клуби, 2 сільські бібліотеки), соціальний захист (терцентр), первинна медицина а також з часом центр надання муніципальних послуг.

Тому, був створений бюджет Пирятинської Об'єднаної територіальної громади. Особливості його формування полягали в тому, що по-перше, бюджет ОТГ має міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Тобто, законом про державний бюджет на плановий рік затверджуються обсяги міжбюджетних трансфертів. Це – базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації, якщо є підстави для

надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів, а Пирятинська ОТГ має на це права.

У 2017 році громада за те що має взаємовідносини з державним бюджетом, в тому числі бюджетам ОТГ, крім базової дотації, освітньої та медичної субвенцій, отримала додаткову дотацію на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я та субвенцію на формування інфраструктури у ОТГ.

По-друге, до бюджету Пирятинської громади, крім доходів, що отримували бюджети до об'єднання ОТГ, зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб. Раніше цей податок зараховувався до Пирятинського районного бюджету.

По-третє. За рахунок бюджету ОТГ, крім видатків на здійснення самоврядних повноважень, фінансуватимуться видатки, які делегуються державою на виконання, а саме: видатки на утримання закладів бюджетної сфери – освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, соціального захисту та соціального забезпечення.

Джерелом фінансування видатків є як доходи, так і міжбюджетні трансферти з державного бюджету (базова дотація, освітня та медична субвенції, інші дотації та субвенції). На офіційному сайті Пирятинської територіальної громади немає затвердженої суми за 2019 рік так само, як і за минулі роки.

За даними таблиці 1 видно, як бюджет даної ОТГ розвивається з кожним роком все краще й краще.

Також слід зазначити, що громада після об'єднання отримала можливість додаткових джерел фінансування в які входило:

1. Кошти Державного фонду регіонального розвитку – 2016300 грн.

2. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад – 2189300 грн.

3. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток – 1504100 грн.

4. Співфінансування Проекту GIZ для облаштування ЦНАПу – 1 390 214 грн.

5. Проекту GIZ «Створення моделі управління старостатів у с. Калинів Міст та Олександрівка» – 140000 грн.

Таблиця 1

**Обсяги надходжень доходів до бюджету Пирятинської
міської ради (до та після об'єднання), тис. грн**

Показники	Фактичне виконання доходів за 2015 рік	Затверджені показники доходів на 2016 рік	Фактичне виконання за 11 місяців 2016 року
Власні доходи загального фонду	17 711,6	34 311,6	46848
Трансферти загального фонду	6 019,7	28 933,6	26425
в тому числі: освітня субвенція	х	16 974,0	15538
медична субвенція	х	10 538,3	9585
базова дотація	х	1421,3	1 103
Доходи спеціального фонду з врахуванням трансфертів	1 566,3	1 421,3	1 112
ВСЬОГО	25 297,6	64 666,5	74385,0

Джерело: [1]

Субвенція на формування інфраструктури ОТГ до якої входило: будівництво водопровідної мережі в с. Заріччя та Голобородька – 1498346 грн. Реконструкція вуличного освітлення яке сягло на суму 688307 грн., в тому числі: с. Верхоярівка – 271068 грн., с. Олександрівка – 417239 грн.

Субвенція місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток ОТГ: Реконструкція басейну Пирятинського ліцею – 1,5 млн. грн.

А також до ОТГ входить Державний фонд регіонального розвитку який займається будівництвом полігону твердопаливних відходів в м. Пирятин – 20163 млн грн.

З даними таблиці 2 бачимо, що Пирятинська територіальна громада, має велику кількість видатків на різні сфери діяльності з метою розвитку громади. Особливу увагу громада приділяє освіті на яку виділила 18671,5 тис. грн та медичну галузь, на яку витратили 7800,4 тис. грн.

Таблиця 2

**Структура видатків бюджету Пирятинської міської
об'єднаної територіальної громади у 2016 р.**

Показники	Сума, тис. грн
Освіта	18 671,5
ЖКГ	3 552,0
Державне управління	3 047,6
Культура	1 650,9
Фізична культура	872,8
Видатки розвитку	7 588,5
Територіальний центр	1302,0
Медична галузь	7 800,4
Інші видатки	962,8

Джерело: [1]

На наступні роки громада збільшила видатки, так як кількість доходів зростала. Зараз Пирятинська територіальна громада одна із процвітаючих та розвинених громад на Полтавщині.

Список використаних джерел:

1. Пирятинська міська ОТГ. Кроки реформи. *regionet.org.ua* : веб-сайт. URL: https://regionet.org.ua/files/7.12.2016__Piryatin.pdf (дата звернення: 29.11.2019).

Супрунова І.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Пшевлоцький В.В.

*здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Формування місцевих бюджетів є об'єктивно необхідною складовою ефективного та результативного втілення та

функціонування економічних відносин в Україні. Місцеві бюджети – це передусім організаційна форма спрямована на мобілізацію частини фінансових ресурсів для розпорядження місцевими органами самоврядування. Зокрема, система фінансових відносин між місцевими та державним бюджетами, а також у сукупності місцевих бюджетів. Загалом місцеві бюджети – це балансові розрахунки доходів і витрат, що мобілізуються та витрачаються на відповідній території та, що забезпечують можливість використання бюджетного інструментарію управління розвитком регіону.

Здійснюючи внутрішньобюджетні відносини, держава реалізовує взаємовідносини щодо централізації бюджетних ресурсів у розпорядження органів влади, що мають право представляти інтереси держави і здійснювати від її імені певні функції. Реалізуючи процеси формоутворення бюджетних відносин, державою коригуються встановлені бюджетні взаємовідносини, регулюються канали проходження бюджетних потоків, уточнюються пропорції розподілу централізованих ресурсів і забезпечується управління внутрішньобюджетними взаємовідносинами та економічними процесами через бюджетні відносини.

Формування місцевих бюджетів в Україні ґрунтується на таких принципах:

- єдність бюджетної системи України – забезпечується єдиними правовою базою, грошовою системою, бюджетною класифікацією, порядком виконання бюджетів та веденням бухгалтерського обліку та звітності;

- збалансованість – повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період;

- самостійність – Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів, правом відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування на визначення напрямів використання коштів відповідно до законодавства України, правом відповідних рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні бюджети. Держава

коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів місцевого самоврядування;

- повнота – до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження до бюджетів та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

- обґрунтованість – бюджет формується на реалістичних показниках економічного і соціального розвитку держави та регіонів та на розрахунках надходжень до бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил;

- ефективність – при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу забезпечують використання мінімальних обсягів бюджетних коштів для досягнення запланованих цілей;

- публічність та прозорість – Державний бюджет України та місцеві бюджети затверджуються, а рішення щодо звіту про їх виконання приймаються відповідно Верховною Радою України та відповідними радами;

- відповідальність учасників бюджетного процесу – кожен учасник бюджетного процесу несе відповідальність за свої дії на кожній стадії бюджетного процесу [1].

Доходи місцевого бюджету складаються із доходів, необхідних для виконання власних повноважень, і доходів, необхідних для забезпечення виконання делегованих законом повноважень органів виконавчої влади. Місцевий бюджет поділяється на поточний бюджет і бюджет розвитку.

Доходи поточного бюджету формуються на основі податків (податки на прибутки підприємств і організацій, податок на добавлену вартість, акцизний збір, державне мито, прибутковий податок з громадян, плата за землю та ін.). Питома вага податків на прибуток і податку на додану вартість у структурі доходів бюджету складає 60-65%. Податки з громадян становлять 5-7% у загальних доходах. Доходи бюджету розвитку формуються за рахунок частини податкових надходжень, а також коштів, залучених від розміщення місцевих позик, інвестиційних субсидій з інших бюджетів [2].

Формуючи доходи місцевого бюджету, визначається сума

доходів, що враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, тобто коштів, що безоплатно і безповоротно передаються від одного бюджету до іншого.

Видатки, здійснювані органами місцевого самоврядування для потреб територіальних громад, їхні розміри і цілеспрямованість визначають місцеві бюджети громад; видатки, що здійснюються районними, обласними радами для забезпечення спільних інтересів територіальних громад, реалізуються відповідними районними та обласними бюджетами. Сільські, селищні, міські, районні ради та їх виконавчі органи здатні самостійно розпоряджатися коштами відповідних місцевих бюджетів, визначаючи їх напрями використання.

У видатковій частині місцевих бюджетів окремо передбачаються видатки поточного бюджету і видатки бюджету розвитку.

Важливою складовою ефективного здійснення своєї діяльності органами місцевого самоврядування є бюджетна самостійність. Рівень цієї самостійності залежить від обсягів бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування та повноти їх забезпечення бюджетними ресурсами. Формування бюджетної самостійності забезпечується завдяки реалізації бюджетних потенціалів фінансової незалежності цих органів та наявності усіх можливостей для забезпечення їхньої незалежності в формуванні, використанні та регулюванні місцевих бюджетів.

Фінансова незалежність органів місцевого самоврядування реалізується за умови здатності цих органів будувати власні фінансові системи спираючись на власні рішення. Обсяг фінансових повноважень органів місцевого самоврядування повинен відповідати покладеним на ці органи функціям і завданням.

Отже, однією з основних складових бюджетної політики є регулювання місцевих бюджетів, якість та ефективність якого значною мірою впливає на соціально-економічний розвиток окремих адміністративно територіальних одиниць та держави в цілому. Визначаючи головні напрями регулювання місцевих

бюджетів необхідно приділити досить уваги формуванню та виконанню дохідної частини бюджетів. Ефективність формування доходів місцевих бюджетів впливає на ступінь можливості та результативність виконання органами місцевого самоврядування покладених функцій.

Список використаних джерел:

1. Ярошенко Ф.О. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України. *ВикиЧтение* : веб-сайт. URL: <https://econ.wikireading.ru/35190> (дата звернення: 08.12.2019).
2. Зінь Е.А. Доходи місцевого бюджету. *Регіональна економіка. Westudents* : веб-сайт. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/83596-103-dohodi-mstsevogo-byudjetu.html> (дата звернення: 09.12.2019).

Шерстюк Л.М.,
*заступник голови Мачухівської об'єднаної
територіальної громади Полтавського району
Полтавської області,
аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна*

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПАРЦИПАТОРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Запорукою активізації громадської активності на місцевому рівні є запровадження місцевою владою бюджету участі (парципаторного бюджету), який водночас виступає і засобом контролю використання коштів та більш ефективного їх розподілу [1]. Застосування парципаторного бюджетування в Україні має невелику історію, але і в цей невеликий проміжок часу практика його застосування дає підстави для роздумів щодо доцільності розширення можливостей застосування відповідної форми використання бюджету, усвідомлення ймовірних ризиків та удосконалення самого механізму. На

сьогоднішній день законодавство, виходячи з принципу фінансової самостійності місцевих громад, не зобов'язує місцеву владу використовувати бюджетні кошти через бюджет участі, тому всі особливості використання технології парципаторного бюджетування на місцевому рівні викладаються в Положенні (наприклад, Положення про супровід та реалізацію проектів бюджету участі Полтавської області) [2]. Мачухівська об'єднана територіальна громада (ОТГ) долучилася до обласного конкурсу проектів бюджету участі у 2018 році, але слід зазначити, що реальними ініціаторами більшості проектів були представники органу місцевого самоврядування. Активність громадян, не залучених до формальної влади, є незадовільною і, крім того, організація процесу розробки проектів бюджету участі та голосування за них для більшості населення є складною.

Неготовність сільського населення до участі в управлінні місцевими справами шляхом використання бюджету участі вимагає здійснення значної підготовчої роботи з навчання та вдосконалення механізму партиципаторного бюджетування. Однією з проблем для робочої групи, що працювала над поданням проектів, виявилася складність для пересічних громадян оформлення заявки на участь. Без допомоги фахівців правильно заповнити заявку та вчасно подати документи досить складно, особливо зважаючи на обмеженість часу навчання, яке до того ж було організоване лише для працівників органів місцевого самоврядування. Негативно сприймається громадою також обмеження у тематиці проектів – строго визначені напрями не лише стримують громадські ініціативи, а й свідчать про ігнорування громадської думки, що не відповідає принципам демократичного урядування.

Ще однією проблемою є недосконалість існуючої системи голосування за проекти. Не заперечуючи зручність і прозорість електронного голосування, звернемо увагу на технічну непідготовленість для використання онлайн-ресурсів. Так, наприклад, електронна платформа для голосування за проекти шкільного бюджету участі постійно давала збої; у сільській місцевості недостатньою є швидкість інтернету; присутня недовіра громадян щодо нерозголошення їх персональних

даних; значна частина сільських мешканців не користується послугами Приват-24 і не має електронних паспортів. З цих причин у сільській місцевості краще застосовувати письмове голосування або обидві форми – і письмове, і електронне. Недоречним також є використання одного серверу для процедури голосування – спостерігається перевантаження серверу, не готового обслуговувати одночасно велику кількість відвідувачів. При цьому людині видавалася інформація про нібито здійснене голосування і вона могла покинути спроби віддати свій голос за обраний проект. Тому необхідно або збільшувати потужності сайту, або розмежовувати процедуру голосування за проекти в часі.

Надзвичайно складно організувати голосування за проект, який подає житель невеликого населеного пункту, але виграш якого можливий завдяки сприятливо розробленій формулі: чим меншим є населений пункт, тим менше потрібно голосів для перемоги. Беручи неодноразово участь у розробленні проектів партиципаторного бюджетування, розуміємо, що організація цієї форми роботи з населенням є затратною і нерідко не виправдує витрачені кошти. Іншими словами, витрати на організаційну роботу та допомогу у поданні заявки, проведення рекламної кампанії, голосування та реалізацію значно перевищують обсяги, які б сільська рада витратила на реалізацію проектів власної розробки, без залучення громадськості. Проте основний результат впровадження бюджету участі полягає у значно важливішому – долученні членів громади до освоєння коштів місцевого бюджету, що не лише зменшує соціальну напругу, а і є запорукою довіри до влади, виявляє активних місцевих лідерів, тим самим полегшуючи владі роботу. Беручи участь у обласних проектах, жителі сіл привчаються до формату проектування, вони спостерігають процес змін від початку появи ідеї до практичного втілення проектної заявки, відчувають, що їх мрію втілюють у життя.

Але запровадження бюджетів участі на рівні громад на даному етапі не має бути зобов'язувальним. Для поширення практики використання партиципаторного бюджетування необхідно врахувати, що організація проектів бюджету участі на

місцях має особливості та потребує значної підготовки, зокрема навчання громадян, вдосконалення системи голосування, поєднання паперового і електронного голосування.

Список використаних джерел:

1. Сизоненко О. Бюджет участі в системі публічних фінансів. *Світ фінансів*. 2019. 1(58). С. 111-120.
2. Положення про супровід та реалізацію проектів бюджету участі Полтавської області: Розпорядження голови Полтавської обласної ради від 02.08.2019 №167. URL: https://oblrada-pl.gov.ua/budget_uchasti/pologennya2019.pdf (дата звернення 04.12.2019).

СЕКЦІЯ 6 ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ САМОВРЯДНОЇ ВЛАДИ

Батраченко І.Г.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри гуманітарної, психологічної
підготовки та митної ідентифікації культурних цінностей
Університету митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна*

Чумак І.В.,

*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Національна академія державного управління при
Президентіві України,
м. Київ, Україна*

ХАРЧОВА ПОВЕДІНКА ГРОМАДЯН ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ В КОНТЕКСТІ АГРОЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ефективне управління харчовою промисловістю відіграє провідну роль у забезпеченні ефективного функціонування продовольчої системи та стабільного соціально-економічного розвитку України. Для розвитку харчової промисловості важливо розуміти, яка система економічних, фінансових, правових, організаційних і соціальних заходів, буде здійснюватися державою і органами місцевого самоврядування з метою забезпечення ефективного і стабільного розвитку економіки і, як наслідок, забезпечення населення якісним продовольством.

Значна кількість науковців переймалася дослідженням питань рівня та напрямків державної політики забезпечення стабільності національної продовольчої сфери, таких як: Греков Л., Жаліло Я., Кузьмін А., Лозинська Т., Мірошниченко А., Русан В., Собкевич О., Клименко І., Скороход В., Ус І., Юрченко А. та ін.

Вступ України до Світової організації торгівлі та інтеграція з

ЄС посилили вплив зовнішніх глобалізаційних чинників на розвиток вітчизняної продовольчої системи. Незважаючи на збільшення виробництва продовольства, високі потенційні можливості агропромислового комплексу залишаються нереалізованими, що вимагає, створення необхідних законодавчих передумов, у першу чергу, для розвитку харчової індустрії [1].

Якщо взяти екологічний аспект харчування в сільській місцевості, де створилися певні стереотипи вирощування і споживання культур, можна відзначити, що це є проблемою не тільки агротехнічною, а й еко-психологічною. Однією з традиційних культур споживання для України і для Дніпропетровщини, зокрема, стала картопля. Колись ця культура не сприймалася, але завдяки зусиллям державної політики була змінена харчова поведінка громадян. Навіть це стосується і країн Європи, і Російської Імперії. Картопля розглядалась мудрими можновладцями як можливість забезпечити продовольчу безпеку держави. Згодом люди стали використовувати її в багатьох стравах. Вживання картоплі перетворилося із інновації в стереотип. При чому картопля була відома з XVI століття, а тільки з XVIII століття її почали засаджувати. В XX столітті картопля вже стала традиційною культурою, яка активно використовувалась в харчуванні населення. По великому рахунку, історична практика вказала, що це була корисна інновація, введена державою. В нинішніх умовах на більшій частині України, насамперед на Дніпропетровщині, змінився клімат, став більш сухим, врожайність картоплі впала.

Є ще одна культура, яка на початку XVI століття попала в Європу, була топінамбур. Топінамбур – це аналог картоплі. Але ця культура не набула такого поширення, як картопля. І значних зусиль щодо впровадження з боку держави і органів влади не здійснювалось [2].

З іншого боку є чимало свідчень, що це дуже перспективна культура. На Дніпропетровщині на даний момент вона набагато краще росте, ніж картопля, і має дуже широкі харчові перспективи.

В останні 10-15 років число захворювань цукровим діабетом

в розвинених країнах, в число яких входить і Україна, неухильно зростає. Саме тому, гостріше постає проблема раціонального харчування і забезпечення населення різноманітними харчовими продуктами. Розв'язання її полягає в розробці і впровадженні рецептури нових видів продуктів. При цьому важливо одержувати продукти підвищеної біологічної цінності завдяки використанню нетрадиційної рослинної сировини, що містить поживні компоненти. Топінамбур багатий на біологічно-активні речовини, має унікальний хімічний склад і тому він сам і продукти та напівфабрикати, які виготовлені з нього мають радіопротекторні та імуномоделюючі дії [3]. Найбільш унікальна особливість і перевага топінамбура над іншими рослинами – наявність в його складі інуліну, який в організмі при вживанні топінамбуру перетворюється у легкозасвоюваний продукт фруктозу.

З точки зору харчової промисловості топінамбур є незамінною сировиною у виробництві дієтичної продукції не тільки для профілактики цукрового діабету, але й для уникнення появи інших захворювань. Тенденцію збагачувати продукцію біологічно активними добавками на основі топінамбура можна вважати оновленням асортиментної політики харчових підприємств, яка сприяє підвищенню якості продукції, її харчовій цінності та конкурентоспроможності.

Існує опір змінам щодо впровадження цієї цілющої культури в раціон споживання, який проявляється в консерватизмі поведінки людини. У зв'язку з загостренням актуальності зараз введення у практику вирощення топінамбуру поширюється. Органам державного управління і місцевого самоврядування варто на це звернути увагу, залучити біологів, екологів, психологів, аграріїв для того, щоб пропагувати цю культуру як споживання і виробництва. Підприємці і фермери починають займатись виробництвом і реалізацією цієї культури, але знову ж таке їх гальмує несформований попит. І тут вкрай необхідна підтримка з боку держави і органів місцевого самоврядування, щоб створити попит на топінамбур і сформувані нові екологічні стереотипи харчування українців. Еко-політика формує не тільки сучасну харчову поведінку громадян, а й створює належні умови для розвитку еко-орієнтованої харчової

свідомості громадян.

Вирішення проблеми продовольчої безпеки України можливе лише за рахунок створення нової екологічної системи продовольчої безпеки кожного регіону з налагодженим організаційно-економічним механізмом.

Список використаних джерел:

1. Олійник Т.І., Сєвідова І.О. Реалізація державної продовольчої політики в сучасних умовах. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2013. № 5 (56). С. 8-12.

2. Біленька І.Р., Буланша Н.А. Використання топінambuру у функціональному харчуванні. *Харчова наука і технологія*. 2010. № 4(13). С. 17-19.

3. Касіячук В.Д. Економічні перспективи використання топінambuра, як нетрадиційної сировини. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2013. № 8. С. 266-270.

Дембіцький Н.В.,
здобувач вищої освіти СВО Бакалавр,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: **Наумчук К.М.**
асистент кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна

АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Теза зосереджена на формуванні та реалізації державної антикорупційної політики та забезпечення максимально ефективного реформування сучасного антикорупційного законодавства. Підходи та методи, які використовувались раніше не досконало вирішували всі існуючі проблеми, що призвело до падіння громадянської безпеки України.

Опираючись на досвід провідних країн, можна стверджувати, що сучасний етап розвитку країни зіткнувся з проблемами які підіймають питання бездіяльності влади перед корупційними махінаціями на політичному рівні. Штучно створені умови пригнічують захисні функції законодавства України, знесилюються моніторинг ефективності антикорупційної політики, частково виключається забезпечення покарання за порушення законодавства.

Сучасна держана антикорупційна політики повинна формуватися на основі стратегії, яка максимально організує та стабілізує протидію злочинним намірам, зміцнить систему та структуру відділів, що займаються боротьбою з корупцією. Завдяки стратегії зможемо повністю виключити можливість обходу законодавства. В умовах сьогодення ціллю держави є пошук нових методів боротьби, гальмування беззаконності та пригнічення умов розповсюдження корупції не тільки навколо, а й у самій структурі державної влади.

Саме тому варто звернути увагу на існуючі масштаби проблеми та посилення тиску на найбільш корупційні відділи управлінської діяльності. Антикорупційна політика полягає в надзвичайній точності та науковому підґрунті, перейнятті досвіду країн, що змогли викоринити або мінімізувати корупційні дії в своїй державі. Стратегія протидії повинна забезпечити ефективний, довготривалий аналіз, а в майбутньому результат, що стане основою для розробки і реалізації державної антикорупційної політики.

Стратегія постає одним із методів протидії корупції. За допомогою комплексу багатьох показників можна зміцнити та перестрахувати результативність структурних елементів антикорупційної політики. Розробка антикорупційної нормативно – правової бази забезпечить послідовність визначення механізмів та їх виконання. При цьому, головним кроком є: створення спеціальних органів з формування та забезпечення антикорупційної політики, зон відповідальності та протидії корупції. Використання засобів масової інформації закріплює підтримку та розуміння громадян, активне залучення до реалізації протидії беззаконності.

Активний розвиток антикорупційної політики потягне за собою низку проблем, які потребують негайного вирішення, адже будь які нововведення можуть мати обхідні шляхи та неточності. Виключення усіх суперечностей можливе в умовах постійного доопрацювання антикорупційного законодавства. З метою забезпечення якісного виконання управлінських функцій обов'язково враховується складність завдань поставлених перед владою і можливості сучасного становища в державі. З врахуванням цього доцільно включати до антикорупційних планів заходи, спрямовані на запобігання ризиків, перевірку посад з підвищеним корупційним ризиком та жорсткість покарання за порушення закону. Для розробки таких планів має передувати комплексний аналіз специфіки відповідного органу та корупційні дії, які можуть виникнути і процесі здійснення повноважень представниками даного органу. З урахуванням зазначених даних до плану включаються відповідні аналітичні, організаційні, контрольні, навчальні та нормотворчі заходи.

Важливо враховувати, що протягом тривалого часу населення України має враження, що лише посадові особи вчиняють корупційні діяння, але це обманливий факт. Всі служби надаючи адміністративні послуги також порушують закон. Майже у всіх розділах, які надають послуги для людей присутні корупційні махінації. Відповідно до чинного Законодавства, визначення корупції стосується не лише проблемою чиновників, але й корупційними визначаються правопорушення громадян щодо надання або пропозиції надання неправомірної вигоди чиновнику. В буденному житті українців став звичним факт, що будь що можна вирішити за допомогою хабаря – це звичка, яка згубно відіграється в майбутньому. Боротьба Закону зі звичкою досить важка, перед владою постає завдання не лише створити стійке законодавство, а й змінити бачення громадян на ситуацію.

Діяльність запобігання та протидії корупції базується на принципах верховенства права та законності. Суб'єкти, які беруть участь у виявленні протизаконних дій зобов'язані контролювати та запобігати вчинення корупційних відступів для осіб, що користуються службовим становищем, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Проведення

відкритих судових засідань, справедливе покарання підсилить довіру громадян до влади. Інформативна сторона повинна заохочувати до змін, а підтримка з сторони влади та дотримання законності створить авторитет та дасть вдалий приклад для громадян. Велику роль відіграє громадська думка та організованість. Створення комітетів відстеження корупційних процесів та миттєвої протидії. Усі протизаконні дії повинні бути знищені на самому початку, без можливості розвитку. Потрібно взяти до уваги методи боротьби із корупцією інших розвинутих країн, черпнути досвіду від них та створити схожу систему протистояння. Сильна політична воля, організаторське мислення, зібраність та готовність до ризиків запорука міцної стратегії. Жорстка підзвітність осіб державної влади, відміна недоторканності та посилене покарання зменшить можливості чиновників. Новим кроком протидії виступає відкритість роботи, доступ до інформації та звіти влади перед народом. Виділення та вивчення закордонних програм, які спрямовані на протидію хабарництву та корупції, довели на практиці свою ефективність. Вони відкривають величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного ефективно діючого механізму протидії корупції. За умов масштабної корупції акцент робиться саме на усуненні причин, а не на боротьбі з конкретними проявами. Так для правових систем деяких розвинутих країн узагалі не характерно використання в законодавстві термінів, законодавці закладають в нормативно-правовому акті принципи попередження правопорушень, які стосуються певної сфери діяльності, здійснюють співпрацю із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних правопорушень. Представники громадськості можуть входити до складу комісії з оцінки корупційних ризиків у діяльності органу, надавати пропозиції до проекту антикорупційної програми, розміщеної на офіційному веб-сайті органу, брати участь в обговоренні антикорупційної програми під час конференції, відеоконференції, форуму, громадського слухання, засідання за круглим столом, зборів.

Громадяни України розуміють проблематику, страх змін перетвориться в бажання йти на зустріч владі з повною готовністю на максимально ефективні перетворення життя.

Підтримка єдності та якісним дотриманням законів, можна буде говорити про результативність та активність нововведень до механізму антикорупційної політики.

Допомога від країн, які можуть поділитися власним досвідом та передати власні знання для відповідальних за контроль над діями проти корупції особам, навчить виявляти махінації на початковому рівні у точці зародження, а не тоді коли уже будуть прокладені шляхи активізації та відходу від основної позиції. Більшість іноземних політиків стверджують, що першочерговим має бути знищення організованих угруповань, що співпрацюють з політиками та очолюють основні прибуткові гілки влади, що сприяє їх збагачення. Держава повинна вміти протистояти створенню нових політичних злодіїв та викривати існуючих. Для цього створюються спеціальні органи в обов'язки яких входить захист громадян та держави від корупції. Такими органами в Україні виступають: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Генеральний прокурор України, органи прокуратури, Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Скоригувавши роботу кожного з органів та максимально підсилити перевірка та підбір кадрів у ці служби збільшиться ефективність та продуктивність роботи, кожному з них надані можливості та підпорядковані служби, які будуть працювати, якщо ніщо не буде їм перешкоджати. Імітація боротьби не дає жодних представлень для свідомого та цілеспрямованого упорядкування елементів влади. Основною русійною силою завжди виступає закон, але його недосконалість двоякість статей, які навчилися обходити не збільшує довіру.

Рівень життя на якому ми зупинились змушує значну кількість розумних людей реалізовувати свій потенціал на користь країн-сусідів, які охоче використовують запропоновані знання на користь своєї країни. Великі корпорації винищують малий бізнес, монополія збільшує свої масштаби у всіх сферах. Сила виключно у кількості фінансів, а не в ідеях. На даний момент законодавство повинно функціонувати задля підвищення громадянської захищеності та впевненості у своїй Державі. Захисні функції повинні підсилювати та лаконічно підкреслювати ефективність кожного напрямку боротьби з корупцією. Забезпечення рівної

перевірки для усіх органів державної влади, декларування усіх надходжень та майна, наявність достовірної інформації та звітності перед народом України. Відкритість та прозорість влади з метою повного виключення методів обходу закону. За рахунок власних спостережень, відповідальності, контролю та безпосереднього втручання влади у всі процеси, що відбуваються в межах держави, створиться нова, цілеспрямована система боротьби із корупцією.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції : Закон України редакція від 02.01.2020 р. № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 03.01.2020).

Мирна О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії*

Тацій Ю.В.,

*здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава, Україна*

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ЦЕНТРІВ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Полтавській області (далі Центр) у своїй діяльності декларує дотримання цінностей: гідність та права людини, довіра та партнерство, незалежність, інновації та прагнення досконалості, прозорість та підзвітність. Змістове наповнення останньої цінності передбачає регулярне оприлюднення актуальної інформації про всі заходи Центру та понесені ним витрати, використання електронної системи публічних закупівель PROZORRO для закупівель вартістю понад три тисячі гривень тощо.

Проблема корупційних проявів під час державних закупівель продовжує залишатись надзвичайно актуальною. За інформацією Служби безпеки України, втрати від корупційних оборудок під час проведення процедур державних закупівель становили 10-15 відсотків видаткової частини державного бюджету щороку [1, с. 217]. Так, у 2018 р. сума втрат коливалась в інтервалі від 98584,20 до 147876,30 млн грн, що на 14659,83 – 21989,74 млн грн більше проти 2017 р.

53 % всіх організаторів закупівель за допомогою електронної системи провели в 2018 році провели від 1 до 10 включно закупівель на рік, 13 % всіх організаторів – 11-20 закупівель, майже 24 % організаторів мають на рік від 21 до 100 закупівель, понад 100 закупівель на рік мають лише 10 % організаторів [2, с. 17]. В 2018 році 28 тисяч організаторів успішно завершили 1,084 млн закупівель, в яких було 1,115 млн лотів з очікуваною вартістю 657,710 млрд грн [2, с.19]. Порівняно з 2017 роком кількість всіх закупівель зросла на 25 %, а очікувана вартість – на 31 % [2, с. 32]. Варто підкреслити тенденцію зростання кількості та очікуваної вартості завершених закупівель.

До поліпшення ситуації у сфері публічних закупівель призвело ухвалення у новій редакції Закону України «Про здійснення державних закупівель», яким передбачено: скоротити із 44 до 10 одиниць перелік випадків, на які не поширюється його дія; визначити поняття замовників та адаптувати процедури закупівлі в одного учасника згідно з принципами директив ЄС; скоротити перелік підстав для застосування неконкурентної процедури з метою зменшення кількості випадків її застосування; скасувати необхідність розміщення інформації про державні закупівлі в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель та у міжнародному інформаційному виданні з питань державних закупівель, залишивши при цьому вимогу щодо обов'язковості оприлюднення цієї інформації на веб-порталі уповноваженого органу з метою спрощення доступу до неї, економії бюджетних коштів, що витрачаються на опублікування такої інформації, та забезпечення прозорості доступу до інформації про державні закупівлі; оприлюднювати річні плани на веб-порталі уповноваженого органу з метою забезпечення економії

державних коштів та спрощення доступу громадськості до інформації про заплановані державні закупівлі; надати можливість замовникам використовувати електронні засоби під час застосування окремих видів закупівель [1, с. 218].

Прийняття даного закону дозволило розв'язати низку першочергових законодавчих проблем у сфері публічних закупівель. Разом з тим слід продовжити практику моніторингу реалізації нових законодавчих положень, аналіз їх ефективності з точки зору усунення корупційних ризиків шляхом проведення на проєктній стадії розробки нормативно-правових актів антикорупційної експертизи. Обов'язково їх коригувати в разі виявлення недоліків у правозастосуванні, причин та умов, які призводять до виникнення корупціогенних ризиків у державних закупівлях.

На офіційному веб-сайті Центру висвітлюється інформація щодо публічних закупівель, зокрема наведено річні плани закупівель та додатки до них (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка річних планових витрат закупівель Центром у 2017-2019 рр., грн

Узагальнена назва групи предмета закупівлі	Роки			2019 р. у % до 2017 р., (+; -)
	2017	2018	2019	
Матеріальні витрати	170759,00	158498,00	93200,00	-7,2
Послуги з ремонту, охорони, обслуговування офісних приміщень	132829,95	196926,60	198575,00	+48,3
Транспортні квитки	120,00	-	-	x
Комунальні послуги	162470,00	154090,00	265780,00	-5,1
Послуги з професійної підготовки у сфері безпеки	256,00	-	-	x
Послуги з юридичного консультування та юридичного представництва, усного перекладу	6062600,00	10745805,00	12225300,00	+77,2
Разом:	6529034,95	11255319,60	12782855,00	+72,4

У відсотковому вираженні на 2019 рік найбільше коштів Центр запланував витратити на оплату послуг та відшкодування витрат адвокатів. Також протягом досліджуваного періоду значно зросли планові витрати на послуги з ремонту, охорони, обслуговування офісних приміщень, організаційної техніки, на відшкодування витрат за теплопостачання, водопостачання та водовідведення, з електропостачання.

Тому, на нашу думку, з метою усунення ризиків корупції та більш широкого використання прозорості системи проведення державних закупівель доцільно розширити доступ до інформації про закупівлі, зокрема шляхом оприлюднення на офіційних веб-сайтах державних установ річних звітів та договорів про закупівлі.

Список використаних джерел:

1. Запобігання корупції, очищення влади та фінансовий контроль у воєнній сфері України (2-ге видання) : навчальний посібник / С.П. Пасіка та ін. ; за заг. ред. В.В. Балабіна. Київ : ВІ КНУ, 2016. 315 с.

2. Звіт що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель / *Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України* : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=ca5d0012-c7f9-4750-b1f8-cf5550ecb270&tag=Zviti> (дата звернення: 07.10.2019).

Наумчук К.М.,

*аспірант кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна*

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Теза присвячена дослідженню стану розвитку державної антикорупційної політики та особливостям її становлення.

Сучасні умови розвитку України піддаються впливу економічних, політичних, соціальних, екологічних та демократичних факторів, кожен з яких відображає процес взаємодії основних елементів. В такій взаємодії явище корупції є неминучим, адже вона завжди була присутня там, де існує держава. Основною особливістю становлення та розвитку корупції є її національне надбання протягом тривалого періоду часу. Саме тому, основним завданням яке постає перед державою є попередження її виникнення та укорінення ще далі, адже за даними Трансперенсі Інтернешнл Україна в 2018 році Україна займає 120 місце зі 180 країн, що свідчить про зворотне.

Завдання дослідження ґрунтується на визначенні основних особливостей формування державної антикорупційної політики в сучасних економіко-політичних умовах з врахуванням особливостей розвитку України в сучасних умовах, а також визначення способів її реалізації з метою покращення умов державного управління за допомогою досліджених даних.

Досліджуючи обрану проблему на загальному рівні проаналізували існуючі обмеження які зумовлені зосередженням державної вади в одноосібному правлінні; визначили ряд можливих наслідків які загрожують раціональному функціонуванню апарату державної служби в процесі боротьби з корупцією; визначили ряд чинників які є загрозою реалізації стратегії боротьби з корупцією;

виділили ряд принципів які в поєднанні допоможуть зменшити рівень корупції.

Корупція вже давно виступає в ролі головної економічної політичної та соціальної проблеми яка загрожує національній безпеці. Дане явище мотивує державних службовців діяти за межами своїх службових повноважень задля задоволення особистих потреб. Історичні особливості корупційного розвитку в Україні дозволяють зрозуміти, що явище корупції існує не на порожньому місці, отримання статусу незалежної держави – сприяло зародженню перших корупційних проявів. З незначних зловживань службовим становищем вона переросла у проблему загально національного характеру яка внесла зміни в процеси функціонування економічної, політичної та соціальної сфери. Такий прояв зумовлений тривалим знехтуванням проблеми та

зменшення уваги до дослідження особливостей та формування антикорупційної політики держави.

Поштовхом для формування та реалізації державної антикорупційної політики стало зосередження державної влади в обмеженого кола осіб які потягнули за собою виникнення наступних наслідків: порушення роботи адміністративно-управлінського апарату держави; прийняття законів на основі особистих потреб державних службовців; гальмування реформ з метою отримання корисливої вигоди; поширення корумпованості каналів передачі інформації. Таким чином, наведені наслідки припустити, що явище корупції є тією руйнівною силою, яка унеможливує існування всіх функціонуючих систем.

В ході дослідження виокремили принципи на основі яких повинна базуватись національна антикорупційна політика: мінімізація обмеження законних прав та свободи громадян, що дозволить збільшити рівень суспільної довіри до оточуючих; узгодженість дій державних органів влади з громадськими організаціями та громадянами задля становлення довірливих зав'язків; здійснення державної політики в напрямку усунення та нейтралізації факторів вчинення корупції; врахування нормативної бази при соціально-економічній та політичній ситуації в державі; розробка запобіжно-профілактичних заходів, побудованих на аналізі та прогнозі тенденцій поширення корупційних діянь; розробка практичних заходів виявлення та запобігання корупційних діянь.

Варто зазначити, що при створенні державної антикорупційної політики в більшості випадків використовують підхід в якому поєднуються превентивний та універсальний підходи. За рахунок поєднання створюються достатні законодавчі передумови ефективного державного механізму формування та реалізації державної антикорупційної боротьби.

Пошук, дослідження та вивчення антикорупційного законодавства зарубіжних країн є актуальним з врахуванням проголошеного курсу розвитку України в напрямку євроінтеграції. Дослідження дозволили нам стверджувати, що формування державної антикорупційної політики потребує виділення та аналізу наступних елементів: політичної економії;

економічна економія; фінансовий контроль; правопорядок; громадські свободи; проведення реформ; державна служба. Існуючі елементи є кроками дослідження та виконання яких дозволить сприяти активному розвитку державної антикорупційної політики.

Протидія національній корупції є ефективною за рахунок прозорості та інформаційної відкритості державної влади де вся діяльність осіб має бути зразково прозорою для громадян України. В наслідок цього, одним із важливих заходів удосконалення державної антикорупційної політики є системність у прийнятих рішеннях яка підкріплюватиметься абсолютною прозорістю надходжень а видатків бюджету, що базуватиметься на конкурентній основі та конструктивності прийнятих рішень.

Таким чином особливості формування та реалізації державної антикорупційної політики доводять, що на сучасному етапі в основі формування цілей знаходиться необхідність зменшення рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів всього суспільства від загроз, які пов'язані з існуванням корупції. Досягнути бажаного результату можливо за рахунок створення та застосування механізму перешкодження підкупу посадових осіб, а також завдяки створення єдиної електронної нормативно-правової бази, яка дозволить налагодити процес моніторингу корупційних факторів та охарактеризує механізм його попередження в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції : Закон України редакція від 02.01.2020 р. № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 03.01.2020).

Електронне видання

**МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

**Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(11 грудня 2019 р.)**

Відповідальний редактор – Лозинська Тамара Миколаївна
Заступник відповідального редактора – Дорофєєв Олександр
Вікторович

*Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За
виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.
Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору
автора.*

Полтава 2019